

ROZA

IRKÇILIĞA VE CİNSİYETÇİLİĞE KARŞI
KÜRT KADIN DERGİSİ

TECAVÜZCÜYE BERAAT!



- *İrkçiliğe karşı gözünü aç*
- *8 Mart'ın ardından*
- *Dı Cenike vay*
- *Dinle beyaz kadın!*

İÇİNDEKİLER

Sevgili kadınlar.....	1
Mahkeme Tecavüzcüyü Ödüllendirdi..... Fatma Kayhan.....	3
İrkçılığa Karşı Gözünü Aç Füsun Özmen.....	7
21 Mart İrkçilikle Mücadele Günü..... Hediye Yılmaz.....	8
Bir 8 Mart Daha Geçti.....	9
Diyarbakır Demokrasi Platformu Kadın Komisyonu.....	13
Kürt Kadınlarıyla Dayanışma Vakfı..... Gülçin Baran.....	14
Metiçek min Jéhatü..... Faté.....	17
Tarihe Başkaldırı..... Hacer Yıldırım.....	18
Savaş: göç, yoksulluk..... Gülay Tatlıdil.....	20
Dı Cenike Vay..... Özlem Şengül.....	22
Okul Çağı Gelince -3-..... Seve.....	23
Kayıplar Olmasın.....	24
Hollanda'da Göçmen Kadın..... Fatma Kayhan.....	26
Dinle Siyah Kadın -2-..... Hazel V.Corby.....	28
Zorunlu Emeğin Gizli Hatice Akdoğan.....	31
Artık Maltepe'de Bir Nuran Tuna.....	33
Kadın ve Kadın Olarak Görevlerimiz..... Güley Polat.....	35
Zevalsiz Adamlar..... Emine Sapmaz.....	36
Korkudan Özgürlüğe -2-..... V.K.Tang.....	38
24 Nisan.....	40
Yeni Bir Hayat Mümkün..... Zeynep Dara.....	41
Hoppala Hanımın Gözüne..... Dürsaliye Bedir.....	43
Haberler.....	45
Leyla Aramızda Yaşıyor.....	47
Posta Kutusu.....	48

ROZA

İRKÇILIĞA VE CİNSİYETÇİLİĞE KARŞI İKİ AYLIK KÜRT KADIN DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlu Y. İşl. Müd. : Fatma Kayhan

Teknik Sorumlu : M. İplikçi-Füsun Özmen

İdari Sorumlu : Gülçin Baran

Arşiv : Hediye Yılmaz

Yayın Kurulu : Füsun Özmen, Fatma Kayhan, Gülçin Baran,
Hediye Yılmaz, Nuran Tuna, Özlem Şengül

Baskı : Doruk Basım Yayın Rekl. Ltd. Şti.

Büro adresi : İstiklal Cad. Terkoz Çıkmaızı, Karaaslan Apt.
No. 212 Galatasaray-İstanbul/Türkiye

Tel. - Fax : 0212-292 01 88

Bu sayıya yazılarıyla katkıda bulunanlar:

Diyarbakır Dem. Plat. Kadın Komisyonu, Dürsaliye Bedir, Emine
Sapmaz, Güley Polat, Hacer Yıldırım, Hatice Akdoğan, Seve,
Sevgi Binbir, Tuna, Zeynep Dara
Kürtçe redaksiyon ve İngilizce çevirileriyle bize katkıda
bulunan Yıldız'a, Kürtçe çeviri için Beşir Ant'a
teşekkürler...

Sevgili Kadınlar,

150 değil, 1050 sene de geçse özgürlük mücadelemiz devam edecek. Göreceli iyileştirmelerin, yaşadığımız ezilmişliği gidermede ne kadar yetersiz kaldığını her gün görüyoruz. Yine tecavüzler ve cezalandırılmayan tecavüzcüler, yine bulunamayan kayıplar, yine sesimizi kısmak isteyenler, baskılar, istatistiklere-incelemelere yansıyan rakamlar ve sonuçlar. Ezilen konumundan kurtulmuk üzere vereceğimiz mücadelenin çok zorlu ve uzun soluklu olması gerektiğini bir kez daha anlamış bulunuyoruz.

ROZA olarak, Mart-Nisan aylarının yoğun gündemini izlerken ve yaşarken, insan haklarının her an ayaklar altına alındığı bir coğrafyada yaşadığımızı yine gördük.

Eksikleriyle, yanlışlarıyla en fazla da çöşkusuyla bir 8 Mart'ı daha geride bıraktık. ROZA olarak çıkardığımız en önemli sonuç, haklarımızı kazanmak için dayanışmaya ve örgütlenmeye ihtiyacımız olduğu. Partilerden, Vakıflardan, Kadın Kurumlarından aldığımız 8 Mart kutlama mesajları, Aydın'da ROZA sattığı için baskı gören arkadaşlarımızın varlığı bizlerin, dayanışma ve örgütlü olma inancını pekiştirdi.

Baskıların sonu gelmiyor. Aydın'da 8 Mart etkinliklerinde, ROZA Dergisi'ne polis tarafından el konuluyor ve Aydın Valiliği'nce Aydın İl sınırları içinde ROZA satışı yasaklanıyor. ROZA'nın İstanbul DGM' lerde duruşmaları da devam ediyor.

Korucuların suç dosyaları her geçen gün biraz daha kabarıyor. Araştırmalara konu olan, tartışılan "Kadının kötü koşullara-tecavüze" ses çıkarmadığı, çıkaramadığı ve gizlediği gerçeği, tecavüzcülerin toplumdaki haklılık zeminini güçlendiriyor. Ve maalesef her geçen gün tecavüze uğrayan kadın sayısı -özellikle korucular tarafından, özellikle gücü elinde bulunduranlar tarafından- artıyor. Bu sınır tanımazlık çocuklara yöneliyor. En son Diyarbakır'da korucu tecavüzüne uğrayan 10 yaşındaki R.K. ve mahkemenin beraatla sonuçlanması tüylerimizi ürpertiyor. Haklarımızı aradığımız yerlerin giderek kısıtlandığı ve yargı kurumlarının bizden yana olmadığı bir kez daha ortaya çıktı. Buna rağmen biz bunları yine teşhir edeceğiz, yine bütün yolları zorlayacağız.

Siyasal İslamın, İran'da, Cezayir'de, Afganistan'da kadının yaşamına yönelik baskı ve şiddet uygulamalarının büyük örneklerini bizim coğrafyamızda da yaşamaya başladık. Kadı-

nın sesini dahi duymak istemeyen bu kafaların, kadının toplumsal-siyasal-bireysel yaşamına yönelik tehditlerini görmemek mümkün mü?

Mayıs ayına da güzel bir günle giriyoruz 1 MAYIS. Erkekler kadar çalışıp, onlar kadar ücret alamıyorsak da, ayrımcılığı ve eşitsizliği bu kadar açık yaşıyorsak da, kadınlar üretimin içinde her zaman var ve varolacak. Erkek egemen toplumda, kadınlara biçilen statünün hep geri hizmetler ve ikincil roller olması bizi yıldırmayacak ve bize biçilen bu rolü üstlenmeyeceğiz. Ücret ilişkilerinin içinde ve dışında, mücadelemizi devam ettireceğiz. Ve bu gerçeği her yerde söylemekten vazgeçmeyeceğiz ; "Kadınlar, toplam çalışma saatlerinin % 66 sını doldururken, gelirin sadece % 10 unu almaktadır".

İki ayda bir çıkmamıza rağmen, 7. Sayımız daha elimizde eskimeden 8.Sayıyı çıkarmış bulunuyoruz. ROZA'yı paylaştığımız siz okurlarımızın eleştiri ve katkıları, bu süreci hızlı ve canlı yaşamamıza neden oluyor. Her şeye rağmen, (dar mekanlar, maddi yetersizlikler, dağıtımdaki engeller) yeni bir sayı çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Sevgiler...🌸



Xwuşkên Delal,

Ne 150 sal lê, 1050 sal ji derbas bibin têkoşina me dê bidome. Em her roj dibînin ku başandinên ne ji dil, ji bo rokirina zulma li ser me çiqas nebes in. Cardin tecawûz û bê ceza mayîna tecavûzkarên, cardin windayên nehatîna peydakirin, dîsa yê dixwazin dengê me bibirin, tehdî (tûndî), ji-marên dikevin îstatîstîk û lêkolînan û encamên wan. Me cardin fêmkirîye ku têkoşîna em jî bo rizgarbûna bindestiya xwe bidin dê pir çetin û dirêj be.

ROZA di mehên Adar-Nîsanê de, di rojevên têkûz de cardin dît ku mafên mirovan di coxgariya me de çawa di bin lingan de tê perçiqandin.

Digel bi kêmasî û çewtîyên wê ve û pîranî bi şadîmanîya ve me 8 Adarê din jî li pey xwe hêla. Encama giringtirîna ROZA yê derxistî ew e ku ji bo mafên xwe standîna pêvîstiya me bi hevgerîna û rêxistinê heye. Mesajên pîroz kirîna yê li ser 8 Adarê ku me ji partîyan, weqfan a ji damezrekên jinan standîna, ji bo firotina ROZA yê li aydinê hebûna tundi dîtina hevalên me bawerîya

me ya hevgerîna û rêxistinbûnê pihêtkir.

Dawîya tûndîyan naye. Li Aydinê di bizavên 8 Adarê de polis dest datîne ser kovara ROZA û ji aliyê wali ve di tixûbên bajarê Aydinê de firotina ROZA têqedexe kirin. Di DGM yê Stambol de dawîya ROZA jî berdewan in.

Dosyayên sûcên cerdevanan (Korûei) her roj stûrtir dibin. mijarên lêgerîn û mûnaqesha heko li hemberê "Hoyên xerab de te cawîzne dengê xwe neke, nekare bike û ve dişêre de mayîna jinan di civatê de hêza mafdarbûyîna tecavûzkarên xurtir dike û mixabin her roj jimara jinên nemoze ji olîyên cerdevanan û yê hêz di destê wan de ve tîna tecawûz kirin zêde dibe. Ev tixûb nenasî heya zarokan jî diçe. Vê dawîyê li Amed R.K. ya 10 salî ku pergê tecawûza cerdevan bûyî û bi beraetê encambûna dad kirîna mûyên me dike stîrî. Ciyên ku em li mafên xwe bigerin her roj tîna teng kirin û yê damezrekên dadiyê ne ji aliyê me ne. Ev yek cardin derket holê. Digel vê jî em cardin dê van teşhîr bikîna, cardin rîyan tevan bidin zorê. Li ser jinan tûndî û pestiyên îslamîyeta sîyasî ku li Îranê, Cezayîr û Efxanîstanê tîna dîtîna vaye di coxgariya me de jî

dest bi jiyana kiriye. Ev kesnaxwazîna dengên jinan ji bibihîzîna. Ma mûmkîna tehdîtan wanên li ser jiyana civakî-sîyasî û kesîniya jinan neyê dîtîna.

Em bi rojek xweş dikevin meha fulanê. Yek Gulan. Em bi qasî mîran dixebitîna lê, em bi qasî wan ucret nestîna jî, ev qas cihêbûnî û newekhevîyê biwîna jî, jin di berhemê de dê jin herdemî hebin. Di civata mîr desthelatdar de statûya jî bo jinan hatî birîna çiqas xizmetên paş û rolên dûwem jî bin em çavtîrs nabin û vê rola dayîna me qebûl nakin. Em di hundirê peywendiyên ucretê de û derveyê vê de dê têkoşîna xwe bidomîna û em dest jê bernandîna li her derê vê rastîyê bibêjîna. Jin saetên xebatê jî %66 dadîgrîna lê jî hatîna tenê %10 distîna.

Em du mehan carekê derdikevin lê, hîn jî hejmarê 7. di destên we de kevnnebûyî me hejmarê 8. derxist. Rexne û tîkîrîna we xwendevanên me dibe sedemê wê yekê ku em vê pêvajoyê bi lez û bi zîndî bijîna. Di ser her tiştî re jî- ciyên teng, nebesiyên diravî, aloziyên belavkirîna- em şadîmanîya jimarek nû derxistinê dijîna.

Pir evîna... 🍷

KARAR : BERAAAT

R.K. adında, on ya ındaki kız çocu una tehditle tecavüz eden korucu Süleyman Askan, yargılandı ı Diyarbakır A ır Ceza Mahkemesi'nde beraat etti. Ellerini kollanını sallayarak geziyor.

FATMA Kayhan

Sabahın erken saatlerinde, Diyarbakır Adliyesi'nin avlusunda kadınlar toplanmaya başlamıştı. Genç, yaşlı sayıları 40'ı bulan kadınlar, kendilerini yakından ilgilendiren bir duruşma için oradaydılar. Ağır Ceza Mahkemesi'nde önemli bir dava görülecekti. R.K. adında, on yaşındaki çocuk-kadınla dayanışma göstereceklerdi. R.K. yaşadığı köyde (Diyarbakır-Mermer Beldesi'ne bağlı Eryol köyünde) Süleyman Askan adlı köy korucusu tarafından tecavüze uğramıştı. Yaklaşık dört ay bunu kimseye anlatamamış, çok korkmuştu.

İkinci duruşması (9 Nisan 1997) yapılacaktır o gün. Babası, halası ve amcasının kızı da yanındaydı. Tecavüzün yeni mağdurlarından olan R.K., bizimle birlikte Adliye avlusunda, duruşmanın başlamasını beklerken mahçup, şaşkın ve biraz da ezikti. Onunla dayanışma amacıyla gelen kadınlarla konuşunca ve konuşmayı sürdürdükçe biraz rahatlıyor, haklılığını daha iyi anlıyordu. Gülümsemeye



de başladı bir ara. Sabah saatlerinde olması gereken duruşma, ancak akşam 16.30'da başlayabildi. Kadınlar soğukta bekliyorlardı. Üstelik arama bahanesiyle polisler sık sık rahatsız ediyor, bir kadın izleyici, arama bahanesiyle bir süreliğine karakola bile götürülüyor. Ama sayı azalmadı. Aksine, öğleden sonra arttı, yaklaşık 70 kadına çıktı. Hatta, çevreden başka nedenlerle gelen kadınlar da olayı öğrendiklerinde bize katıldılar. Köyde yaşayan anne de, mahkeme günü dayanamaz, kızını görmeye gelir ve

duruşmayı izlemek ister.

R.K.'ya yaşadıklarını soruyoruz, biraz samimiyet arttıktan sonra. Kimbilir kaçınıcı kez anlatıyordu ve her anlatışı ona acı veriyordu. Yine de kendi ağzından dinlemek önemliydi. Kasım 1996'da yaşadığı tecavüzü şöyle anlatıyor:

"Annemle babam Diyarbakır'a gitmişlerdi. Evde iki küçük kız kardeşimle yalnızdım. Hava yeni kararmıştı. Küçük kız kardeşim tuvaleti geldiği için, O'nu avluya çıkardım. Kardeşim içeri girince, avluda gizlenen Süleyman Askan arkamdan yetişip saçlarımdan tuttu ve ağzımı kapattı. Eliindeki kalemlik silahı ağzıma dayadı. Ve saldırdı. Eğer babama söylersem beni ve ailemi öldüreceğini söyledi. Çok korkmuştum. Silahı da vardı". Bu olay bir kez daha tekrarlanır.

Tehditlerini sürdüren köy korucusu Süleyman Askan, R.K.'yı korkutur ve ailesine dört ay boyunca söylemesini engeller. Ancak, bir gün halasının hastalanması nedeniyle, babası ile birlikte Diyarbakır'a giderler. Oradan dönmek istemez. Yanlarında büyüyen amcasının kızı, kendisine oldukça yakındır. Köye dönmek istemediğini, korktuğunu söylediğinde, amcasının kızı üsteler, O'da ağlayarak anlatır. Bunun üzerine halasına, o da babasına anlatır. Babadan gelen ilk tepki serttir, ama ardından kızına sahip çıkması gerektiğini farkeder. Meseleyi, aile fertlerinin öğrenmesinin ardından, baba Osman Kaya C. Savcılığına 21 Şubat 1997



tarihinde suç duyurusunda bulunur. Harekete geçen savcı dava açar ve Süleyman Askan'ın tutuklanmasını ister. R.K.'da Adli Tıbb'a gönderilir ve rapor alınır.

Tehditler başlar...

R.K.'nın babası suç duyurusunda bulunduktan sonra, gerek Süleyman Askan'ın ailesi, gerekse Mermer Beldesi Jandarma Karakolu'nda görevli Uzman Çavuş Yalçın Pekcan tarafından tehdit edilir ve davadan vazgeçilmesi istenir. Kaya ailesi, zaten oldukça yoksul ve geçimini zor sağlar durumdaydı. Davanın açılmasından sonra R.K. ve babası köye gidemezler, halasının yanında kalırlarlar. Baba Osman Kaya öfkeyle, " Bizim şikayet etmemizi istemiyorlar. Çavuş, evimizi köyden çıkarmamızı istiyor. Sekiz çocuğum var, onları nasıl geçindiririm? Burada yaptığım hamallıkla evi geçindirmem mümkün değil. Çocuklarım köyde kalıyorlar" der.

Tutuklu yargılanan köy korucusu Süleyman Askan, ikinci duruşmada "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat eder. Zaten, devletten güç alarak, elindeki silahın gücüne dayanarak pervasızca işlediği suç, böylece aklanmış ve elini kolunu sallayarak dolaşması sağlanmış oluyordu. Tecavüz yargılamalarında en

kötüsü, mağdurdan ispatın istenmesi. Zaten, gizlice yapıldığından bunun ispatı son derece güçtür. Mağdurun ifadesinin temel alınması ve sanığın yapmadığını ispatı istenebilir.

Bu karar, mahkemelerin bağımsız olmadığını bir kez daha açıkça anlattığı gibi, yargı yolunun Kürtler için işlemeyeceğini de göstermekte. mahkeme heyeti özellikle bunun gibi tecavüz meselelerinde son derece cinsiyetçi davranmakta ve sanık erkekleri kayıran bir tavır sergilemekte. Yeni tecavüzlere de davetiye çıkarmakta. "İstedığınız gibi suç işleyin, devlet arkanızda!" mesajı verilmek istendi.

Tecavüze maruz kalan kadınların, neden yargı yolunu seçmediğini de anlatıyor bu durum. Ama yine de, olayın açığa çıkmasının, kamuoyuna duyurulmasının, hiç yokmuş gibi davranılmasını önleyen bir mekanizma olduğu için mahkemelere başvurmadan vazgeçmemek gerekir. R.K. ve ailesi, yapılması gerekeni yaptı.

Tepkiler...

İlk duruşma, sessiz sedasız 28 Mart'ta gerçekleşir. Ancak, olay gazetelere yansır. Bunun üzerine, Diyarbakır İnsan Hakları Derneği harekete geçer. Ardından, kadın kurumları da R.K. ile yakından ilgilenir ve duruşmasını izlemeye gider. Demokrasi Platformu Kadın Komisyonu, HADEP Kadın Komisyonu, Roza Kürt Kadın Dergisi, Kürt Kadınlarıyla Dayanışma ve

Araştırma Vakfı, İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Eren Keskin, DBP Kadın Komisyonu ikinci duruşmayı izlemek üzere Diyarbakır'daydı.

Diyarbakır Barosu'na kayıtlı 15 avukat davayla ilgileniyor. Ayrıca, Ankara Çağdaş Hukukçular Derneği'nden iki avukat ve İHD Genel Başkan Yardımcısı Avukat Eren Keskin de duruşmayı izlemek ve R.K.'nin avukatlığını yapmak üzere gelmişlerdi. Duruşmadan sonra, avukatlar ve kadın kurumları kararı kınadıklarını ve Yargıtay'a başvuracaklarını, ardından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gideceklerini söylediler. Belli ki, dava sonuna kadar izlenecekti ve burada kalmayacaktı.

Duruşmaya dayanışma amacıyla gelen kadınlar, mahkeme salonuna alınmadığı halde (R.K. 18 yaşından küçük olduğu için basın ve izleyici alınmıyor), bütün gün dışarıda beklediler. 60 yaşlarındaki Sıdıka Hanım, "Olayı bir arkadaştan duydum. Hemen gelmek istedim. Şerefsiz, namussuz olan, yapandır. Bizim başımız diktir" diyerek tepkisini ifade ediyordu. Ayşe, "Bu da halimizi gösteriyor. Halkımıza sahip çıkmamıza da izin vermiyorlar. Gözaltına ben de daha önce alındım. Kınıyorum, lanetliyorum bu olanları. Biz namus, haysiyet sahibiyiz. Bu eziyeti kabul edemiyoruz".

Fevziye," Davacıyım. Malımızı terk edebiliriz, canımızı da, ama namusumuzu değil. Lanetliyorum bunu yapanları!".



Remziye," Korucu Kürt de olsa, köpek köpektir. Zorla eziyet ediyorlar. Davaya gelmeye devam edeceğim" diyordu.

Savaşta Tecavüze Karşı Kadın Girişimi, Mahkeme'nin beraat kararını kınamak üzere İstanbul Tabibler Odası'nda bir basın açıklaması yaptı. Açıklamada, "Mahkeme'nin bu tavrı, mağduru yeniden cezalandırmak, tecavüze davetیه çıkartmaktır. Tecavüzcüyü ödüllendiren bu tavrı kınıyoruz" denildi.

R.K.'nin annesi de, kızının yaşadıklarını 32. gün ekibine anlatırken, herkesin gözü önünde köyün muhtarından dayak yedi. Muhtar konuşmasını istemiyordu ve şiddete başvurdu. Bir çok tehdide ve şiddete maruz kalan annenin başına gelenler de kabul edilir gibi değil.

COĞRAFYAMIZDA YAŞANANLAR

Sadece tecavüz olaylarını yansıtıyoruz. Oysa, çok sayıda taciz olayının yaşandığı bilinmektedir. Taciz, gözaltılarda ya da köy baskınlarında sıradan bir olaymış gibi yapılmaktadır.

Bilindiği gibi, çok sayıda kamuoyuna yansımayan, mahkemelere intikal etmeyen, bu yolun bir sonuca ulaşmayacağını düşünen veya açığa çıkma sonuçlarını kaldıramayan kadınlar olduğu için, gizli kalanların ortaya çıkarılardan çok fazla olduğu açıktır.

Uğradıkları mağduriyet karşısında, yargı yolunu deneyen ve yaşadıklarını açık eden, kendilerine tecavüzde bulunanları teşhir eden az sayıda kadın var. Onlar da, aileleri ile birlikte bir çok tehdidi, yıpranmayı göze alan kadınlar. Türkiye'de yargı onlardan yana değil. Onlardan ispat etmelerini istiyor. Olayın sanıkları ise, mahkemelerin beraat kararları ile ortalıkta ellerini -kollarını sallayarak gezi-yorlar ve hiçbir yaptırımla karşılaşmıyorlar. Yine de bu kadınlar, tüm zorlukları göze alarak yaşadıklarını kamuoyunun gözleri önüne serdiler. Açığa çıkararak, sanki bu toplumda hiçbir şey yokmuş gibi davranılmasını önüyorlar.

Halen bazı Kürt muhalif çevrelerinde bu tür olayların mağduru kadınlar için; "haysiyetin yitirilmesi", "kirlenilen beden" gibi son derece cinsiyetçi kavramlar kullanılmaktadır. Tecavüze uğrayan kadınların utanılacak birşeyi olmadığı gibi "kirlenilen" bir durumu da yoktur. Bu tarz bir yaklaşımdan vazgeçmek gerekir.

Yakın tarihte yargı yoluna başvuran kadınlar:

* **Şükran Aydın, 20 Haziran 1993'te, Mardin-Derik'e bağlı Taşık Köyü'nde 4 kişiyle birlikte gözaltına alındı ve götürüldüğü Derik Jandarma Bölük Komutanlığı'nda tecavüze uğradı. Gözaltından çıkar çıkmaz, savcılığa suç duyurusunda bulundu. Olayın üzerine gitti. Ancak, dava açılmaya bile gerek görülmedi, aksine**

bölgedeki güvenlik güçleri tarafından rahatsız edildi. O'da, Devlet'i Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikayet etti. Başvurusu kabul edildi. Türkiye, bu Mahkeme tarafından yargılanacak.

* **Leman Çelikaslan, 21 Temmuz 1995 tarihinde Ankara Terörle Mücadele Ekiplerince gözaltındayken tecavüze uğradı. Suç duyurusunda bulundu. Ancak, savcı dava açılmasına gerek görmedi. Dava, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürüldü. Halen Ankara Kapalı Cezaevinde tutuklu.**

* **Remziye Dinç, 1995 Şubat'ında Batman-Kozluk'a bağlı Sincan Köyünde Nevzat, Ceyhan ve Ekrem Altuner adlı üç köy korucusu tarafından tecavüze uğradı. Batman C.Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Ancak, bir dolu tahlil ve hamileliğinden dolayı çocuğun doğumunu beklemeleri gibi nedenlerle ilk dava 19 Aralık 1996'da açıldı ve duruşmaları devam etmekte. Ancak, korucular serbestçe ortalıkta dolaşmakta, Remziye Dinç köyüne dahi gidememektedir.**

* **Zeynep Avcı, 24 Kasım 1996'da İzmir'de gözaltına alındı. Emniyet Müdürlüğü'nde tecavüze uğradı. Avukatları aracılığıyla suç duyurusunda bulundu. Halen Gebze Cezaevi'nde bulunmakta.**

* **R.K. adındaki 10 yaşındaki kız çocuğu, Kasım 1996'da Diyarbakır-Mermer Beldesi'ne bağlı Eryol Köyü'nde, Süleyman Askan adlı köy korucusu tarafından tecavüze uğradı. Suç duyuru-**



rusunda bulundu. Açılan davanın 2. duruşmasında sanık beraat etti.

DİĞER ÜLKELERDE SAVAŞ DURUMUNDA YAŞANAN TECAVÜZLER

Dünyanın neresinde olursa olsun, savaşın yaşandığı bölgelerde, tüm kadınlar potansiyel olarak tecavüz, taciz tehdidiyle karşı karşıyadır. Barış dönemlerinde de, sokakta, aile içinde kadınlar aynı tehdidi yaşıyorlar. Ama, savaşta tecavüzün başka bir boyutu daha var; kolektif bir tarzda, askerlerin "düşman" diye nitelendirilen tarafın kadınlarına karşı intikam, cezalandırma ve fetih aracı olabiliyor. Dolayısıyla, burada tecavüz aynı zamanda politik bir sorundur. Savaş stratejisi halini alır. Tecavüz üzerine kapsamlı bir araştırma yapan Suzan Browhmiller'in dediğine göre, "Teca-vüzün kadın bedenini yağmalama, işgal etmenin yanısıra, kadını gebe bırakma ile kendi ırkını yayma, başka ırkları asimile etme, hatta yok etme aracı haline getirerek ırkçı bir amaç güdülür. Devlet terörünün bir parçasıdır aynı zamanda". Yine Browhmiller'in tanımladığı gibi tecavüz; "Bedenin cinsel yönden zorla kuşatılması, özel ve kişisel iç alanın rıza olmaksızın saldırıya uğramasıdır. Duyusal, bedensel, ruhsal bütünlüğün bilerek bozulması ve ırza

saldırı adını hak eden düşmanca ve aşağılayıcı bir şiddet eylemidir".

Dünyada yaşanan bazı örnekleri vererek konunun vehametini göstermek istiyoruz:

* Alman askerlerinin, Kasım 1938'de Yahudi kadınların ırzına kitlesel bir şekilde geçmeleri olayı katliam tarihine "Kristal Gece" şeklinde geçmiştir. Meşhur toplama kamplarında ve işgal ettikleri her ülkede bunu yapmaktan geri durmamışlar. Böylece "Üstün Alman ırkını" da yayma amacı gütmüşlerdi.

* 1937-45 yılları arasında, 100 ile 200 bin Koreli ve diğer Asya ülkelerinden kadınlar evlerinden, köylerinden toplanıp, kamplarda askerlerin cinsel hizmetine sunuldu. Koreli bir kadın günde 60 ile 100 arasında Japon askerin tecavüzüne maruz kalıyordu.

*Bangladeş'te de, Pakistan askerleri tarafından ırzına geçilen kadın 200 bin kadardı. Toplum tarafından bu kadınlar dışlandı. Çoğunun kocası ve ailesi onları almak istemedi. İntihar, doğurduğu çocuğu öldürme olayları yaşandı.

1971'de bu kitlesel vahşet karşısında, Bangladeş hükümeti, kadınların çektiği acıyı gözönünde bulundurarak onları, bağımsızlık savaşının kahramanları ilan ettiler. Hükümetin evlendirme politikasında erkekler yüklü çeyiz istediler.

*Vietnam'da, Cezayir'de, Portekiz sömür-geleri

olan Angola ve Mozambik'te, askeri cunta tarafından Şili'de ve daha bir çok yerde kadınlara karşı bu "fetih" silahı kullanıldı.

* Kuveyt'te de, Irak'lı askerlerce 500 bin kadın tecavüze uğradı.

* Yugoslavya'daki iç savaşta da, sadece Müslüman kadınlar değil, Boşnak, Sırp kadınlara da 100 binlere varan tecavüz olayları yaşandı.

* Tayvan hükümeti, 2. Dünya Savaşı sırasında Japon askerleri tarafından zorla genelevlerde çalıştırılan kadınlara tazminat ödüyor. Japon ordusu, çeşitli Asya ülkelerinden 200 bin kadını cephe genelevlerinde seks kölesi olarak zorla çalıştırmıştı. Bugün hayatta kalan 300 Tayvanlı kadına, Japon hükümetinden kaynak sağlanarak, kişi başına 17 bin dolar tazminat ödenecek. ■

Oldukça yoksul ve köyüne gidemeyen R.K.'nın babası adına açılan hesap numarasına yardımlarınız bekleniyor:

**Osman Kaya Adına
Emlakbank, Da kapı ubesi
Hesap No: 00092997**

"IRKÇILIĞA KARŞI GÖZÜNÜ AÇ"

FÜSUN Özmen

21 Mart ; Newroz, Irkçılıkla Mücadele Günü, Neşe'nin Doğum Günü, Dünya Ormancılık Günü, Baharın müjdesi-ilk günü.

Benim için, Mart ayı anlamlı günlerin bol olduğu bir ay. Belki, biz bütün kadınlar için öyle...

Irkçılığın, ayrımcılığın, savaşın olmadığı bir dünyada yaşamak istiyoruz. Tüm Ortadoğu halklarının geleneksel bayramı Newroz, barışın, kardeşliğin ve bolluğun simgesi olarak yüzlerce yıldır kutlanıyor.

Bu coğrafyada, bundan birkaç yıl öncesine kadar yasaklanan, kadın-erkek yüze yakın Kürdün ölümüne neden olan Newroz Bayramı, bu yıl devlet tarafından içi boşaltılarak, resmi Türk Bayramı ilan edildi.

Yüzlerce yıllık gelenek, kimin bayramı ilan edilirse edilsin, özünü-anlamını yine halkların coşkulu kutlamaları, barış ve kardeşlik dilekleriyle, -büyük büyük silahlı devletlerin savaş çığırkanlığına rağmen- yaşandı ve yaşanacak. Buna inanıyoruz ve coşkuyla

bir 21 Mart daha yaşadık.

Yine 21 Mart, Güney Afrika'da siyahların uğradığı kıyım üzerine, Birleşmiş Milletler tarafından "Irkçılıkla Mücadele Günü" olarak ilan edildi.

**"Irkçılık, bizi gizli kapaklı ve açıktan açığa kemiren bir hastalığın solgun yüzü olarak kalacaktır."
Audre Lorde**

"Kısıtlama Yasası'nı protesto eden siyahlara, polislin ateş açması üzerine, yüzlerce siyah ölmüş, yüzlerce siyah da yaralanmıştı. Halklardan çok, egemen güçlerin yürüttüğü ve çıkar sağladığı, insanları rengine, cinsiyetine, diline, dinine göre ayrımlara tabi tutan zihniyet giderek artıyor.

Avrupa Parlamentosu da, 1997 yılını "Irkçılığa ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Avrupa Yılı" ilan etti. Sloganı, "Irkçılığa Karşı Gözünü Aç". En son Hollanda ve Almanya'da yaşanan kundaklama olayları, Fransa'da yoğun protestolara karşın çıkartılmaya çalışılan "Göçmen Yasası",

Avusturya'da yasalaşan "Yabancılar Yasası", Almanya'da yeni vize uygulamaları ve Sivas'ta 37 kişinin diri diri yanmasına neden olanların avukatlığını yapan kişilerin bugün iktidarda olması, ırkçılığa karşı gözlerimizi dört açmamızı gerekiyor. Yasal-yasasız bu ırkçılığın, halkların kardeşliğini ve barışı yok ettiğini görüyoruz.

Herhalde Dünya Ormancılık Günü'de, Newroz Bayramının içeriğinde yer alan baharın müjdesiyle ilgili. Doğanın kıpırdanışı, yeryüzünün yeşile bürünmesi, börtü böceğin uyanışı. Ve Sevgili Neşe. İyi ki doğdun. Günlere anlam yüklemeyen, dileklerin ve özlemlerin gerçekleştiği daha güzel bir dünyada, kan bağıyla oluşan kardeşlikle değil, insan olmanın güzelliğiyle, dostça yaşayalım emi.

Remziye Dinç'in mahkemesi,
6 Mayıs 1997'de Batman'da
o yapılacak.



HEDİYE Yılmaz

HÜSNİYE Acun (Hasan Ocak'ın ablası): İrkçılığa karşıyız. İnsanların özgür yaşaması, birbirleriyle kardeşçe yaşaması güzel, en güzel şeydir. Bizim de verdiğimiz mücadele bunu gerektiriyor. Biz, hem de kayıp ailesi olarak, bütün vahşete karşıyız. İstiyoruz ki insanlar özgür yaşasın, güzel bir ülkede yaşasın, bu kirlilikler son bulsun. Gözaltında kayıplar olmasın, ırkçılık olsun, yakma olayları olsun bir yerde son bulsun.

SUNA Aras (Şair): Önce dehşet içinde olduğumu söylemek istiyorum. Çünkü, sadece Türkiye'de değil bütün dünyada faşizm yükseliyor. Bu duygu yükseliyor. İşte insanlar yakılıyor, savaşlar var, halklar inkar ediliyor, yok edilmeye çalışılıyor. 21 Mart İrkçılıkla Mücadele Günü bence yeterli değil. Birgün, artık bu sanki bir insanı anma günü gibi olacaksa hiç de önemli değil. Çok ciddi bir şekilde mücadele vermek gerekiyor faşizmle. Yoksa, gerçekten kan

dökmeye, yok etmeye devam edecekler.

BİR ÖĞRENCİ: Ben konuşmak istemiyorum.

BİR KAYIP YAKINI: Şu anda hiç bir şey söyleyemem. Hiçbir bilgim yok.

DİLEK : İrkçılığı hiçbir zaman onaylamıyorum. Yaşadığımız bu süreçte, özellikle Kürtlere yapılan ırkçılıktan öte. Kürtleri asimile eden, yoksayan bir politika izleniyor. Bu yüzyıllardan

21 MART "İRKÇILIKLA MÜCADELE GÜNÜ" İÇİN NE DEDİLER?

beri bu şekilde ve artık Kürtler yapılanlara binliler. En azından yürütülen bir mücadele, hem bireysel hem de kitlesel bir mücadele biçimleri var. Sadece 21 Mart olarak değil, bütün yaşamda bütün insanlığı-dünyayı duyarlı kılmak gerekiyor.

PINAR: Bilmiyordum, bu çok kötü. Bizim çevremize bile bu kadar az ulaştığına göre, yeterince vurgulu kutlama yapmıyoruz demek ki. Halbuki, Türkiye'de çok büyük bir ihtiyaç. İnsanlar Almanya'daki ırkçılığa takılıyor.

Ülkemizdeki ırkçılığı görmüyor. Bir ırkçılık yaşanıyor. Bizim de kendimizi sorgulamamız gerektiğini düşünüyorum.

MÜCEVHER AI: Bence gelinen bugünde, bu aşamada ırkçılığın kesin mahkum edilmesi gerekiyor. Fakat etnik kültüre açılım yapılmasının, dünyada demokrasinin bu açıdan örgütlenmesini öneriyorum.

SEVİM Cici: Milliyetçilik eğer başka bir millete düşman olmaya kadar gidiyorsa, zaten milliyetçiliğin hiçbir şeklinin iyi olmadığını düşünüyorum. İrkçılık da böyle, çok kötü bir duygu, kötü bir ideoloji. İrkçılığa karşıyım tabii ki.

MEHTAP Kurşey: İrkçılığa karşı mücadele, birlikte karşı koyuştan geçiyor. Ama bu, basın açıklaması yapmak, işte buraya gelip de üç beş kişiyle basın açıklamaları yapıp, kapalı salonlarda toplantı yapmakla değil, sokağa çıkıp, insanlara biz faşizme geçit vermeyeceğiz, sizin faşist saldırılarınıza da karşılık vereceğiz. Herhangi bir faşist saldırıda bizi karşınızda bulacaksınız demek gerekiyor. Bu tür sessiz, sakın ve çok yumuşak şeylerle antifaşist mücadelenin yükseleceğine inanmıyorum.■

Büyükannelerimizin, büyükannelerinden önceki yıllardı. Yani 140 yıl önce Amerika'nın Newyork Eyaleti unutulmaz bir kadın direnişiyile tarihe yazdırdı adını.

İşte o gün bu gündür, kadınların sadece kendilerinin yarattığı ve her zaman sadece kendilerinin olacağı tek gün olan 8 Mart kutlanıyor.

Bu yıl da, ortak olarak İstanbul'da organize edilen mitingi geride bıraktık. İyisi ve kötüsüyle ROZA olarak her toplantısına katıldığımız, katkı sunmaya çalıştığımız ön hazırlık toplantıları yaklaşık üç ay sürdü.

Bir miting organize edilecekti.

Adı "**Kadınlar artık örgütlü**" olacaktı.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü idi. Bu miting de doğal olarak kadın kadına olmalıydı. Aynı zamanda bağımsız kadın grupları tarafından organize edilecekti. Bu temel ayaklar üzerin-

de çalışmalar başladı. Süreç içinde, hiç tartışmayı düşünmediğimiz bir çok konuyu defalarca tartıştığımız oldu. Örneğin, erkekler mitinge katılacaklar mıydı? Katılırlarsa nasıl bir tutum izlenecekti? Parti ve sendikaların hazırlık sürecinde ve mitingdeki duruşları ve tutumları nasıl olmalıydı? Barışa ve şeriata ilişkin söz söylenmeli miydi? Yoksa barış için sözü sadece Kürt kadınları mı söylemeliydi? Ve daha nice nice soru... Biz Kürt kadınlarının, platformdan



çok önemli bir talepleri vardı. Bütün sloganların ve tüm pankartların yazılı ifadesini, hem Türkçe hem de Kürtçe olmasını istiyorduk. Biz farklılıklarımızla birlikte, eşitlik temelinde varolmayı anlamlı buluyorduk. Kendi anadilimizle ifade isteğimiz de bunu anlatacaktı. Yapılan ortak işte riskleri de paylaşma sorumluluğu, hepimizin olmalıydı. Birbirimize karşı güveni pekiştirecekti. Öyle ya, her yerde Türk ve Kürt kadınlarının birlikte iş yapıyor olması, hepimizi mutlu edecekti. Herkes kendini ifade edebilmeliydi. Bunu kabul etmek ne bir lütuf, ne de bir vicdan borcu idi, varolması gereken, doğal bir durumdu. Ancak, böyle olmadı. Bu talebimizi dile getirdiğimiz andan itibaren, sanki platform toplantıları dinamitlenmiş gibiydi. Gizlenemeyen bir gerginlik, dillendirilemeyen bir çekingenlik, bazı kadınlarda açık bir saldırganlık bile gözleniyordu. Bizlerde ise, her defasında olduğu gibi maalesef, Türk kadınlarının bize yaşattığı "yine ortalığı karıştırma, bölücülük yapma, her fırsatta ulusal meselelerini öne çıkartma, hadlerini aşma" duygu ve düşüncesiydi. İlk kez ortak eylem örgütlediğimiz feministlerle daha farklı ve kolay olacağını düşünüyorduk. Oysa, daha önce sosyalist kadınlarla yaşadıklarımıza benzer durumlar yaşadık.



Toplantıdan notlar....

Kimi Türk kadın arkadaşlar;

"Olmaz böyle şey, ben kitlenme temsilcisi olduğum sendikama ne derim, nasıl anlatırım? Bunu istemek resmen mitingimizi "Kadınlar artık örgütlü" mitinginden çıkarmak, ulusal sorunu, Kürt meselesini öne çıkaran başka bir mitinge çevirmektir". Ardından da kişisel olarak Kürtleri ne çok sevdiğini söylemeyi de ihmal etmiyordu.

Kimi Türk kadın arkadaşlar;

"Bu ne şanssızlık, şimdiye kadar hiçbir mitingde Kürtlerin böyle bir talebi olmadı. Partilerin yaptığı karma mitinglerde bile, böyle bir talep olmadı. İsteğiniz çok güzel ama, bu şans niye bize vurdu?"

Kimi Türk kadın arkadaşlar;

"Böyle bir talep, bizlere de illa Kürtçe slogan atacaksın dayatmasıdır. Ben Kürtleri severim, ama kimseye Kürtçe sloganları sen de atacaksın diyemezsiniz".

Kimi Türk kadın arkadaşlar;

"Boşuna uğraşmayalım, zaten tüm sloganların Kürtçe ve Türkçe olması valilik kabul etmez, başvurumuz geri çevrilir!".

Bazı Türk kadın arkadaşlar da;

Bu talebimizi, sonununa kadar destekleyeceklerini, Kürtçe pankartları kendilerinin de

taşıyabileceklerini söylüyorlardı.

Ne durumdaydık, neler yaşıyorduk? Bunları anlatmak bizim için zordu. Bunlar üzerine durumu yeniden değerlendirme ihtiyacı duyduk. Ancak, bütün kadınların birlikte iş yapma isteğine inanarak, bu sürecin tüm zorluklarına rağmen platformdan ayrılmamaya karar verdik.

Bir an için, oturduğumuz sandalyeleri değiştirmek, birbirimizin

kimliklerine girip

bir kaç dakika düşün

seydik Türk kadın arkadaşlar,

Kürtlerin de taleplerinin ne kadar anlaşılır olabileceğini görebilirlerdi.

Sloganların içeriği tartışma konusu olmadı.

Çünkü biz, kadın taleplerini içermeyen bir slogan önermiyorduk, bunların Kürtçe ifadelendirmesini istiyorduk. Sonunda mitingde bir kaç gün kala, bize önerilen, "ya tüm Kürtçe ve Türkçe olarak başvurulacak ve reddedilecek ya da bir kaç ana slogan dışında başvuru



rumuz Türkçe olacak"tı. Tüm sorumluluğu bize yükleyerek, karar vermemiz beklendi. Doğrusu, binlerce kadının katılacağı, uzun süredir hazırlığı devam eden ve alanda yapılacak tek 8 Mart mitinginin kaderinin belirlenme hakkı bize bırakılmıştı. Bu saatten sonra, alacağımız hiçbir karar bizi de tatmin etmeyecekti. Bir kaç Kürtçe sloganla başvuruyu yaptık. Bizi esas olarak ilgilendiren, ortak iş yaptığımız kadın gruplarının tavrıydı. Nihayet, 8 Mart günü alanlardaydık. Olumsuzluklar, daha alanın girişinde başladı. Bunlardan biri de, Jiyan Kürt Kadinevi'nin pankartının alınmasıydı ve bunun takibinde tek başlarına kalmalarıydı. Kürtçe pankartlar ise getirilmemişti ya da Kürt kadınlarının sorumluluğuna terk edilmişti. Kürtçe çalıp - söyleyeceklere de zaman kalmadı. Alanda rengarenk giysileriyle, davullarıyla, zılgılarıyla Kürt kadınları beklendiği gibi çoğunluğu oluşturuyordu. Ama, kürsüdeki görüntü hiç de alandaki görüntüyle denkleşmiyordu. Kürsüde hakim dil Türkçe oldu. Kısaca, kürsü Türk, alan Kürttü. Bir kez daha Türk kadınlarıyla iş

rumuz Türkçe olacak"tı. Tüm sorumluluğu bize yükleyerek, karar vermemiz beklendi. Doğrusu, binlerce kadının katılacağı, uzun süredir hazırlığı devam eden ve alanda yapılacak tek 8 Mart mitinginin kaderinin belirlenme hakkı bize bırakılmıştı. Bu saatten sonra, alacağımız hiçbir karar bizi de tatmin etmeyecekti. Bir kaç Kürtçe sloganla başvuruyu yaptık. Bizi esas olarak ilgilendiren, ortak iş yaptığımız kadın gruplarının tavrıydı. Nihayet, 8 Mart günü alanlardaydık. Olumsuzluklar, daha alanın girişinde başladı. Bunlardan biri de, Jiyan Kürt Kadinevi'nin pankartının alınmasıydı ve bunun takibinde tek başlarına kalmalarıydı. Kürtçe pankartlar ise getirilmemişti ya da Kürt kadınlarının sorumluluğuna terk edilmişti. Kürtçe çalıp - söyleyeceklere de zaman kalmadı.

rumuz Türkçe olacak"tı. Tüm sorumluluğu bize yükleyerek, karar vermemiz beklendi. Doğrusu, binlerce kadının katılacağı, uzun süredir hazırlığı devam eden ve alanda yapılacak tek 8 Mart mitinginin kaderinin belirlenme hakkı bize bırakılmıştı. Bu saatten sonra, alacağımız hiçbir karar bizi de tatmin etmeyecekti. Bir kaç Kürtçe sloganla başvuruyu yaptık. Bizi esas olarak ilgilendiren, ortak iş yaptığımız kadın gruplarının tavrıydı. Nihayet, 8 Mart günü alanlardaydık. Olumsuzluklar, daha alanın girişinde başladı. Bunlardan biri de, Jiyan Kürt Kadinevi'nin pankartının alınmasıydı ve bunun takibinde tek başlarına kalmalarıydı. Kürtçe pankartlar ise getirilmemişti ya da Kürt kadınlarının sorumluluğuna terk edilmişti. Kürtçe çalıp - söyleyeceklere de zaman kalmadı.

rumuz Türkçe olacak"tı. Tüm sorumluluğu bize yükleyerek, karar vermemiz beklendi. Doğrusu, binlerce kadının katılacağı, uzun süredir hazırlığı devam eden ve alanda yapılacak tek 8 Mart mitinginin kaderinin belirlenme hakkı bize bırakılmıştı. Bu saatten sonra, alacağımız hiçbir karar bizi de tatmin etmeyecekti. Bir kaç Kürtçe sloganla başvuruyu yaptık. Bizi esas olarak ilgilendiren, ortak iş yaptığımız kadın gruplarının tavrıydı. Nihayet, 8 Mart günü alanlardaydık. Olumsuzluklar, daha alanın girişinde başladı. Bunlardan biri de, Jiyan Kürt Kadinevi'nin pankartının alınmasıydı ve bunun takibinde tek başlarına kalmalarıydı. Kürtçe pankartlar ise getirilmemişti ya da Kürt kadınlarının sorumluluğuna terk edilmişti. Kürtçe çalıp - söyleyeceklere de zaman kalmadı.

rumuz Türkçe olacak"tı. Tüm sorumluluğu bize yükleyerek, karar vermemiz beklendi. Doğrusu, binlerce kadının katılacağı, uzun süredir hazırlığı devam eden ve alanda yapılacak tek 8 Mart mitinginin kaderinin belirlenme hakkı bize bırakılmıştı. Bu saatten sonra, alacağımız hiçbir karar bizi de tatmin etmeyecekti. Bir kaç Kürtçe sloganla başvuruyu yaptık. Bizi esas olarak ilgilendiren, ortak iş yaptığımız kadın gruplarının tavrıydı. Nihayet, 8 Mart günü alanlardaydık. Olumsuzluklar, daha alanın girişinde başladı. Bunlardan biri de, Jiyan Kürt Kadinevi'nin pankartının alınmasıydı ve bunun takibinde tek başlarına kalmalarıydı. Kürtçe pankartlar ise getirilmemişti ya da Kürt kadınlarının sorumluluğuna terk edilmişti. Kürtçe çalıp - söyleyeceklere de zaman kalmadı.

yapmanın ne kadar zor olduğunu, farklılığımızı kabulde ne kadar zorlandıklarını gördük.

İçerden 8 Mart.....

Bugüne dek katıldığım en canlı ve kitlesel kadın mitingiydi.

Meydandaki coşku, rengarenklilik ile kürsü arasında belirgin bir fark vardı. Alandaki renklilik oraya yansıyamamıştı.

Miting alanı adeta bu ülkedeki renkliliğin çoğunu yansıtıyordu. Kürt kadınları büyük oranda kendi geleneksel giysileri ile mitinge farklı bir canlılık kattılar. Zılgıtları ile de tüm havayı değiştiren, kadın damgasını vuruyorlardı. Geleneksel giysiler içindeki bir Kürt kadını, bulunduğu kalabalık kadın topluluğunun attığı sloganın ritmini tutturmak için, heyecanla mırıldanıyordu ve bir süre sonra söyleyeceğine ikna olmuştu ki, giderek yükselen bir sesle bağırılmaya başladı. Artık neşe içinde atılan sloganlara eşlik ediyordu.

FATMA Kayhan

Bir çoğumuzun tespit ettiği gibi, 1987'den sonra kadınların kitlesel ve kendi iradeleriy-le yaptığı en başarılı kadın mitingi oldu. Geldiği noktadan geriye götürülmeden, ileriki

yıllarda daha da eksiksiz, mitingler yapılabilir. Özellikle, Kürt kadınlarının kendi kimlikleriyle, feministlerle birlikte katıldıkları ilk miting. Bu çok önemli. HADEP'li kadınların ve diğer Kürt çevresi kadınlarının katılımı gerçekten takdir edilecek düzeydeydi. Değerlendirme toplantılarında, özellikle HADEP'li kadınların fazlalığı konusunda "kadın bilinci alamamış kadınlardı, bundan sonrasına dikkat edelim..." gibi yaklaşımlar oldu. 8 Mart mitinglerine veya etkinliklerine katılımı, kadın bilinciyle sınırlamak çok yanlış. O gün evinden çıkmayan, mitinge katılmayan kadınları düşünüyorum da, oraya gelen her kadını bu anlamda kutluyorum. Onları oraya taşıyan "bilinci" tartışmak çok yanlış bence.

EMINE Sapmaz

Bu yıl farklıydı, farklı olacaktı. Daha yığınsal, coşkulu ve sokakta olacaktı. Sesimiz her dilden, her renkten ama "artık örgütlü" diye yükseliyordu. Bu coşkuyla, daha bir ay öncesinden, "8 Mart'ta İstanbul'dayız" diyerek hazırladık kendimizi. Yakın çevremizden birisini belki de ilk kez bu yolculukta görüp tanıyacak, aynı semtin 20 kadını ve ben, çok heyecanlı bir bekleyişe girdik.

Nasıl gidilecek, çocuklar kime bırakılacak, eşler nasıl ikna edilecek, yol parası nasıl ayarlanacak v.s. ile uğraşırken üç haftayı geride bıraktığımızda sayımız, yarının altına düştü. İki gün öncesi,

KESK'li kadınların tuttuğu otobüste yer ayırtırken, dört kişi kalmıştık. Hareket günü ise, ben tek başıma, buruk bir coşkunun yanında, daha çok yoksulluğa, sisteme, erkek egemen bu yaşama duyduğum hınçla çıktım yola.

Civil civil, canlı, coşkulu bir yolculuk yaptık. Her mola yerini "artık örgütlü" afişimizle donatarak ulaştık İstanbul'a. Hepimiz yorgun ama, yoğun heyecanlıydık. Alana ulaştığımızda, coşkumuz ve heyecanımız doruk noktasındaydı. Diğer mitinglerden çok farklıydı. Bir renk cümbüşü yaşanıyor. En çok heyecan duyduğum an ise, Kürt kadınlarının rengarenk giysileriyle ve kendi dillerinde kendilerini ifade etmeleriydi. Pankartlar Kürtçe ve Türkçe yazılmış, konuşmalar, Kürtçe ve Türkçe yapılmıştı.

Kadınlar artık:

Barış istiyordu,

Politikada var olmak istiyordu,

Özgür olmak istiyordu,

Şeriata hayır diyordu,

Özelleştirmeye hayır diyordu,

Ulusal, sınıfsal, cinsel baskıya hayır diyordu!

Sonuç olarak biz kadınlar, "Eğitim, iş, ücret, barın, yaratmak, eğlenmek, sevmek, sevişmek ve bunların hepsini mümkün kılacak herşeyi istiyoruz."

VE BAŞKALDIRIYORUZ!

BUNDAN BÖYLE ÖRGÜTLÜ DİYORUZ!

SEVGİ Binbir



Kadınlar için yapılan böyle bir toplantıya, 8 Mart hazırlık toplantılarına katılmak, benim için heyecan vericiydi. Bir çok eksiğimiz vardı. Hiçbir şeyin yerli yerinde olmadığını düşünüyordum. Ama, miting meydanına gelince, binlerce kadının coşkusuyla görünce, "kadınlar isteyince neler yaparmış, ne güzellikler oluyormuş" diye düşündüm. Nice 8 Mart'lara...

NURAN Tuna

Bütün gelişen olumsuzluklara rağmen, çok mutlu oldum. Bu kadar kadının toplanması demek, kendi haklarının ve sorunlarının farkında olması demekti. Ayrıca, herkesin kafasında bir soru işareti vardı. Erkeklerin mitinge gelme meselesine gelince, 8 Mart'ta sadece kadınlar olarak miting alanında olacağız, diye bir karar alınmıştı. Mitingin tüm organizasyonu, kadınlar tarafından yapıldı. Mitingde Kürt kadın grupları birbirinden uzak kaldıkları için, seslerini yeterince duyuramadılar. Buna rağmen, o gün çok coşkulu geçti benim için. Miting alanına "Bijî 8 ê Adar ê"

sloganı ile girerken coşkulu ve mutluyduk. O gün özgürdük. Herkes tüy gibi hafif geliyordu bana. Bütün kadınlar, yeni kanatlanmış kuşlar gibi uçuyorlardı sanki! Özlem arkadaşımız, orada hızını alamamış ki, akşam hep birlikte gidip oturduğumuz lokantada, maç izleyen bir grubu bastırmak için ikide bir ayağa fırlayıp "Kadınlar Vardır" şarkısını söylüyordu. Birgün yetmese de, sonuçta güzel bir gündü.

HEDİYE Yılmaz

"Artık örgütlü", 8 Mart'ın beni en çok düşündürten sloganı. 150 yıllık 8 Mart tarihi, 16 yıllık işçilik hayatım "Eşit işe eşit ücret" şiarıyla canlarını veren kadınlar...

Tabii ki, eşit ücret almıyoruz erkek arkadaşlarımızla. Onlardan daha çok çalıştığımız halde ve ne kadar acıdır, en yakın çalışma arkadaşımın 8 Mart'tan haberdar olmayışı. Hala raporlarda yer alan, kadınların çalışma yaşamına küçük oranda katılımı, sigortasız, sendikasız, düşük ücretli ve ağır koşullarda çalıştıklarına dair rakamlar. Memleketimin kadınlarının çoğunun okuma-yazması yok! Hala tecavüz, hala berdel, hala akraba evliliği, küçük yaşta evlilik ve hala yılda 600 bin kadının gebelik ve doğum sırasında öldüğü gerçeği...

FÜSUN Özmen

Hazırlık toplantıları o kadar uzun sürdü ki, miting günü yorgun olarak alana gidebildim. Diyarbakır'ın yol yorgunluğu ve oradaki 8 Mart çalışmalarını yarım bırakmanın hüznü ile, buradaki coşkuyu tam yakalayamadım. İstanbul'daki miting toplantılarında, gündemi en çok meşgul eden Kürtçe slogan ve pankartlarla ilgili tartışmalardı. Bildiğim şeylerdi, ama yeniden benzer manzaralar yaşamak bıktırıcıydı. Yine de alandaki coşku ve zılgıtlar beni rahatlattı.

GÜLAY Tatıldil



YILGINLIK DEĞİL, ÖRGÜTLÜ ÇALIŞMA

DIYARBAKIR DEMOKRASİ PLATFORMU KADIN KOMİSYONU'nun 8 Mart hazırlıkları ve engellenen programları ile ilgili çalışmalarını aktardıkları metin bize geç ulaştığı için, geçen sayımızda yayımlayamamıştık. Ancak, süreci bizzat yaşayan kadınların kendi değerlendirmelerini anlamlı ve önemli bulduğumuz için, bu sayıda aynen yayınlıyoruz.

Yer; Diyarbakır, değişik sendika ve demokratik kitle örgütlerinin bünyesinde bulunan, yılların ezilmişliğini ve sömürmüşlüğüne kişiliğinde taşıyan ve bu kişiliği örgütlü yapının içine girerek biraz da olsa üzerinden atmaya çalışan, sorunlarının farkına varan, farkına vardıkça daha da çoğaldığını gören ve sorunların üzerine gitmeye kararlı biz kadınlar, bir dizi etkinlik yapmak üzere bir araya geldik. Hazırladığımız taslak programı kendi kadın komisyonlarımıza taşımak, tartışmak ve genişletmek üzere ayrıldık.

Kadın komisyonlarında tartışıp genişlettiğimiz taslak programda "Kadın Gözüyle Kadın" adlı fotoğraf sergisi, kadın sorunlarını içeren bir panel ve yine günün anlamını içerecek şekilde bir şenlik hazırlanmasını

karara bağladık. Demokrasî Platformunda uygunluğuna karar verilen çalışmalarımızı daha da hızlandırdık ve ilk iş olarak, bir grup arkadaşla İl ve OHAL valisini ziyarete giderek ilk resmi adımımızı atmış olduk. Her iki validen de aldığımız izlenim olumluydu. Görüşmeler sırasında, resmi izin konusunda zorlandığımız takdirde bizlere yardımcı olacakları konusunda güvence almıştık. Görüşmeler sonrası çalışmalarımız düzenli, coşkulu ve hızlı bir tempo ile sürüyordu. Farklı çalışmalarda iş bölümü yapma, komiteler oluşturma ve çalışmalara yeni arkadaşları katmanın keyfini yaşıyorduk. Bu arada, fotoğraf sergisiyle ilgili çalışmalarımız da olgunlaşmaya başlamıştı. AFSAD, FSK ve Göçerler Fotoğraf Kulübü'nden gönderilen fotoğraflara ilaveten Gülay TATLIDİL ve Hacer YILDIRIM'ın fotoğrafları da elimize ulaşmış, küçük ayrıntılar dışında, sergiyle ilgili hazırlıklarımız tamamlanmıştı. Her şey bir yana, titizlikle yürütüp hazırlıklarını bitirdiğimiz etkinliklerle ilgili, izin almak konusunda içten içe kaygılarımız da yok değildi.

Oluşturduğumuz tertip komitesiyle başvurumuzu yaptık. Görünürde her şey olabirlik noktasındaydı. Ta ki, 6 Mart'ın öğleden sonrası bize iletilen ve devlet memuru olanların tertip komitesi oluşturup başvuru yapamayacağı yazısı elimize tutuşturuluncaya kadar. Geçen yıl aynı özellik-

lere sahip tertip komitesi ile başvuru yaptığımız ve etkinliklere izin alabildiğimizi düşündüğümüzde bizleri, daha çok şeylerin beklediğini anlamakta güçlük çekmiyorduk artık. Yeni oluşturulan tertip komitesi ile zamanın giderek daralması, koşulların gittikçe zorlaştırılması ve tamamlanan her eksiğin sonrasında bir yenisinin çıkarılması, azmimizi kırmamıştı. Aslında yaşadıklarımızı buraya aktararak anlatmak mümkün değildir. Derler ya, bir şeyleri yaşamak çok daha farklı diye. Artık yolunu ezberlediğimiz valilik ve emniyet arasında dokuduğumuz mekik 6 Mart'ın mesai bitiminin son dakikasına kadardı. Başvuru sonrası bizim için, gerçekten çok uzun ve kaygılı bir bekleyiş başladı. 7 Mart'ın öğleden sonrası gelişmelerden edindiğimiz izlenimle, bizim için pek de sürpriz olmayan ve beklenen bir sonuç olmasına rağmen, etkinliklerimiz izin verilmediği haberi içimizi burkmuştu. Üç aylık çalışmalardan geriye bunca olumsuzluğun içinde, yaşama geçirdiğimiz fotoğraf sergisi keyif vericiydi.

Olumsuzluklar biz de yılgınlık değil, örgütlü bir çalışma ile sorunlarımıza sahip çıkma azmi verdi. Bundan sonra, sadece 8 Martlarda değil, her günü 8 Martlaştırarak mücadelemizi yürüteceğimizden hiç kimsenin kuşkusu olmasın.■

KÜRT KADINLARIYLA DAYANIŞMA VAKFI

"Oysa asıl sorulması gereken, "Kürt kadınlarının, bunca ağır ve özgün sorunları varken, bugüne kadar, neden bu sorunların çözümüne yönelik kurumların kurulamadığıdır."

Gülçin Baran

Bir süredir, yeni kurumlaşan Kürt kadın kuruluşlarını tanıtmaya çalışıyoruz. Bu sayımızda da, 16 Mart 1997'de açılışını yapan, Kürt Kadınlarıyla Dayanışma ve Kadın Sorunlarını Araştırma Vakfı (K. KaDaV) Yönetim Kurulu Başkanı Zeynep Baran ile yaptığımız röportajı sunuyoruz.

Bize kendinizi tanıtır mısınız?

Türkçe'yi yedi yaşında, okula başladıktan sonra öğrenen bir Kürt kadınıyım. Bugüne kadar, çeşitli kitle örgütlerinde çalıştım. Yaklaşık 7 yıldır da, İnsan



Kürt Kadınlarıyla Dayanışma ve Kadın Sorunlarını Araştırma Vakfı Başkanı Zeynep Baran ve Sayman Gülçin.

(Foto: Gülçin Baran)

Hakları Derneği'nde çalışıyorum. Bu süreç içerisinde, tanık olduğum insan hakları ihlalleri içerisinde, kadınlara yönelik hak ihlalleri, özellikle de Kürt kadınlarının, savaş nedeniyle yaşadığı ihlaller, böylesi bir kurumun içinde yer almama neden oldu. Ülkemizde yaşanan savaş sebebiyle göç etmek zorunda bırakılan, büyük kentlerde ve Türkiye metropollerinde olumsuz koşullarda yaşamaya maruz kalan Kürt kadınlarının, ekonomik, sosyal ve siyasal sorunları oldukça fazladır. Bu sorunların çözümüne yönelik faaliyet sürdürme amacı ile, bir grup kadın bir araya geldik. Bir yıllık altyapı çalışmasının sürdürülmesinden sonra, 25 kadın ile birlikte vakfımızı kurduk.

Vakfımızın kuruluş ve amaçlarına gelince; metropollerde, naylon çadırarda, gecekondu ve kenar mahallelerde yaşamak zorunda kalan kadınların uğradıkları baskı ve şiddete karşı çıkmak, sosyal yaşamdan dışlanmışlıklarını giderici müdahalelerde bulunmak ve bu amaçla, eğitim, sağlık, danış-

manlık vb. maddi ve manevi dayanışma göstermektir.

Vakfınız bu amaçlara uygun faaliyetlere başladı mı? Örnek verebilir misiniz?

Faaliyet alanlarımız çok geniştir. Bunların tümüne başlayabilmemiz, tüzel kişilik kazanmamızla mümkündür. Henüz, Vakfımız tüzel kişilik kazanmadı, mahkeme sürecini yaşıyoruz. Başvurumuzda Kürt Kadınlarıyla Dayanışma ve Kadın Sorunlarını Araştırma Vakfı (K. KaDaV) adını kullandık. Bu isimle varolabilmek için tüm yasal ve meşru haklarımızı kullanacağız.

Mahkeme sonucunun ne olacağını düşünüyor sunuz?

Başvurumuzun reddedilmesi halinde emsal göstereceğiz. Bilindiği gibi, Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı, dört yıllık bir süreçten sonra tüzel kişilik kazandı. Buna rağmen reddedilmesi halinde, Uluslararası İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracağız.

Şu anda yaptığınız çalışmalardan söz eder misiniz?

Savaşta Tecavüze Karşı Kadın Girişimi içinde yer almaktayız. Tecavüze uğrayan kadınlara ilişkin çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Bunun dışında, şu ana kadar, bize sağlık ve diğer sorunlara ilişkin birçok başvuru oldu, bu kadınlarla da ilişkilerimiz devam et-



mektedir. Ancak, tescil edilmemiz halinde fiili çalışmalarımız artacaktır. Bu konularda altyapımız hazırdır. Vakıfta çalışacak ve dışarıda gönüllü olarak destek sunacak doktor ve sağlıkçılarımız mevcuttur.

Çocuklara ilişkin çalışmalarınız olduğunu biliyoruz. Bunlar nelerdir?

Savaş ve göçün sonuçlarından en fazla kadın ve çocuklar etkilenmektedir. Bu nedenle, özellikle göç eden ailelerin çocukları, savunmasız konumlarından dolayı bizim çalışma alanımız içinde yer almaktadır. Çocuklarımız, gökyüzünü uçurtmaları renkleriyle değil, savaş uçaklarının karanlığıyla öğrendiler. Çöplere atılan konservelerle büyümelerini, ailelerinin geçimini sağlamak için boyacılık v.b. işlerden dolayı metropol kaldırımlarında sürünmelerini istemiyoruz. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı, çocuklara yönelik hak ihlallerine karşı mücadele etmeyi, sağlık sorunlarını çözmeyi hedeflemekteyiz.

Vakfınızın İstanbul dışında temsilcileri olacak mı?

Tescilden sonra ilk etapta, Diyarbakır, Adana ve Van'da birer temsilcilik açacağız. Ayrıca, İzmir ve Ankara'da hukuk danışma büroları açmayı düşünüyoruz. Bunların alt yapılarını hazırlamaktayız.

Faaliyet programınız hakkında biraz daha açıklama yapar mısınız?

Mahalle ve işyeri çalışmaları, gezici sağlık ekipleri, eğitim programları, kadın sorunlarının tespitine yönelik çeşitli bilimsel araştırma ve incelemenin

yapılması, kadın sığınma evi, kadın kütüphanesi, amacına uygun süreli-süresiz yayın yapmayı, film ve ses bantları üretilip dağıtmayı, kreş ve ana okulları, kadınlar için dinlenme ve eğitim kampları açmayı, kadın ve çocukların hukuksal sorunlarının çözümü için hukuki danışma büroları oluşturmayı, kadınların sağlık ve psikolojik sorunlarının çözümüne ilişkin klinik ve hastane açmayı amaçlamaktadır.

Mor Çatı Kadın Sığınma Evi var. Bildiğiniz gibi onların da, kadın vakfı ve size benzer çalışma alanları var. Bu konuda ne diyorsunuz?

Bizim, Mor Çatı ile kadın sorunlarına ilişkin ortak noktalarımız var, ancak faaliyet alanlarımızın bir çoğu da farklı. Kaldı ki, Mor Çatı'nın, başvuruların tümüne çözüm bulması mümkün değildir. Biz, özel olarak Kürt kadınlarına sesleneceğiz. Ağırılık olarak savaş sendromu yaşayan, psikolojik sorunları, ekonomik sorunları olan, aynı zamanda aile içi şiddete maruz kalan Kürt kadınlarına yönelik çalışmalar sürdüreceğiz. Dil sorunundan dolayı, günlük alış-verişini dahi yapamayanlar vardır. Bu bağlamda, Kürt-KaDaV olarak, daha özgül bir kesime hitap edeceğiz.

Diğer Kürt kadın örgütleri ile ilişkileriniz nasıl?

Şu anda mevcut olan, Kürt kadın kurum ve değerleriyle dayanışma içindeyiz. Aynı zamanda, birlikte oluşturduğumuz "Savaşta Tecavüze Karşı Kadın Girişimi" içinde yer almaktayız. Diğer kadın çevreleriyle dayanışma ve birliktelilere büyük önem veriyoruz. Tüm kadın kurum ve çevrelerinin, ortak platformda bir araya gelerek, uzun vadeli ve kalıcı birlikler oluşturma-

ları gerektiğini düşünüyoruz. Faaliyet alanlarımızın ortaklaştığı tüm konularda, işbirliği yapmaya hazırız.

Vakfınızın kuruluş aşamasında gördüğünüz, yaşadığınız zorluklar oldu mu?

Henüz işin başındayız. Yasal prosedürler tamamlanmadı. Böylesi zorlukların olacağını biliyoruz. Kurucu üyelerimizden biri Ankara'da gözaltına alındığında O'na, ilk olarak Vakfımız soruldu. Özellikle, sıkça karşılaştığımız sorunlardan biri de, "Neden Kürt Kadın Vakfı?" kurduğumuz sorusudur. Oysa, asıl sorulması gereken, "Kürt kadınlarının bunca ağır ve özgün sorunları varken, bugüne kadar neden bu sorunların çözümüne yönelik kurumların kurulamadığı?" sorusu olmalıydı. Bizim, böylesi sorulara cevabımız çok açık; Kurum ve örgütlenmeler toplumsal ihtiyaçların ürünü olarak ortaya çıkarlar. Kürt kadınları ulusal, sınıfsal ve cinsel olarak sömürü ve baskıya maruz kalıyorsa, orada bu sorunların ve çelişkilerin çözümüne yönelik kurum ve örgütlenmeler de olacaktır. Kaldı ki bu alanda, geç bile kalınmıştır. Kürt-KaDaV'da böylesi bir ihtiyacın sonucu kuruldu.

Kendinizi toplumsal muhalefin neresinde görüyor sunuz?

Baskının, sömürünün, insan hakları ihlallerinin olduğu her alanda üzerimize düşen sorumluluğu yerine getireceğiz. Bu anlamda, demokratik muhalefetin içerisindeyiz.

Hedeflediğiniz kitle ile, şimdiye kadar ki pratik sürecinizde onlara ne kadar yakın olduğunuzu düşünüyor sunuz?

Kadın olmaktan kaynaklı sorunların bilincine varmayan, çözüm üretemeyen, kendi kimliği ve bedeni üzerinde söz sahibi olmayan, ucuz işgücü ve kötü koşullarda çalışan, evsiz-yurtsuz bırakılan ve gözaltında/cezaevlerinde insanlık dışı uygulamalara maruz kalan kadınlar hedef kitemizdir. Yeterli olmasa da bu kesimler broşür, tanıtım ve diğer faaliyetlerimizle kısmen de olsa, ulaştığımızı düşünüyoruz.

Vakfınızın açılış töreninden ve ziyaretçilerin ilgisinden söz eder misiniz?

Açılışımız, 16 Mart 1997'de oldu. Beşyüzü aşkın ziyaretçinin katılımı ile gerçekleşti. Yurtdışından ve başka kentlerden konukların da katıldığı açılışımız; müzik dinletisi, folklor gösterisi ve zılgıtlarımızla hayli coşkulu geçti. Görsel ve yazılı basın aramızdaydı. Yerli ve yabancı bir basın kuruluşu yoğun ilgi gösterdi. Tabii ki basının ilgisi, konudan haberdar olmayan pek çok çevrenin ve yurtdışındaki kurumların iç çalışmalarımızdan haberdar olmasını sağladı.

Vakıfta çalışan kadınları tanıtır mısınız?

Vakıf kurucu üye bileşimimiz arasında üç kadın doktor, dört hemşire, bir hukukçu, bir bilgisayar operatörü, işletmeci, yayıncı, tekstil alanında çalışan işçiler ve ev kadını arkadaşlarımız var. Bu-

nun yanısıra, vakfın düzenli gönüllülük esasına dayalı çalışan personeli ve tercümanlarımız da bulunmaktadır.

Sizinle birlikte çalışan ama Kürt olmayan kadınlar var mı? Bunun altını özellikle çiziyorum. Burası Kürt Kadın Vakfı değil. Kürt Kadınlarıyla Dayanışma Vakfı'dır. Aramızda Gürcü, Azeri ve Türk olan arkadaşlarımız var. Çünkü, Kürt kadınlarının sorunları sadece Kürt kadınlarını ilgilendirmiyor. Şu anda yanımızda olan, vakfımızın da saymanlığını yapan Gülçin arkadaşımız da Gürcü'dür.

Gülçin bu konuda senin görüşlerini alalım...

Ben kadın sorununa oldukça duyarlı biriyim. Bir çok kadın kurumu var. Onlardan herhangi birinde yer alabilirdim. Ama, Kürt kadınlarının çok acil çözüm bekleyen sorunları var. Özellikle feodal ilişkilerden, üretimden yer almayışlarından, kaynaklı sorunları bulunmaktadır. Elbetteki kadın çalışıyor. Ama maddesel bir kazancı yok. Bu beni çok rahatsız ediyor. Kadınların erkeklere bağımlılığını artırıyor. Savaşın getirdiği problemleri de Kürt kadını daha çok yaşıyor. Ben de "ne yapabilirim" diye düşündüm. Ve bugün buradayım. Kürt kadınlarının yaşamsal anlamda çok geri olduğunu düşünüyorum. Onlara katkı sunmaya çalışıyorum.

Zeynep, son olarak söyleyeceklerin neler olabilir?

Yukarıda anlatıklarımızın yanısıra, Kürt gelenesele değerlerimizde de değinmek istiyorum. Bunlar yeterince bilinmiyor, ama bizim faaliyet alanımızla çok ilintili. Başlık parası, berdel, kumalık, kan davasında bedel

olarak verilme, yakını olan erkeklerin yanında bile konuşamama, bölgede halen çok yaygın. Bir de bunların dışında çocuklarını, kocalarını kaybetmek, mahkeme ve cezaevi kapılarında ömür tüketmek, evin geçimini omuzlamak v.b. sorunları da gözardı edilemeyecek kadar önemli. Son olarak da, Kürt kadınlarının yaşadığı tecavüz vahşetine ilişkin beni çok etkileyen bir anımı anlatmak istiyorum. Türkiye'den Kuzey Irak'a göç olmuştu. İHD heyeti ile birlikte ben de bu bölgeye gitmiştim. Çok yaşlı bir amcayla sohbetimizde; " Bizim aldığımız duymalara göre: Köylere baskın olduğunda kadınlara cinsel taciz ve tecavüzlerde bulunuluyor. Bunlar doğru mudur? " diye sordum. Belki yanıtını alamayacağım bir soruyu sorduğumu düşünürken, amca şöyle cevapladı; "Düşün kızım, köyümüz basıldığında yediden yetmişe tüm erkekleri köy meydanına topluyorlardı. Asker, polis, özel tim ise, kızlarımız ve kadınlarımızla birlikte günboyu evlerimizin içinde kalıyorlardı, sizce kadınlarımız ve kızlarımıza neler yapmamış olabilirler ki? ". Benim için bu cevap çok açıktı. Orada salt tecavüz değildi amaç; tecavüz edilen kadının mensup olduğu ulusun aşağılanması da amaçlanıyordu. Irkçılık ile tecavüz güdülerini iğrenç biçimde birleştirilmiş oluyordu. Bu anım "neden Kürt kadın kurumu " sorusuna da bir yanittir.

Söyleşi için teşekkürler... Çalışmalarınızda başarılar...■



Metikek min jêhatî

FATÊ

Metikek min gelek jîr hebû. Nav malê çûka wan gişta bu. Li mala me jî gelek qala wê dikirin. Kînga, nave metka min derbas biva, bavê min eger bihata em giş disekin. Ew bi hev re ne di peyîvîn. 16 sal berê ji hevdu xeyidîn bûn. Bavê min heta çu rahmete jî hevdu nedîn û ne çun mala hevdu.

Min wê di zarok buna xwe de diti bu. Gelek qala xweşik bûna wê dikirin. Jinek dirêj û ji xwe razî bu.

Gelek sal derbas bû. Me zaroken wê jî nasnedikir. Ji bo kîna bavê xwe me merven xwe yen nezîk jî nedît. Hew min zanibu ku gelek in.

Wexta bave min çu rahmetê ew jî hatibû şûna wî. Wê wextê min jî wê dît. Emrê wê şest salî, derbas bubû. Dîsa jî metka min serbuxwê bû û jinikek xweşik bu. Min ji wê bîrsîya "Ji bo çi tu û bavê min bi hevdu ne dipeyîvîn?" Piştî pîrsa min wê ji got; "Bavê te birayê me yê mezin bu û gelek ezîyet dabu min. Carekê ji me perê xwest û min jî ne dabu. Wê gavê li deste min perê tûne bu. Wî jî nexwest fambiki. Wexta yek avî nedikir ew jî ber çavê wî reş dibi û naxwazi gotina wî be şikenandin." Bave min ne dixwest iktîdara wî bê şikenandin.

Metika min gelek zahmet kişandibu, di mala bave xwe di. Kalkê min hati bu kuştin û zilamê mezin bave min mabu. Bê dilê xwe, bi zora bave min du cara çubu ser hevî yan. Derde hevîya ne hindike, pir zahmete. Zilamê wê yê yekemîn jî pîr bû û zu mir. Piştî mirina wî bi lawekî di derguşê de wegerîya mala bavê xwe. Di demekî kin de zevaca xwê ya duda kir, ew jî bi zora bavê min bu. Ew jî li ser hevîye bu.

Di zevaca duda de gelek zarok anî bu. Karê gund gelek baş zanîbu. Lawken xwe gişta şand dibistanê. Bes, geçiken xwe heta dibistana evulî şandibu. Piştî wê neşand. Gava keçiken wê dibûn 13-14 salî, wan dida mêr.

Lê belê poşman bibu. Digot; "Geçiken min dixwestin bixwinin. Xwezîya min wan bişanda dibistanê. Ewen niha xwarin û mesleka van heba". Lawen wê giştik ûnîversîte xelas kirinbûn û dişixulîn.

Ser zimanê xwe jî gelek sekini bu. Lawekî wê wexta têlêbe bû zewucî bû. Bi jina xwe re hatibû nav malê. Metika min bi Tirkî nizani bû û buka wê jî Kurdî nizani bu. Lê belê her du jî bi zimanê hevdu famdikirin. Metika min ne dixwest Tirkî fêr bive. Di got "Ez ji vî emrê xwe bev nikarim fêr bivim." Bûka wê jî ne dixwest Kurdî fêr bivî. Her du jî bi zimanê xwe dipeyivî û hevdu fêmdikir.

Bi Pismamê xwe re zevicandin. Ez dixwazim qala metika xwe ya mezin bikim. Ew li Kezê (Kiziltepe) bû. Malekê wê xweşik

hebu. Zarok bûna me ya xwûşk û birayên min gişta li bahça wê derbas bû. Ew tim têne bu, bi serê xwe bû. Lawekî wê hebû, lê belê ne cem wê bû. Li Stenbulê diçu dibistanê. Wexta tatîlan dihat cem diya xwê. Me jî wî pîr hindik dibît.

Metika min ji bo çi tenê rudinişt?

Ew metika min bi pismamê xwê zêwici bû. Lê belê pismamê wê ne baş derket. Ezîyet li wê kir û li ser wê jî hewî anî. Piştî lawikek wê çê bu, ji pismamê xwe qetya û hat mala bavê xwe. Zanîbû karara wê gelek giran bû. Ji ber ku carek din bi zilamekî nikarî bû bi zewici. Hek nîyeta wê jî hebu, dîsa nedibû.

Kesekî jî cesaret nedikir wê bixwazi. Dawîya ve zewacê kuştin jî hebu. Merê wê jî ewulî meriv bû û sax bû. Li ser wî bi zilamekî din nikarîbû. Ew adêta gelek bê adaleti. Ji bo meran raste, lê belê ji bo jinan gelek ne raste. Ev ji bo jinan zulum e. Merê wê ganî bû bi jinikek din bizewici.

Metika min bi lawê xwe hat di mala bavê xwe di rûnişt. Li mala bavê xwe jî rehêfî nedît. Tena xwe perê danî serhev û xanî çekîr. Hêdî hêdî li bahça xwe xaniyên wê zede kir û ew jî da kirê. Ji kesî mineta wê nema bû. Heta emrê wê zede bû û pîr bû jî li mala xwe runişt.

Ji bo jinen li welatê mê jîyan gelek zor derbas dibi. Jin nikarin bi sêre xwe bijîn. Ji bo wan çî başî, çî nebaşî nikarin karara wê bistînin. Hek zilma meran naxwazin heta emre wan hebi dibe tekoşîn bidin. ■

DÜNDEN BUGÜNE NE DEĞİŞTİ?

HACER Yıldırım

1845 yılından evvel, İstanbul'un emniyet ve asayiş işleri Yeniçeri Ağası tarafından yönetilirdi. O dönemde, "mahalle namusunun" korunması için, bekar kişiler mahallelere sokulmaz, semt semt bekar odalarında ikamete mecbur edilirdi.

10 Ağustos 1567 tarihli bir fermanında, "fahişelerin" her ne nedenle olursa olsun, asla himaye edilmemesi ve bir erkekle gizlice birlikte olduğu sabit olan kadınların derhal sürgün edilmesi emrediliyordu.

16 Mayıs 1571 tarihli bir ferman da da, bekar çamaşırı yıkayan kadınların dükkanlarına gelen bazı gençlerin bu bahane ile

kadınlarla buluştuğu bundan böyle hiç bir kadının bekar çamaşırcılığı yapmamaları isteniyordu.

16. yüzyılda, esircilerin, esir alım satımında gizli fuhuş yaptıkları, çıplak esir teşhirin fuhuşa yol açtığı ifade edilerek esirlerin, çıplak teşhir edilmesi yasaklandı. Diğer kadınların da açık saçık gezme düşkün olduğu, bu durumun evlerde "yüz kızartıcı" toplantılara yol açtığı söyleniyordu.

İkinci Sultan Abdülhamid devrinde de, genç öğrencilerin Galata ve Beyoğlu'nda dolaşmaları, kadınların faytona binmeleri yasaklanmıştı.

O devirlerde, Edinekapılı Halil'in karısı Hafize'nin, mahalle bakkalı Maksimo'yu gizlice evine aldığı söylentisi çıkmıştı. Onlar evdeyken, Hafize'nin kocasının evine gelme-

siyle büyük bir gürültü kopar. Mahalle imamı ve mahalle halkı eve doluşur. Birlikte olduğu söylenen çifti seraskerliğe teslim ederler. Ve Hafize Parmakkapı'da, bakkal Maksimo ise Balıkpazarı'nda asıldı.



5011

BONNE A POSTES

Bir başka olay ise şöyle; Aksaray'da oturan Kavaf Abdullah Çelebi'nin karısının, bir Yahudi erkekle birlikte olması üzerine ev yine, mahalle halkı tarafından basılıyor. Rumeli Kazaskeri Ahmed Efendi'nin vermiş olduğu kararlar, Yahudi erkeğin başının kesilmesine, kadının da taşlanarak öldürülmesine karar veriliyor. Kararı onaylayan padişah ise, büyük bir zevkle infazı görmek için İbrahim

Paşa Sarayı'na geliyor. Halk, sabah erken saatlerde Sultanahmet Meydanı'nda toplanıyor. Şaşkın ve bitkin bir şekilde ortaya

getirilen erkeğe "Müslüman ol kurtulursun" denince, "evet" demesine rağmen, cellad Kara Ali infazı uyguluyor. Kadın ise elleri içerde, yalnızca göğsü ve başı dışarda olmak üzere kazılan bir çukura gömülüyor. İlk taşı ise erkek kardeşi atıyor. Bu olayı o dönemde Fındıklılı Mehmet Ağa şöyle anlatıyor:

"Şehzadelerin başı için kıyma, beni azad eyle padişahım, deyu feryad ve figan edegördü. Mahalakallah ruz-i mahşerden nişan verir, seyirci taş üşürüp kadını keşkek ettiler".*

Eğer birlikte olanların her ikisi de bekar iseler, cezaları yüzer kamçıydı. Bu cezaya o dönemde "Hadd"*** denilirdi.

1909 yılında Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü kurulduğu zaman İstanbul'da bu teşkilata bağlı bir de Zabıta-i Ahlakiye bölümü kuruldu. Yine ahlak zabıtasına bağlı bir polis sanat okulu vardı. "Fahişelik" yaptığı tespit edilen kadınlar için Kabataş'ta Ethem Paşa Köşkü okul olarak kullanılıyordu. Burada kadınlara çorap, fanila örgüsü ve terzilik dersleri veriliyordu.

O tarihlerde, bir kadının bir erkekle birlikte olması "zina", "fuhuş" yapması anlamına geliyor ve kadına da hemen "fahişe" damgası yapıştiriliyordu. Kadınlar, yüzünü görmeden evlendikleri erkeğe kul köle olmak zorunda bırakılırken, pencerelerinden dahi dışarı bakamıyorlardı. Kadınlar ise, herşeye rağmen, belki ölümü de göze alarak, sevdikleri ve hoşlandıkları erkeklerle birlikte oluyorlardı.

O dönemdeki ahlak zabıtasının yerini 2000'e 3 kala üstlenen çoğaldı. O dönemde ki anlayış hiç değişmedi. Kadınlara aynı biçimde bakan ve ellerinden gelse taşıyarak öldürmeyi düşünenler, sokakta protesto gösterilerine katılan kadınlara "fahişe" demeye devam ediyor. "Büyük gazetelerin" üçüncü sayfalarında yer alan "namus koruyucu" haberlerle kadınların öldürülmesi teşvik ediliyor. Yine televizyonlarda, bol reytingli programlarda kadın meslektaşlarımız polislerle beraber "zina" yapan kadınların evlerini basarak, "nasıl düştün, utanmıyor musun" diye kadınları teşhir ediyor ya da konu modeli olarak kullanıyorlar.

O dönemden bu yana bir şeyler de değişti. "Mahalle imamı" ve namus düşkünü "mahalle

halkı"nın yerini, ellerinde mikrofonlarla reyting reyting diyerek evleri basan ahlak zabıtası "gazeteciler", kadınları "fahişe" olarak değerlendiren milletvekilleri-bakanlarımız, çalışan kadınların başını örtmesini isteyen başbakanımız ve "erkek" gibi bütün olanlara ses çıkarmayan eli tesbihli, yapmacık gülüştü "başbakan yardımcımız var".

Kolay gelsin....■

* Mahalakallah	: Kalabalık
Ruz-i mahşer	: Mahşer günü
Nişan	: Belirti
Taş üşürüp	: Taşla saldırmak
Keşkek	: Ezmek
** Hadd	: Şeriatçe verilen ceza

**R.K.'ya tecavüz eden
Korucu Süleyman Askan
mahkeme tarafından
suçsuz bulundu.**

Savaş: göç, yoksulluk, tecavüz, ölüm...

GÜLAY Tatlıdil

Badem çiçekleri yeni uç vermişti bizim oralarda. Bir kaç günlük bir iş gezisi de denilebilirdi, yolculuğumuza, ikimiz de Remziye Dinç'le dayanışma amacıyla mahkemesini izlemek ve "kadın gözüyle kadın" fotoğraf sergisinin iki amatör fotoğrafçısı olarak, serginin açılışına katılmak, biraz da haber toplamak üzere yola çıkmıştık. Son onda, çaresizlikten mi desek, mecburiyetten mi beş yaşındaki oğlumu da almıştık yanımıza. Yaşadığımız bu koskoca İstanbul'da, ona dört gün bakacak kimseyi bulamamıştık açıkçası. 18 saat yol gittik. Çocuğu Urfa'daki teyzesine bırakıp, yola devam ettik. Yolun sonu şimdilik Diyarbakır'dı. Şehire girişte beklediğimiz şey oldu. Arabamız durduruldu. Kimliklere tek tek bakıldı. Bagajlar kontrol edildi ve Hacer'e soruldu ; "Niçin Diyarbakır'a gidiyorsun?". Doğru ya! Yanlız bir kadın, sarışın, batılı ne işi olurdu buralarda?

Benimki sorun değildi. Nasılsa oralyıdım. Hemen atıldım; "O da benimle, arkadaşımıdır, benimle gezmeye geliyor" diye....Devam ettik.

Diyarbakır'dayız. Fotoğraf sergisine olan ilgi gerçekten büyük. Güzel organize edilmiş. Genç kadınlar koşuşturuyor, duyurular yapıyor. Yerel televizyonlar izleyenlerin görüşlerini alıyor v.s....

Ertesi sabah Batman yolundayız. Remziye Dinç'in mahkemesine yetişme telaşı yaşıyoruz. Bir saatlik yolda, üç kez gidişte, üç kez de dönüşte kimliklerimize bakılmak üzere durduruluyoruz. Yine aynı sebeplerle arkadaşşıma soruyorlar;"Niçin gidiyorsun Batman'a? " Yine benzer bir yanıtla, hem onlar rahatlıyor, hem biz. Fotoğraf makinalarımızı kabanların altına saklıyoruz. Sakın ha.... Buralarda "gazeteciyim" diye dolaşmaya kalkışmayın!

Kameralar ve fotoğraf makinaları, mahkeme salonuna alınmıyor. Tecavüzcü bey, deşifre olmak istemiyor, anlaşılın. Hakim orada bulunan sanıklardan Ceyhan'a soruyor; "Mağdurenin avukatlarının bize sunduğu bu rapora göre, mağdurenin olay öncesinden beri zeka geriliğinin olduğu yazıyor. Sen buna ne diyorsun ? "

Tecavüzcü bey: "Ben bunu biliyordum. Hatta, iki kız kardeşi var. Onlar da bu durumda". Mahkeme, tecavüzcü beyin bu ifadesine ve eldeki rapora rağmen, adli tıptan yeni belgeler istiyor.

Sanıkların ise duruşma dışı dinlemesine karar verip, duruşmayı erteliyor. Sonuç hepimizin yüreğini burkuyor. Mahkemenin yapmak istediği açık, kararı zamana yayararak, "rızaaya dayalı" bir fiilmiş gibi göstermek ... Yürek burukluğumuz sadece Remziye için değil. Yine üç tecavüzcü, ellerinde silahlarıyla koruculuğa ve tecavüz de dahil daha birçok suça devam edeceklerdi. Hem de, bu mahkeme sonucunda daha da destekli, arkalarında devlet, ellerinde silahlarıyla....

Tutuklu eşi olmak...

Yine Diyarbakır 'dayız: Yine, savaş mağduru başka iki kadınla beraberiz.

Şahide Erkek, tutuklu eşi. Eşi hasta yatağında yatarken, evi basmışlar "ihbar var" diye. Ardından geçen altı gün boyunca, izini bulamamış ailesi . Sonra öğreniyorlar işkencede olduğunu. Reçetesini alıp, ilaç yolluyorlar içeriye... "Razıyım cezaevinde olduğuna, ya kayıp etselerdi" diyor Şahide. "Dilim yok, derdim çok" diye devam ediyor. "Bize intihar haktır" derken, yaşamdan bezmişti adeta.... Dört çocuğuyla, yaşadığı sefaletini anlatıyor; "Babam İzmir'de. Onlar da istemiyor bizi. 'Devlet, haklı haksıza bakmıyor kızım. Bizim yanımıza gelersen, bize de baskı yaparlar' diyormuş. Çocuklarını parasızlıktan okuldan aldım. O kamyonun

Diyarbakır' a geldiğini duysaydım, un, piring dağıttığını duysaydım, yağmur-çamur demez ben, de giderdim" diyor.

"Kocan dağa çıkmıştır"

Ve kayıp Edip Aksoy'un eşi **Rukiye** anlatıyor öykülerini: "Kocam çay bahçesinde otururken, beyaz renolular almışlar onu. Lice' nin Dolunay Köyü'nde yaşıyorduk. Köy korucusu, asker, özel tim baskısından ve köylerimiz yakılmasından sonra göç ettik Diyarbakır'a". Bir ihbar yüzünden almışlar kocasını. Nereye başvurmuşlarsa elleri boş dönmüşler, "kocan dağa çıkmıştır" demişler. Eşini kaybettiğinde, 4 aylık hamileymiş Rukiye. Şimdi 1,5 yaşındaki kızıyla Bağlar'da, ev denemeyecek bir yere, iki milyon kira vererek oturuyor. Temizliğe giderek geçimini sağla-



Kilisenin avlusunda, İncil'in kayboluş öyküsünü anlatan teyze, Diyarbakır

maya çalışıyordu. Çok genç bir kadındı, ama zamanından önce çökmüş ve çok yaşlanmış görünüyordu.

Ermeni Kilisesinde...

Diyarbakır'da son günümüz. Bugünü kendimiz için ayırıyoruz, gezip dolaşacağız bu şehri. Fotoğraf çekmek üzere Surp Gregoryan Ermeni Kilise'sine gidiyoruz. Kilise avlusundaki odalarda yaşayan bir teyze ile konuşuyoruz. Kilisenin başına gelenlerin bir kısmını, tanık olduklarını anlatıyor bize: "Sekiz yıl önce, Irak diktatörü Saddam'dan kaçıp buralara yerleştik" diyor. Son kalan Ermeni, Anton Amca'dan söz ediyor. Onun da, yağmalamaya gücünün yetmediği için, karşı koyamadığını söylüyor. Ve İncil'in nasıl kaybolduğunu dinliyoruz; "Bir gece yarısı kapı ça-

lındı. 'Biz polisiz' dediler. Bizi odadan çıkarıp, arama yaptılar. Girdiğimizde, odadaki büyük İncil artık yoktu, çalınmıştı. Ben onların polis olup olmadıklarını pek anlayamadım" diyor ve ekliyor; "Biz burada olmasaydık, bu yağma daha önceden olurdu, bu güne kadar da biz koruduk".

Bize güzel bir poz veriyor, Fotoğrafını göndermemizi istiyor. Oradan da ayrılıyor. Biraz da, Ermeni'ler için yanıyor yüreğimiz. Belki bir sonraki gelişimizde bu kilisenin yıkıntılarını da bulamayacağımızı düşünüyoruz. Dönüp son bir kez iyice bakıyoruz.

Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde bizi konuk eden, umut dolu genç kadınlarla vedalaşıyoruz ve oğlumu Urfa'dan alıyorum. İstanbul'da 8 Mart mitingi bizi bekliyor. Mitingde en çok, "savaş; göç, yoksulluk, tecavüz ve öldür" sloganını ağız dolusu atmak için yola koyuluyoruz. ■

Remziye Dinç'e tecavüz eden korucular, tutuksuz yargılanıyor.

DI CENİKE VAY

ÖZLEM Şengül

Ez vişt serde çeneka azeve bane. Piyemı ez dane junae bin, mı qe deyra hasnekerdene, mêrdemıno rametli mı rınd naskerdene, Merik roze tekit ame çema, Ma juvin di, zeriya ma kote juvin, Ma juvin-ra zaf haskerdene. Roze ame ez deyde remane şane. Merik mıra rave zweja bi. Ez şane hewiye ser sunde hewuya mı ez zere neverdane, di hire mordem kot werte ez guretane zere. Hewuya mı sero izleme çinebi, mı ser izleme virast, mıke merde kerd, ye hewuya mı hire domane xo bi. Geğane mive hewuya qora dene pero, mêrde make amene çe, dene ma hurdemınero lewu pırnıke ma kerdene pıre gonı. Hewuya mıra ponc doman kerdive, ses domanik mıra bi, ju merik, di hermeti, desju domanura piya ju çede niştene ro. Çema zaf qışkek bi, di wedeğö, ju çilar, ju gome mal, juki vere çeyide gorama biye, Merde ma roze çera tekit şı ostomol. Vişt rozera tepiya ostomola vejıya ame. Qayseriye de qeza kerde. Bıne aravide mendo. Ma xevere radura hesna, ora dime domane ma

mektavra tekit amey çe, mıra vake dae piyema qaza kerda merdo.

Di cenıye vay honde domani wertede mendime. Bervısra meyite xo ma dardwe, taliye xore sevajıme qedere mao xıravın niya biyo, domenemı hona qıjbi. Wera tepiyak hukmati mezal maneda, ma qe retneverdayme, zere ju bonde dı cenıye vay, be qedere be kes, de bêke qayte xunde domanuke. Heroz eskeru zaf ejati denema. Lelika sodırıra amene butu cıl cor kerdene tewertera, vatene vejıye. Xunde sey, dı hermeti kata şıme, ju manebime, qedere butu dewe niyabi, heroz heroz amene hegay vêsne ne şıyene, dema kata şıme qedere taliye xora sewajıme. Ma rae nezanime, welağ nezanime. Roze sodır rewra esker tankura wejay amey werte dewe kot çewu, cılcor ard tever, adır kerd bonu ver butu dewe werte adırde mende. Taliye xora savajıme cıke peydemend ma kerd top, doman kerd xover, ma çe xo barkerd ameyme ostornol. Nıkak dı cenane vay, desju domanura itawura bime gostarme şıme. ■

SEVE

Kocaman kanatlı bir kuşa binip, bu heyecan dolu yolculuğun sonuna gelmiştik. Bu yolculuğun sonu, yemyeşil bir bahçe içinde şirin bir evdi.

Babam, beni ve ablamı alıp, sıcak suyla dolu kocaman bir küvette, midemiz bulanıncaya kadar banyo yaptırmıştı. Buralara kadar gelmiştik, ama yalnız değil, başımızda bir sürü biti de birlikte; misafir getirmeden edememişiz...

Bu borulardan akan suyu nasıl durdururlardı ki? Sanki emir eder gibi. Bir de burada sular hem sıcak, hem soğuk akardı ya da ikisi birden. Bizim köyün suları hep serin akardı. Ama bu sular tanımadığımız zincirin başıymış meğer.

O akşam, bizim evin alt katında oturan bir kadın bize gelmişti. Hoppala...Bu da bizim dili konuşmuyordu. **Şimdi, bu dünyanın her yerinde her kesin başka bir dili mi vardı?**

Peki ama, bizimkilerle bu kadın nasıl anlıyorlardı birbirini?

Biraz oturup, sonra beni ve ablamı elimizden tutarak, basamakları inmeye başlamıştı. Yalvarır bir bakışla, beni kurtar der gibi, dönüp babamın yüzüne bakmıştım; ama o, kadınla flört etmekten, beni görmüyordu. Neyse, kadın bizi uzak yere götürmemişti. O yeşil bahçenin içine salıvermişti bizi. Birbirimize sarılıp korku içinde yere oturmuştuk. Aca-ba, şimdi kim götürecekti bizi? Hiç yerimizden kımıldamadan, sağımıza solumuza bakarak bir süre öyle kalakalmışız. Babam camdan ba-

kıp, bizi o acınır halde görünce eve çağırmıştı.

Aslında bu ev çok hoşuma gitmişti, çabuk alışmıştım. Çünkü, bu evde torbalar dolusu şeker, bisküvit, kek ve bin türlü meyva ve başka yiyecek çeşitleri vardı. **Bu kadar yiyeceği bir arada dedemin oturduğu kasaba dükkanlarında bile görmemiştim.** Hele bu şekerler, kim için alınmıştı ki bunlar? İşte bunlara içim gi diyordu. Amaaan!... Kocaman torbadan bir tane alırsam, kim anlayacaktı ki bir şekerin eksik olduğunu. Saymamışlardı ya!

Kimsenin mutfakta olmadığı bir anı yakalayıp, torbadan bir şeker alarak koşa koşa yattığım odadaki yatağın altına kendimi atmıştım. Sabırsızlıkla şekerin kağıdını çözüp, ağızma atıvermiştim. Şekerin tadı sanki beynime giden bütün bağlantıları kesmişti. Bu sefer daha çok tadına varayım diye, onu parça parça ısırıp, ağızımda dağıtarak, oracıkta mest olmuştum. Ne yazık ki, o zaman da çabuk bitmişti ...Tadı hala damağımdan bir türlü gitmek bilmiyordu.

Amaan... Bir tane daha alırsam o kocaman torbanın içinden! "Torba" gözümde gittikçe büyüyordu. Kim anlayacaktı ki, iki şekerin eksik olduğunu!

Zamanla torba yarıya inmişti. Artık mümkünü yoktu, şekerlerin gittikçe azaldığını herkes anlamıştır ve benim bu şekerleri yediğimi de. Bana hesap sorulacak günü korkuyla bekliyordum. Bir defasında, tam annem çamaşıra inerken, zaten olan olmuş, bir daha alacağım bu şekerden ne olacak (?) derken, bir de bakayım ki, ne göreyim(!); ablam yatağın altında benim yerimi kapmış, şeker yiyiyordu. Bu beni sevindirmişti, ne de olsa suç ortağıydı!...■

OKUL ÇAĞI GELİNCE -3-

Kayıplar Olmasın! KAYIPLAR OLMASIN! Kayıplar Olmasın!



Cumartesi İnsanları'nın ilk eylemi, 27 Mayıs 1995'te başladı. Galatasaray Lisesi önünde yapılan oturma eylemi bugünlere kadar geldi, gelenekselleşti.



1980'den bu yana, Türkiye'de 403 kişi gözaltında kaybedildi.

"Karşı koymazsak eğer, insanlık kendi varoluşuna karşı en ağır suçun ortağı olacaktır. Bizler, evimizde otururken, sıcak yatağımızda yatarken, sevdiğimizimize sarılırken, çiçeklerimizi sularken, denizin sesini, kırların türküsünü dinlerken, biz sustuğumuz ve seyirci kaldığımız için, cezaevinde bir tutsak ölecek, yol ortasında birileri vurulacak. Birileri karanlık köşelerde işkence tezgahlarına yatırılacak ya da birileri daha kimsesizler mezarlığında bulunacak."

I. Uluslararası Gözaltında
Kayıplar Kurultayı
Katılımcıları



"Kimse senin elimizde olduğunu bilmiyor!"
"Kayıtlarda böyle biri yok!"



Ailesinin iki ay aradığı Hasan Ocak, 17 Mayıs 1995'te Kimsesizler Mezarlığı'nda bulundu. "Telle boğulmuş, vücudunda elektirik yanığı izler, kesikler ve kırıklar. Kemer ve ayakkabı bağları alınmıştır."

KAYIPLAR OLMASIN! Kayıplar Olmasın! KAYIPLAR OLMASIN! Kayıplar Ol

İnsan Hakları Derneği, Hasan Ocak'ın Kimsesizler Mezarlığı'nda bulunduğu, 17 Mayıs gününü, "Kayıp Politikasına Karşı Mücadele Günü" olarak ilan etti.

103 haftadır devam eden "Cumartesi İnsanları" eylemi süresince, 89'u OHAL Bölgesi'nde olmak üzere 93 kayıp olayı daha yaşandı.



Kayıplar için yapılan eylemler, küçük bir umut arayışından, "başkaları olmasın" haykırışıyla devam ediyor...



Arjantin, Guatemala, Meksika, Irak, Guanda, Hindistan, Türkiye.... dünyanın dört bir yanında gözaltında kayıplar...

Bu yıl, 17-31 Mayıs tarihleri arasında, Kolombiya'da gerçekleştirilmesi kararlaştırılan "II.Gözaltında Kayıplar Kurultayı", ülke iç koşullarının uygun olmadığı; gerekçesiyle ileri bir tarihe ertelendi.

17-19 Mayıs 1996 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen, "I.Uluslararası Gözaltında Kayıplar Kurultayı"na (UGKK), 32 yabancı 100 yerli, toplam 132 delege katıldı.

Latin Amerika ülkelerinde, kayıplarla mücadele haftası 25-31 Mayıs tarihleri arasında yapılırken, bu tarihlerin birleştirilerek "Uluslararası Kayıplarla Mücadele Haftası"nın 17-31 Mayıs tarihlerinde yapılması, UGKK tarafından Dünya'ya duyuruldu.

HOLLANDA'DA GÖÇMEN KADIN OLMAK HOLLANDA'DA GÖÇMEN KADIN OLMAK

FATMA Kayhan

Hollanda Göçmen Kadın Platformu (HGKP) hakkında ve orada yaşayan göçmen kadınların durumu ile ilgili platformda aktif rol oynayan SEMİN ONUR ile Hollanda'da bir söyleşi yaptık.

Hollanda Göçmen Kadın Platformu nasıl kuruldu? Sekiz yıllık bir geçmişi var Platformun. Bu fikirle yola çıktığımız zaman, Hollanda'da kadın örgütlenmesi yoktu demiyoruz, ama olanlar çeşitli zaaf lar taşıyordu. Örneğin, göçmen kadınların edilgen olduğu, Hollanda'lı kadınların yönettiği, devlete bağlı kadın kurumlarydı (Uluslararası kadın merkezleriydi). Aktivitelerde kullanılan dil, Hollandaca idi ve mecburen kullanılıyordu. Burada yaşayan göçmen kadınların çoğunun Hollandaca'yı yeterince anlayıp konuşmadığı gerçeği göz önüne alındığında; böyle bir ortamda kadının kendini ifade edemeyeceği de açıktı. Aktiviteler, kadınlara ev dışında zamanlarını geçirdikleri beraberlik, dikiş gibi kurslar, sağlık gibi bilgilendirme ve eğlencelerin (kendi kültürleri ile) dışında değildi. Halen de öyle. Özellikle bizler açısından böyle. Ayrıca, Türkiye'deki politik kurumların buradaki uzantıları

olan grupların kadın kolları şeklinde örgütlenen kadın grupları vardı, halen var.

Açıktır ki, ikisinde de kendimizi ifade edemediğimiz için, bizi daha fazla özgürleştirecek, hayatı öğretecek bir platform örgütleme ihtiyacı doğdu. Ve de alışılmışın dışında, çeşitli nedenlerle entel bir grup kadının ev kadınlarını örgütlemesinin dışında, bizzat ev kadınlarının kendilerinin bir araya geldiği bir süreç yaşadık. Sonra diğer kadınlar katıldı.

Örneğin, alışılmışın dışında, çeşitli işleri yapmak için görevli kişiler seçildi. Ama, geçmişte alışıldığı gibi demokratik merkezîyetçi denilen, merkezîyetçiliğin ağır bastığı bir çalışma tarzımız yok, olması için de çaba harcıyoruz. Hollanda çapında bir örgütlenme bu. Ama esnek bir örgütlenme. Yani, bölgelerdeki kadın grupları, kadın dernekleri, hatta kişiler istediği biçimde çalışmalar yürütebiliyorlar. "Merkez" den onların ne yapacağı belirlenmiyor. Zaten böyle bir merkez de yok. Sadece ortak politikalarımızı hep birlikte üretiyor ve aldığı kararları hep birlikte uymaya çalışıyoruz.

Platform, irtibat içinde olan sekiz bölgeden kadın gruplarının çalışması sonucu, 1992'de kuruldu. Bir bölgenin organize ettiği, diğer bölgelerin katıldığı hafta sonu toplantıları var. Yine, senede iki kez organize edilen 3 günlük hafta sonu seminerleri oluyor. Tüm işler, bu toplantılarda organize edilip,

bağlanıyor.

İşleyiş, katılım, söz hakkı burada belirleniyor. Hafta sonu toplantıları olması avantajlı, gündüz toplantılarında fikrini söyleyemeyen kadın, akşam kültürel çalışmalarda fikrini belirtebiliyor. Yılda iki kez yapıyoruz. Maddi imkanlara bağlı biraz da.

Bölge toplantılarında kısa vadeli aktivite planları yapılıyor. Örgütlenme modeli, bölgelerin adına gelen grup olduğu gibi, tek tek kişiler de kendi adlarına katılabiliyor. Bölgeden gelenler, grubun fikrini aktarıyor. Pratiğe ilişkin kararlar alınıyor. Bazen telefon ağı ile birbirimize ulaşıyoruz. Baştan 3 kişilik (başkan, sayman, sekreter) bir ekip olup olmamasını düşündük, ama gerekli. Devlet karşısında bir statü olması gerekiyor. Pratik işleyiş için de gerekli. Kongre, yılda bir yapılıyor, ama her an kongreyi beklemeden bu üçlü yönetim değişebiliyor. Her kesimden kadın var.

Ortak yanınız...

Kadın oluşumuz. Ama, her kadınla mı? Değil. Her çeşit ayrımcılığa karşı olmak gerekiyor. Başka şartı yok. Hatta bazen, Avrupa'da yaşayan göçmen kadınların kırsal kesimden gelmesi, bazen kafalarında her çeşit tabu ile dolu olması, başka inançtan, etnik gruptan olan kadına güvensizliği olabiliyor. Böyle durumlarda ikna temlinde, geniş hoşgörülü davranmak gerekiyor.

Farklılıklar problem yaratıyor mu?

Pek sayılmaz. Bana göre bağımsız düşünebilen, özgürlükçü bir kadın kimliği üye-

rinde, bağımsız bir kadın hareketi yaratabilirsek, şimdi olan problemler de aşılır sanıyorum. Bağımsız bir kadın örgütlenmesi yaratmayı hedefliyoruz. Henüz tam yaratamadık, ama epey yol aldık. Alevi-sünni, Türk-Kürt vb. her kesimden kadın var. Siyasi örgütlenmelerin yan kolu şeklinde çalışan kadın gruplarından farklı olmaya çalıştık. Bağımsız, kendi ürettiğimiz politikalarla çalışıyoruz.

Başlangıçta kolay olmadı. Belli gruptan birileri aramıza katılınca, acaba onun inisiyatifine girer mi kaygılarını taşıyan oldu. Ama, zamanla hoşgörüyü bu kaygıları gideriyoruz. Şimdi yeterli olmasa da, bağımsız kadın örgütlenmesinin temelini attık. Ama, bir çok kişinin yaklaştığı gibi politikasız değiliz, politikanın tam da göbeğindeyiz. Şöyle, bugün göçmen kadınlar olarak, geldiğimiz topraklarda, yani nasıl bir Türkiye, nasıl bir Hollanda ve nasıl bir dünya istiyoruz sorularını kendimize soruyoruz. Gerek göçmen politikası konusunda, gerek kadın politikasında olduğu gibi, bizi ilgilendiren her çeşit konuda, buradaki hayatımızı birebir ilgilendiren demokrasi, alevilik, Kürt meselesi gibi konularda politikalar üretmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda bunlara uygun aktiviteler yapmaya çalışıyoruz.

Çok gevşek bir yapılanma olduğumuz için, bu konularda ille bizimle aynı örgütlenme içinde yer alanla politika yapma kaygımız yok. Örneğin, Türkiyeli göçmen kadınlar olarak, nasıl

Hollandalı kadınlar içinde kendimizi ifade edemeyip ayrı bir platform oluşturduysak, çeşitli nedenlerle ayrı ayrı örgütlenmeyi tercih etmiş kadın gruplarıyla da birlikte iş yapmaya özen gösteriyoruz.

Diğer göçmen kadın gruplarıyla ilişkiniz nasıl?
Şimdiye dek, istediğimiz biçimde sadece İranlı kadınlarla yeterli ilişki yakalayabildik. 8 Mart'larda enternasyonal kutlamalarda (Hollanda dili kullanılıyor) birlikte etkinlikler düzenledik.

8 Mart bülteninizi gördüm, ondan biraz söz eder misiniz?

Roza'nın çıkış yazısında belirttiği gibi söyleyip yaptıklarımızın havaya uçmaması için, daha geniş kitlelere kendimizi anlatabilmek için, bu işi daha iyi öğrenebilmek için şimdilik Göçmen Kadın Bülteni çıkardık. Daha sonra dergiye dönüştürmeyi düşünüyoruz. Bu ilk sayıda "biz de yapabiliriz" düşüncesi gelişti, kendimize güvenimizin arttığını da fark ettik.

Göçmen kadınların önde gelen sorunları nedir? Bunlar için neler yapıyor sunuz?

Bence bugün göçmen kadınların en büyük sorunu, içinde yer aldığı her toplumda, her alanda en alttakileri oynamasıdır. Yani, hem yabancı göçmen olarak, hem emekçi olarak, hem de tabii ki kadın olarak, çifte kavrulmuşluğu yaşamaktadır her zaman. Bence, detayları bir yana bırakılacak olursak; yani eğitim, iş, şiddete maruz kalma v.s. v.s. özetle sorun budur.

Bu konuda neler yapıyoruzza gelince, kendi gerçekliğimizden de hareketle yapılacak en önemli işin, kendimize olan güvenimizi yeniden kazan-

mak olduğunu anladık. Yani bizler, gerek evde, gerek işte, gerek derneklerde en çok üretenler, çalışanlar olduğumuz halde, başkalarının (bu bazen erkek, bazen de Hollandalı kadın olabiliyordu) bizden çok daha iyi bildiğini, çok daha iyi şeyler yaptığını sanıyorduk. İşte bunu aşabilmek için, bizi ilgilendiren her konuda düşünüyoruz, tartışıyor, yazı yazıyor, etkinlikler düzenliyoruz ve gittikçe de çok güzel şeyler yaptığımızı görüyoruz.

Bu 8 Mart'ta neler yaptınız? Anlatır mısınız?

Bu yıl 8 Mart'ı en anlamlı şekilde kutlamanın, "Şiddete ve savaşa karşı, bütün kadınlar barış için el ele" sloganıyla olabileceğini, hep birlikte kararlaştırdık.

Bosnalı, İranlı, Türk, Kürt, Zaza, Çerkez, Hollandalı v.s. kadınlar hep birlikte şiddetten, savaştan çektiklerimizi ve tek çözümün, egemen sistemlerin, erkek egemen kültürün bize dayattığı bu ayıplara karşı barışı, hoşgörüyü, sevgiyi, insanlığı yeniden üretmek olduğunu söyledik. Bunu komşularımızla, şarkımızla, resmimizle, dansımızla dile getirmeye çalıştık. Ve Hollanda basınına, kamuoyuna, biz göçmen kadınların neler yapabildiğini göstermek açısından çok anlamlı bir 8 Mart oldu sanıyorum. Tabi yeterli değildi. Bir çok hatalarımız oldu. Ama, bir dahaki 8 Mart'ta çok daha örgütlü, çok daha güvenli ve bilinçli işler yapacağımıza güveniyorum.

Çalışmalarınızda başarılar...■

DİNLE BEYAZ KADIN!

SİYAH FEMİNİZM VE KADIN DAYANIŞMASININ SINIRLARI!

HAZEL V. Carby
Çeviri : XOZGE TEŞİ

Devrim sonrası, Üçüncü Dünya Devletleri'nin karşı karşıya olduğu en büyük sorun, muhafazakar fikir ve pratiklerin ağırlığıdır. Bu, resmi literatürde "Geleneklere bağlı olmak" veya "Feodal kalıntılar" olarak özetlenir. "Geleneklere bağlı olmak" ülkeler arasında farklılıklar gösterse de, geleneklerin güçlü olduğu ülkelerde, ekonomik ve sosyal hayatın yeni bir topluma dönüşmesine engel olabilir. Bazı ülkelerde, geleneksel pratikler, kadınlar üzerinde yoğunlaşmıştır; çok eşlilik, başlık parası, çocuk yaşta evlilik ya da kadınların sünneti gibi. Kapitalizm öncesi gelenekler, tüm baskılara rağmen, illegal olarak devam ediyor.(6) Maxine Molyneux'e göre, "miras ve görücü usulüyle evlilik", "mülkiyet ve sosyal ilişkiler" kapitalizm öncesi, toplumsal oluşumun merkezindedir. Molyneux, "Üçüncü Dünya" kadınlarının kurtuluşunun, kapitalizme geçişle mümkün olabileceğini söyler. Kadınların durumunun, tüm kısıtlamalara rağmen, emperyalist ve gelişmiş toplumlarda daha iyi olduğuna kuşku yok. Bu anlamda, emperyalizmin, Üçüncü Dünya toplumlarına getirdiği değişiklikler bazı koşullarda geliştirici olabilir.(7) Bu noktadan bakıldığında, siyah kadının, İngiltere'ye geldiği andan itibaren -kendi ülkesine göre- daha özgür,

aydınlanmış ve kurtulmuş bir topluma geldiği kabul edilebilir. Nancy Fonner, Batı Hindistan'lı kadınların İngiltere'de araba kullanmalarını özgürlüklerine örnek olarak gösterir. Fonner, Jamaika'da, kadınların sigara içmesinin yasak olduğunu, oysa Londra'da pek çok Jamaikalı kadının sigara içtiğini söyler. Bu da, İngiltere'de, kadının dünyasının büyüdüğünü gösterir, der.(8) Bütün bunlar Avrupa Merkezli (Eurocentry) kavramlar olarak, siyah kadınların kendilerini ezen sisteme karşı yürüttükleri mücadeleyi ve kendi deneyimlerini yok ediyor. **Siyah aile şeklinin, daha az gelişmiş sistemlerce yaratıldığı ve aile ilişkilerinin kadınları daha fazla baskı altına aldığı sanılıyor. Siyah kadınların hayatına çok az uygulanabilen, beyaz çekirdek aile şekli, daha gelişmiş kabul ediliyor.**

Bu kısa tartışma, "Patriarka" ve "yeniden üretim" kavramlarını oluşturan "aile" kavramının uygulamada daha karışık olduğunu gösterir.

"Ben, patriarka kavramının atılmasını tartışmıyorum. Erkeklerin, yalnızca kadın ve genç erkekler üzerinde güçlerini gösterdikleri durumlarda kullanılmasını savunuyorum. Bu yüzden ben, patriarka kavramını, genel olarak erkek egemenliğini açıklayıcı bir kavram olarak değil, daha özel ve kesin bir kullanımını tartışıyorum".(9)

YENİDEN ÜRETİM ve SİYAH KADIN

Biz, bu kesin sınırlandırılmış tanımlamayı köleci sisteme uygulasak bile, köle ve hadım edilmiş erkeklerin böylesi bir güce sahip olmasını açıklayamaz. Alter-

natif olarak, patriarkayı çeşitli sömürgeci toplumlara uyguladığımızda, neden siyah erkeklerin, beyaz erkeklerin sahip olduğu faydalara sahip olmadığını açıklayamıyor. Hem sömürgeci, hem de köleci toplumlarda çeşitli patriarkal güç şekilleri vardır. Halbuki, tarihsel ırkçı form, bize patriarkanın siyah erkeklere ait olduğunu gösterir; siyah kadın değişik renkli erkekler tarafından patriarkal olarak çeşitli yollarla baskı altında tutulmuştur.

"Patriarka" ve "aile" kavramlarıyla birlikte "yeniden üretim" kavramını da incelemeliyiz. "Yeniden Üretim", siyah kadın için, ev içi işlerini, kendi evi dışında -beyaz kadınların evinde- yapınca ne anlama gelir? Bu örnekte, siyah kadın, hem ücret ilişkilerinin dışında siyahların yeniden üretimini sağlamakta, hem de ücret ilişkilerinin içinde beyaz evlerde beyazların yeniden üretimini sağlamaktadır. Bu kavram, gerçek yeniden üretim ilişkilerini açıklayabilmekten çok uzaktır. Esas olarak, siyah kadının, kırsal, endüstriyel ve aile içi emek gücü içindeki rolünün siyah kadının cinselliğini nasıl etkilediği, ikincisi bu rolün siyah kadının kendi cinselliği üzerinde kontrol sağlamak için verdiği mücadeleyi nasıl etkilediğidir?

İkinci Dünya Savaşı sonrası, İngiltere'deki kadın tarihini incelersek, aceleci genellemelere siyah kadının eklendiğini ve bunun da problem yarattığını görürüz. Savaş sonrası, yeniden yapılanmada hem kariyer olarak "ev kadınlığı", hem de kadınları yeniden "emek gücü"ne katma kampanyalarının çelişkinliğini vurgulayan Elizabeth Wilson, siyah kadınların göçmen işçi olarak İngiltere'ye getirilerek bu çelişkinin çözüldüğü-

nü anlayamamıştır.

Ekonomik incelemeler, "kriz zamanı, geçici, genelde part-time ve cinslerin geleneksel çalışma ayırımı bozmayan çalışma alanlarında, kadınların -evli kadınların- çalışmak istemediğini gösteriyordu". (10)

Siyah kadınlar için durum farklıydı. Oysa ki, Afrika kökenli (AfroCaribbein) kadınların, İngiltere'ye gelip çalışmaları destekleniyordu. Tabii ki düşük ücretli, en çok el emeği isteyen iş kollarında çalıştırılıyorlardı. Elizabeth Wilson, bunu şöyle açıklıyor: "Çalışma ve evlilik, iki ayrı alternatif olarak görülüyordu. Ya eş ve anne, ya da çalışan kadın olunuyordu". Siyah kadınlar bu ayrımı ortadan kaldırdılar. Onlar hem işçi, hem eş, hem de anne olarak görülüyorlardı. Elizabeth Wilson, savaş sonrası, kadınların iş hayatına atılmaları tartışmasının, aile kurumu üzerine etkisi çerçevesinde devam ettirildiğini vurguluyor ve "eş ve anneler ise ancak, bu aile yaşantılarını etkilemeyecekse işe giriyorlardı" diyor. Bu hassasiyet, sömürgelelerden gelen kadınlar için gösterilmiyordu. **Devlet, siyah aileyi korumak yerine, siyah kadınlar işçi oldukları için, iyi anne olamayacakları önyargısını yaratıyordu. "Bu ırkçı cinsiyetçiliğe karşı, önemli bir mücadele de siyah kadınların kendi cinselliklerini kontrol etmek için, zorla gebelikten korunma ve kısırlaştırmalara karşı verdikleri mücadeledir".**(11)

Beyaz feministler, yalnızca bizim buraya gelme-

den önceki tarihimize kayıtsız kalmıyorlar, aynı zamanda buradaki deneyimlerimize ve verdiğimiz mücadelelere karşı da kayıtsızlar. Bu deney ve mücadeleler, ırkçılık tarafından da yaratıldığından, beyaz kadınlarınkinden farklıdır. Siyah feministler; siyah kadının cinselliğini ve kadınlığını tanımayan iki tarafa da karşı çıkmaktadırlar.

Beyaz feminist yazarların "KADINLAR" hakkında yazdıkları kitaplarda, ırk ayırımından bahsetmemeleri, siyah kadın yazarları kitaplarında kendi ırklarından bahsetmeye zorlamaktadır. Bu güç, ırkçılıktır. Baskın ırk ırk, kendi deneyimlerinin temsil edilebileceğini düşünür.(12)

GELENEKSEL ÜLKELERDE GELENEKLER VE TEKNOLOJİ

İngiltere'deki feminist teori, tamamen Avrupa Merkezli (Eurocentry) bir yaklaşıma sahip, "evde" siyah kadının deneyimlerine kayıtsız kalmadıkları zaman, "Üçüncü Dünya Kadını'nın, "barbar" ve "ilkel" toplumdaki barbar ve ilkel deneyimlerini anlatmaktadır.

Çoğu feminist çalışma, kadın özgürleşmesini, Batı tarzı endüstri kapitalizmine geçiş ve kadının ücretli ortamına girişi önkoşuluna bağlar. Örneğin, kadının sünneti gibi, kadın vücudunun kesilme biçimleri, ekonomik olarak "geri kalmış", "gelişmemiş" ülkelerde olan "feodal kalıntılar" olarak görülür. Görücü usulü evlenme, poligami ve diğer sakatlıklar teknolojik gelişmenin olmadığı, geri kalmış ülkelere mal edilir. Ancak "feodal kalıntılar" ve "geleceksellik" açıklaması, Amerika'da, endüstriyel olarak gelişme yaşanırken, aynı zamanda kadının sünneti olaylarının yaşanmasını açıklayamaz.

19.yüzyılın ikinci yarısında, kadının vücudunda yapılan beceriksiz deneyimler, tıbbi tekniklerde, kadının kontrolünü hedefleyen yeni metodların gelişmesini sağladı. Amerika'daki en son sünnet olayı, 1948'de beş yaşındaki bir kız çocuğunun mastürbasyon yapmasını engellemek için yapıldı. Kadının kişiliğine yapılan müdahalelerin en bilineni, kadınların yumurtalıklarının alınması ya da kısırlaştırılmalarıdır. 1906'da Amerika'da meşhur bir kadın hastalıkları doktoru, 150.000 kadının bıçak altında yumurtalıklarının alındığını söylüyordu. Yoksul kadınların paraları olmadığı için, bu müdahaleden kurtulabildikleri düşünülmesin.

Bu müdahalelerin çok azı, kapitalizm öncesi üretim biçiminin gelenekleri olarak yapıldı. Aksine bunlar, dünyadaki "ileri" kapitalist ekonomilerin "teknik" yönden gelişmelerinin bir parçası olarak görüldüler.

Hem İngiltere'de, hem de Amerika'da siyah kadınlar hala tıbbi deneylerde kullanılmaktadır. Metropollerin dışında, siyah kadınlar, Batı'nın bilim ve tıbbi gelişmesini sağlayan, uluslararası ilaç firmalarının iyi niyetine kalmış durumdadılar.

Siyah kadın tarihi ile beyaz kadınlarınki birbiriyle bağlantılıdır. Ancak bu ikisinin aynı olduğu anlamına gelmez. Biz, beyaz feministlerin bizim tarihimizi yazmalarını istemiyoruz, bunu biz kendimiz yapıyoruz. Gene de kendi tarihlerini yazıp buna kadın tarihi diyerek, bizim hikayemize kayıtsız kalmaları ve bizimle ilişkilerini inkar etmeleri onları, ırkçı ve resmi tarih yazımına yaklaşıyor.

ALTERNATİFLERİ İNŞA ETMEK

Feminist tarih ve teori, beyaz ve siyah kadınlar arasında, "metropol"- "çevre", "birinci"- "üçüncü dünya", "gelişmiş"- "gelişmemiş", "ileri"- "geri" ayrımlarını yeniden üretmemelidir. Şimdiye kadar, Afrikalı ve Asyalı kadınların hayatına ilişkin düşüncelerin, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki kadınlara uygulandığında kabul edilemez olduğunu tartıştık. Bunlar bize feminist harekette, bazı şeyleri özgüleştirenken, kültürler arası -aşağılık iddiasına dayanmayan- referansları gözönüne alacak bir çalışmanın gerekliliğini gösterdi.

Kadın kurtuluş hareketi, siyah kadınların çalışmaları ile siyah kadınlara yönelik, ırkçı baskı yöntemlerini inceleyen Asyalı ve Afrikalı kadın gruplarını dikkate almalıdır. Beyaz kadınlar, hareketlerindeki ırkçılık yüzünden, siyahların tamamen dışlandıklarını ve beyaz kadınlarla ortaklaşa hareket etmekten uzaklaştıklarını incelemelidir. Siyah kadınları çalışma öznesi yapmaktan çok, beyaz feministler cinsiyetçi politikalarındaki ırkçılığı ortaya çıkarmalıdır. Bu diğer herşeyden fazla kadınlar arası dayanışmayı engellemektedir.

Amrit Wilson'un "Ses Bulmak" adlı kitabında, iş hayatında Asyalı kadınların, beyaz kadınlar tarafından uğradıkları ırkçı baskılar anlatılır. Asyalı kadınlar, her zaman üstün ırkın altında çalışmak zorunda kaldığından, koşullar daha kötüdür ve daha düşük ücret alırlar. Üstün olan İngiliz kadınlarıdır.

İngiltere'deki problem, bizim hizmetçi gibi davranmamızı istemeleri. Halbuki biz, hiçbir zaman hizmetçi olmadık ve olmayacağız. Ancak, normal davrandığımızda, üstün olanlar bizi taciz etmeye ve öldürmeye başlıyorlar...Menejerlerimize şikayet ediyorlar.

Siyah kadınlar, feministler tarafından, "gerçek" sorunlardan uzaklaştıran renkli ayrımcılar olarak görülmemiyorlar. Aynı zamanda, bizim özel deneyimlerimizin tüm siyah kadınların tarihi olarak genelleştirilmesini istiyoruz. Audre Lourde'un söyledikleri belki de en iyi son sözdür:

"Beyaz kadınların mit ve tarihinin, beyaz kadınların güç mücadelesi verdiği; siyah kadınların tarihinin ise sadece dekor oluşturduğu ya da kadınları ezen bir tarih olduğunu iddia etmek, kadınlar arasında, ırkçılığı ve ayrılmayı sağladığına dikkat etmenizi istiyorum. Bu tarz yaklaşımın, siyah kadınlar üzerine etkisini ve kendi tarihinize etkisini incelemenizi istiyorum...Patriarka bizi ayırdığında, düşmanlarımızı güçlendiriyor. Radikal lezbiyenler bizi ayırdığında kendi sonlarını hizlandırırlar. Bu ayrımcılık, bizim ilişkimizin önünde bir set oluşturuyor. Bu set, bizim sizin tercihlerinizin arka planını anlamaya çalışmaktan çok, daha kolay olan sizden uzaklaştırmaya götürmektedir. İleriki adım savaş ya da ayrılık mı olmalı? Asimile edici Batı Avrupalı kadın tarihi kabul edilemez.

Başka kelimelerle sorarsak, beyaz feministler "BİZ" derken ne kastediyorlar?

NOT :Hazel V.Carby tarafından kaleme alınan, "Dinle Beyaz Kadın" adlı makale, özetlenerek yayınlanmıştır.■

Dipnotlar;

- (1) Gayle Jones, Corregidora, (Random House1975) Syf.14-72
- (2) Wintrop Jordan, White Over Black (Penguin 1969) Syf.238
- (3) Azınlık kimlikleri üzerine verdiği seminerle, benim anlatmak istediğim şeyleri netleştiren Michele Barret'e teşekkür etmek istiyorum.
- (4) Combahee River Collective, Morage ve Anzaldúa'daki yazarlar, A black feminist statemen ve Radikal Kadınların yazdığı, The Bridge Called My Back, (Persephone 1981) Syf.213
- (5),(9) Michele Barret, Women Opression Today (Verso 1980) Syf.214
- (6) Maxine Molyneux, Socialist Societies Old and New : Progress toward women's emancipation?, (Feminist Review, No.8, 1981) Syf.3
- (7) Maxine Molyneux, a.g.y.
- (8) Nancy Fonner, Jamaica Forewell, (Routledge, Kegan Paul 1979)
- (10) Elizabeth Wilson, Only halfway to paradise : Women in postwar Britain 1945-1968(Taövistock 1980), Syf.43
- (11) OWAAD, Fowaad, No.2 (1979)
- (12) Bell Hooks, Aint I a woman, (South end Press 1981) Syf.138



ZORUNLU EMEĞİN GİZLİ GÖRÜNEN YANI : EV EMEĞİ

HATİCE Akdoğan

Kadına sormuşlar, "Ne iş yaparsın?", "Hiiiç, evdeyim, bir işim yok" diyerek, o da, genelde ev kadınlarının verdiği yanıtı vermiş. Evet, çeşitli nedenlerle yapılan anket ve benzeri araştırmalarda, ilgili soruya ev kadını olanlar, evdeki konumlarını 'bir iş yapmama' biçiminde değerlendirmişlerdir.

"Mesleğiniz nedir?" şeklindeki bir soruya "Ev kadınıyım" veya "Ev hanımıyım" şeklindeki bir yanıt, açık bir yanıtıdır. Hem kadınlar hem de toplumun diğer kesimleri açısından da, anlaşılır bir yanıtıdır. Bizce asıl açıklanması gereken şey, 'ev kadınlığı'nın üretim ilişkileri açısından ne anlama geldiği ve nasıl bir yer teşkil ettiği.

Evdeki kadınların işgücü, yaptıkları işe bakıldığında (çamaşır-bulaşık-çocuk bakımı-yemek yapımı-temizlik vs.) atıl kalan bir işgüçtür.

Evde kalmayı, ev kadını olmayı özendirici akıldanelikler, basın-yayın araçları yoluyla ev kadınlığını sanki toplumsal üretim ilişkilerinin düzeyine denk gelen, onunla uyuyormuş gibi gösteren programlar (yemek yapımından çiçek bakımına değin) aslında ev kadınlarından da öte tüm kadınları kandırmaya, onlara mevcut statülerini kabullendirmeye yönelik bir çabadır. Onları mevcut baskı mekanizmalarına

boyun eğdirme mücadelesidir. Ev kadınlığının özendirilmesine yönelik politikalar, tabii ki tarihin her döneminde böyle olmamıştır. Kapitalizmin yoğun krizlere yakalandığı, işletmelerin çöküşüne girdiği dönemlerde, ucuz işgücü olarak, kadın işgücünü tercih etmişlerdir. Erkeklerin asker olarak cepheye sürüldüğü savaş dönemlerinde özellikle yakın tarih sayılan I. ve II. Dünya Savaşında, kadınlar çalışmaya özendirilmiş; bunun vatanseverliğin bir gereği olduğu vurgulanmıştır. Bu anlamıyla, kadın işgücü kapitalizmin yedek işgücü ordusu anlamını da taşır. "... ev kadınları, yedek işçi ordusunun da asli bir ögesi oluştururlar. Sermayenin gelişme aşamalarında yeni işgücüne gerek duyduğunda, ev kadınları emek piyasasına çağırılır. Kriz dönemlerinde ise, işten ilk ve sonsuz biçimde çıkarılıp, ev kadınlığına geri gönderilenler onlardır. **Çünkü, ev kadınları resmen işsiz bile sayılmazlar. Ev kadınları, esnekliği çok yüksek ve işsizlik sigortası gibi maliyetler yüklemeyen cazip bir yedek işgücü kaynağı oluşturur.** (1)

Şirin Tekeli aynı kitabında, kadınların savaş ekonomisinin temel direği olmasına paralel olarak, O.Adamson'un bir araştırmasına dayanarak, İngiltere'de, 1941' de 118 tane çocuk yuvası var iken, bu sayının 1945' de 1559' a yükseldiğini, savaş sonrası bu kreşlerin kapatılarak çocuklara okullarda verilen süt, yemek gibi hizmetlerin kaldırıldığına dikkat çekmiştir. Benzer bir durum, I. Dünya Savaşında Türkiye'de yaşanmıştır. Osmanlı Tica-

ret Nezareti 1915 yılında "Mecburi Hizmet Yasası"nı çıkararak, kadınlar çalışmaya çağırılmış, kadınları çalışmaya sevk etmek için aracı dernekler kurulmuştur. Bu derneklerden biri, 19 gün gibi kısa bir sürede onbirbin kadını istihdam etmiştir. Savaşın bitiminde ise, kamu kesiminde çalışan kadınların işlerine son verilmeye başlanmıştır.(2)

EV EMEĞİNİN YERİ NERESİ?

Kapitalizmin temelinde, işçinin artık emeğinin sömürülmesi yatar. İşçinin işgücü, diğer metaller gibi alınıp-satılan bir metadır. İşçi için işgücünün alınıp satılan bir meta olmasının ötesinde, işgücünün fiyatı olarak kendisine verilecek olan ücret önemlidir. İşçi, işgücünü pazarlayarak kapitaliste kar sağlayan artık emek üretir. Kendini yenilemesini ve çoğalmasını sağlamak için harcadığı emek ise, zorunlu emektir. Burada, emeğin biri toplumsal, diğeri bireysel olmak üzere iki özelliği mevcuttur.

İşte, ev emeği işçinin ürettiği zorunlu, gerekli emek içinde olanıdır. Çünkü, işçinin kendini yenilediği, yeniden emek gücünü ürettiği yer ev emeği kısmına dahildir. "Marksist Teoride Kadın" adlı yapıtında Lise Vogel, Marksizme dayanarak Marx'ın, artık emek ve zorunlu emeğe açıklık getirmesine rağmen, zorunlu emeğe bağlı olarak emek gücünün yeniden üretilmesinde evde harcanan emek üzerinde tartışmaya girmediğine dikkat çekmiştir.(3)

İşçi, hem artık emeği, hem de zorunlu emeği kar-

şısında bir ücret almaktadır. Zorunlu emeğin bir bileşkeni olan ev emeği ise, bu durumda, ücretli emeğin tamamen dışında kalmaktadır.

Evde gereken emek, kapitalist toplumda tümüyle kadınların üzerindedir. Ev için gerekli şeylerin sağlanması ise tamamen erkeğin sırtında gibi görünür. Erkek, ücretli bir işte çalışarak yaşamını sürdürecektir ve yenileştirecek nesnelere sağlar. Böyle bir rol, erkeğe evde üstünlük sağlar. Erkeğin evdeki bu üstünlüğü, tarihsel olarak, ilk toplumsal işbölümünde başlayarak, kapitalizmde iyice pekişmiş; böylelikle kadının eve hapsedilişi ve ev emeği ile toplumsal karakterli kapitalist meta üretimi arasında gizli bir çelişki, kendini iyice var etmiştir. Lise Vogel adı geçen inceleme-sinde, "kapitalizmde artık değer artırılma gereksinimi, ev emeği ile ücretli emek arasında bir çelişkiyi ifade eder" diyerek bunu şöyle açıklamaktadır: "Ev emeği, işçinin artık emeğe katkısını azaltıcı bir bileşendir. Dolayısıyla, kapitalizmin birikim amacıyla çelişir. İşçi, evindeki işleriyle, örneğin; odununu kırmaktan yemek pişirmeye kadar uğraşlarıyla ücretli emeğinin enerjisini sarf etmiş olur, hem de zaman kaybeder. Eğer işçi, hazır yemek alır, ısıtma sistemi olan evlerde oturursa, ücretli emek kapasitesi daha yüksek olur. Aynı şekilde, kadının ev işleri yapmak durumunda kalışı yüzünden,

erkeğin onun geçimini sağlaması da, o işçinin ücretli emek kapasitesini düşürür.(4)

Ev emeğinin bu durumunun kadın açısından iki olumsuz yanı var: Birincisi, zorunlu emek (kendini yenileme-çoğalma) süresi içinde olduğu halde, ev emeğine hiçbir ücret ödenmez. İkincisi, kadını sosyal açıdan köreltir. Toplumsal ilişkiler içinde aktif rol almasını engeller. Her açıdan erkeğe bağımlı hale sokar.

"Ne var ki, ücretin, kendisi dışında eşinin tüketimini de karşılaması gerekir. Ev emeğinin, ev içinde harcanması nedeniyle, sermaye birikimi eğilimi, bu ev işlerinin azaltılmasını öngörür. Böylelikle, bir aileden daha çok birey işgücüne katılmış olur. Aile bireyleri tarafından yapılan ücretli işin, toplam miktarı artar ve bu, bir tek işçinin emeğinin artırılmasıyla aynı sonucu verir. Kısacası, ev emeğinin azaltılması, her iki tür artık değeri de artırır.(5)

Ev işlerinin toplumsallaştırılması anlamına gelen bu duruma, kapitalizm ancak kendi sistemi ölçüsünde taraftar olur. Üretim toplumsal ama, mülk edinme özeldir. Kapitalizmde artık emek miktarı arttıkça kar da artar, sermaye büyür. Ev işlerinin toplumsal çözümü ise kapitalistlere ek maliyetler getireceğinden, sistem çerçevesinde böyle bir uygulamaya gitmemişler, ancak yukarıda belirttiğimiz şekilde kadın emeğine en acil ihtiyaç duyulduğu durumda, çocuklarının bakımı için yuvalar açmışlardır. Bu bile sadece yuva açma düzeyinde kalmıştır.

Ev emeğinin, kapitalizm içindeki yeri genel hat-

larıyla açıkladığımız gibidir. Toplumsal emeğin, artık emek dışındaki ücrete tabi olan zorunlu emek ayağında kalan ev emeğinin, ücret olarak karşılığı yoktur. Çoğalma ve yaşamı devam ettirmeye yönelik işler yapan emekçi sınıfın kadını, ezilen sınıfın bir insanı olarak, sınıfsal sömürüye ek olarak, kocaya ekonomik bağımlılığın getirdiği baskıları da zaten yaşamaktadır. Kadının dışarıda ücretli bir işde çalışıyor olması da ev emeği noktasındaki görevini pek değiştirmemekte; işten eve geldiğinde gereken işlere yine koyulmaktadır.

Kadının özgürleşmesi önünde, doğal, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı önemli bir engel teşkil eden ev emeğinin nasıl ve hangi koşullarda toplumsallaştırılacağı, kadının emeğinin toplumsal emek sürecine hakkıyla nasıl kanalize edileceği ise ayrı bir araştırma konusudur.■

Dipnotlar

1. Şirin Tekeli, "İktisatçıları İlgilendiren Yönleriyle Kadın Sorunu", Kadınlar İçin Syf.206 Alan Yayıncılık-İstanbul, 1990
2. Sibel Özbudun, "8 Mart'tan 8 Mart'a mı?", Syf. 284, Diyalektik Yayınları-İstanbul, 1995
3. Lise Vogel, "Marksist Teoride Kadın", Syf.152, Pencere Yayınları-İstanbul, 1990
4. Lise Vogel, a.g.e., Syf.153
5. Lise Vogel, a.g.e., Syf.155



Anadolu yakasında oturan kadınlar, Maltepe sahiline yakın bir yerde kendilerine ait bir mekan açtılar. Bir araya geldikten yaklaşık bir buçuk yıl sonra kurdukları kadınevinde, yapmayı düşündükleri çok şey var.

NURAN Tuna

Maltepe sahiline yakın şirin mi şirin, sarı boyalı iki katlı eski bir İstanbul evine doğru giderken, dış görünüşünün dahi ne kadar zevkli olduğunu düşündük. Sarıya boyanmış pencere ve kapılar adeta bizi içeriye davet ediyordu.

Kadınevini, açılışını yaptıkları 23 Şubat'tan çok sonra ziyaret edebildik. Alt katta mutfak ve bir hol var. Merdivenle çıkılan ikinci katta ise, sohbet edilen, oturma odası gibi döşenmiş sevimli bir mekan görüyoruz. Çocuklar da ihmal edilmemiş, onlara ait oyuncukların bulundu

Artık Maltepe'de, bir kadınevi var

ğu bir oda da var. Sonra özel sohbetlerin de yapılabileceği, ya da az sayıda kadınla toplanılacak veya başka ihtiyaçlar için de bir başka oda bulunuyor üst katta. Kadınlarla ilgili sloganların yazıldığı dövizler, panolar da etrafı süslüyor.

Henüz mekanlarına bir isim bulmamışlar. Bu ismi de, bir çok kadının fikrini alarak vermek istiyorlar. Duvara asılı panoda, "Hepimizin bir ismi var. Birlikte olduğumuz bu mekanın da bir isme ihtiyacı var. Birlikte bir isim bulalım." diyor. Bazı isim önerileri de panoya asılmış şimdiden.



Birlikte yürümek...

Tanıdık simalarla sohbete başladık. Kendilerine ait bir mekana, uzun zamandır ihtiyaç duyuyorlardı. Yaklaşık bir buçuk yıl önce bir araya gelen kadınlar, önce çay bahçelerinde bir araya gelip sohbet etmişlerdi. Bazen on, bazen de yirmi kadın birlikte toplanmıştı. Birbirini çeşitli alanlarda tanıyan kadınları.

Geçtiğimiz yılın Mart ayında bir akşam yemeği organize etmişler ve o yemekten kazanılan parayı marka çevirip bir kenara koymuşlardı. Bu mekanı açmak için ilk sermayeleri, bu para olmuştu.

Birlikte yürürken, tartışıp kendilerine özgü politikalar üretmek istiyorlar. Şenay, "hedefleri çok belirgin, talepleri net olan bir grup değiliz" diyor. Bağımsız kadın örgütlenmesinden yanalar. Bir çok şeyi kendi aralarında tartışıyorlar. Platform mu yoksa grup mu oldukları da tartışma konuları arasında. Platform olmayı çok iddialı bulanlar var. Değişik düşüncelerden kadınlar bir arada. Ama ortak, vazgeçemedikleri noktalar da yok değil; ideolojik bağım

sızlığı, her tür kurumdan ayrı olmayı ve anti cinsiyetçi bir politika gütmeyi çok önemsiyorlar.

Kadın kürsüsü olmak...

İstanbul'un Anadolu yakasında oturan kadınlar için, mekanlarını bir kadın kürsüsüne çevirmek, böyle bir ortam yaratmak da hedefleri arasında yer alıyor. Bir çatı altında olmak şart değil, ama kampanyalar, eylemlilikler düzeyinde bir araya gelmek mümkün, diye düşünüyorlar. Örneğin, şu anda Gebze Cezaevi'nde bulunan Zeynep Avcı'nın uğradığı tecavüzle ilgili kampanyada bir arada olmak gibi.

Açılıştan hemen sonra, 8 Mart mitingi, gündemlerinin ilk maddesini oluşturur ve ona yönelik çalışmalarına girerler. Bir otobüs ve bir minibüs dolusu kadınla mitinge katılıyorlar. Bu arada, kendi bölgelerindeki kadın gruplarıyla ilişkiye geçerler ve mitinge Kaynarca'dan kadınlarla birlikte giderler.

Akşam da, 55-60 kişilik bir yemekle günü şölene çevirirler. Hazırlık çalışmaları, katılım derken epey hareketli geçer o günler. Miting dönüşü, mekanlarına dönerken çevredeki

kadınlarla birlikte meşaleli bir yürüyüş de yapmışlar.

Yapmayı düşündükleri çok şey var. Hafta sonları kadın gruplarıyla deneyim aktarımı toplantıları da bunlardan biri. Ayrıca, tartışma grupları olacak. Bilinç yükseltme grupları kurmak da istekleri arasında yer alıyor.

İşleyişleri nasıl? Kimse yönetmek ve yönetilmek istemiyor. Bunun üzerinde şekilleniyor çalışma tarzları. Her şeyi birlikte tartıştıktan sonra karar aşamasına geliyor. Bir arada olmayı önemsiyorlar. Ortak noktalar üzerinde duruluyor, yoksa ayrılıkları öne geçirmenin bir anlamı olmadığını, zaten onların bilindiğini düşünüyorlar.

Bir bülten çıkarmayı da düşünüyorlar. Kendilerini ifade etmeyi hedefleyen, duyu düşüncelerini yansıtacak bu bülten zaman içinde bir dergiye de dönüşebilir. Yazılı araçların, araştırmaya, okumaya, sorgulamaya teşvik edeceğini umuyorlar. Yanlış bir şey söyleme kaygısı olmadan, kendini ifade etmenin anlamlı olacağı belli.

Şimdilik bu mekanı ayakta tutmaya çalışan 15-20 kadın var. Ama, süreç içinde sayılarının artacağını biliyorlar. Açtıkları bu mekan erkek egemenliğine karşı olan tüm kadınlara açık. ■

KADIN ve KADIN OLARAK GÖREVLERİMİZ

35

Kadınların, toplum içindeki rolünü ve fonksiyonlarını şöyle bir gözümüzün önüne getirdiğimizde ve karşılaştığımızda, kadınlar için hiç de hoş olmayan sonuçlarla karşılaşırız. Bunu, birçoklarımız kabul etmese de bu böyledir. Bu dediğim, özellikle erkeklerin hoşuna gitmese de. Amacım, erkekleri kötü cins, kadınları da iyi cins göstermek değil. Amacım, yaşadığımız şu toplumu bir süzgeçten geçirmek, olabilirse farklı bir bakış açısı getirmek ve belki bir tartışma alanı başlatmaktır.

Peki nedir bu sorunlar? Şöyle söylediklerimizi genelleştirmeyi bir yana bırakıp da, somutlarsak, söylenenler çok daha iyi anlaşılır kanısındayım.

Çünkü, pratikte sergilenen davranışlar, her zaman toplumları belirleyici olmuştur. Örnek vermek gerekirse, bekaret olayını örnek verebiliriz. Teorik anlamda birçoğumuz karşı olduğunu söyler, ancak hiç kimse de bir erkek arkadaşı olduğu zaman, insan için en doğal ihtiyaç olan cinsel dürtülerini yaşamaz, yani cinselliğini yaşamaz. Çünkü bekaret olayı, onun katında, bayan için ve tabii ki ailesi için bir namus belirtisidir. Bir kadın evlenmeden önce, el değmemiş olacak, yoksa namussuz kadın olur ve herhangi bir şekilde temizlenmesi gerekir. Yani korkar ve bu değerleri de yıkmak için o ilk adımı kesinlikle atamaz. Bu yüzden, kadın ne kadar karşı olursa olsun, toplumun bilinen o gerici yönlerini bir şekilde taşır ve atamaz. Bu tabii ki sadece bir örnektir ve bunun gibi bir çok örnek verilebilir. Mesela, evdeki iş bölümü, kadı-

nın ve erkeğin çalışmasındaki farklılık, yani üretimdeki farklılık vs.

Peki bütün bunların kökeni nerede yatıyor? Sebepleri nelerdir? Bunlar gerçekten yıkılabilir mi? Yıkılmasının koşulları nelerdir? Yıkılması için ne yapılabilir?

Birincisinin cevabını vermek için, şu yaşadığımız topluma bakmak gerekiyor veya toplumların niteliğine. Nedir bunun anlamı? Bunun anlamı şudur; bizler sınıflı toplumlarda yaşıyoruz. Şöyle bir geçmişe barksak, özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla, kadına bakış açısının günümüze kadar aldığı boyutu da eklersek ve artı olarak da sistemin kendi devamını ve insanını yaratmayı amaçladığı eğitim sistemini de katarsak istediğimiz sonuçta varmış olunur. Tabi burada önemi açısından, eğitimin öneminin altını çizmek gerekiyor. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, eğitim sistemleri de o toplumun niteliğiyle doğru- dan ilintilidir.

İkincisi, bunlar gerçekten yıkılabilir mi? Yüzyılların birikmiş bu kiri, tabii ki yıkılabilir. Ancak, bu hiç de kolay olmayacaktır. Çünkü, bizler istesek de istemesek de sınıflı bir toplumun içinde doğup gelişik ve eğitimi aldık. O sistemin kirlerini beğenmesek de üzerimizde taşıyoruz. Bunu yıkmak hiç de kolay olmayacaktır. Ancak, biraz önce değinildiği gibi, imkansız değildir. Nedir bunların anlamı biz kadınlar için veya ne olabilir?

Bunlar, kadının cinsiyetinden dolayı aşağılanmadığı, cinselliğini özgürce yaşayıp, kendi hayatına tek başına karar verme yetkisine sahip olduğu, üretim eşitsizliğinin ortadan kaldırıldığı bir toplumda yaşaması

isteği ve bunun yaşama geçirilmesidir. Ancak, buradan şu sonucu çıkarmak yanlış olur kanısındayım; Bizler, sadece kadınlar için varız ve erkekleri bir kenara atıyoruz. Bu, kesinlikle yanlış ve bizleri de kötü sonuçlara götürebilecek tehlikeli bir düşüncedir. Ve bu tür bakış açılarından kaçınılması gerekiyor. Her şeyden önce, şunun herkes tarafından kabul edilmesi gerekir ki, yaşadığımız toplumu ne biz kadınlar olarak erkeksiz, ne de erkekler kadınsız değiştirebilir ve istediğimiz toplumu yaratma sonucuna ulaşabiliriz. Bizler, her zaman insan hakları için hazır olmalıyız, özellikle kadın veya erkek hakları için değil. Yani ikisi için de.

Tabi burada şunu belirtmek gerekiyor, şu yaşadığımız toplumda kadınların kendine özgü sorunları var ve bunlara da ayrıca eğilmek gerekiyor. Ancak, bunu bir elmayı böler gibi bölerssek, bu yarardan çok zarar getirir. Yani kadın politikası yaparken, bir yandan da genel politikayı bir yana bırakmayacaksınız. Bir yandan, biz kadınlar olarak kendimizi eğitirken, aynı zamanda erkekleri de eğitmeyi önümüze hedef olarak koymalıyız, daha doğrusu koyulması gerekir.

Yani, kısaca söylenmek istenilen şudur; Bütün bu sayılan ve de sayılmayan, ancak olması gereken ve istenilen ideallerin yerine getirilmesi ve kazanılması için, tabii ki bazı hususların yerine getirilmesi gerekiyor. Bu hususlar veya şartlar ise, bizlere ve kendine belli bir misyon biçmiş kadın gruplarına, partilere, her alandaki eğitim kurumlarına büyük görevler yükler.■

ZEVALSİZ* ADAM-LAR.

EMİNE Sapmaz

Yaklaşık yirmibeş yıl kadar önceydi. Çocukluk-tan gençliğe adım atarken, teyzemin kızı elime vesikalık bir fotoğraf tutuşturmuş, arkasındaki yazıyı okumamı istemişti. Fotoğraftaki, 'pavyon kadını' diye tabir edilen güzel yüzlü genç bir kadındı. Fotoğrafın arkasında hala aklımda olan; "Ufukta gemi, unutma beni, unutmam seni" diye bir sevda yazısı vardı. Teyzemin kızı, "Yazılık! unutmasın bakalım" diyerek gevrek bir kahkaha atmıştı.

Ben o çocuk dünyamda müthiş bir mahcubiyet yaşamıştım. **Aniden, farkında olmadan birisinin üzülmesine neden olduğumu düşünmüştüm.** Her ne kadar çocuk-geçte olsam, okuduğum kitaplardan, gözlemlerimden, o çorak memleketin kadınlarının dünyasını az çok kavrayabiliyordum.

Teyzemin kızı güzel, güzel olduğu kadar da kadınsı umursamaz bir rahatlığa sahipti. Herşeye gülen, kendisiyle barışık, hoşgörülü bir yapısı vardı.

Gerçekten boş verdiğiinden mi, yoksa kadınlık gururunun, çocukta olsam benim

karşımda da incindiğinden midir nedir; dışa vurumu gülerек olmuştu!.. Sonraki günlerde gizli gizli ağladığını görmüştüm. Hiç de boşvermiyordu!

**Ermeni bir aileye mensup,
kuyumculuk yapan bir genç.**

**Şimdi her ne kadar
'Müslüman' olmuşlar,
'Türklüğü' seçmişlerse de, halk
arasında 'Gavur'
lakabıyla anılıyorlardı.
Kızlarını 'Gavur'dan
dönme birine veremezlerdi.**

Enişte, son derece munis, evine ve çocuklarına karşı sorumluluk duygusu taşıyan, herşeyi dört dörtlük yerine getiren bir aile reisiydi. Halk arasında 'efendi' diye tabir edilen, bazı konularda kendisini geliştirmiş bir esnaftı.

Evlenirlerken ne çok zorlanmıştı. Teyzemin kızı kimseyle evlenmek istemiyordu. Çok sonraları öğrendiğim iki nedeni vardı: Birincisi annesini ve babasını küçük yaşta kaybetmişti. Bazen bizde, bazen annean-nemde kalıyordu. 'Kötü gelirse' nereye dönecekti? Bu yüzden evlilikten korkuyordu. İkinci nedeni ise -bence önemlisi de buydu, bir sevdiği vardı. Ermeni bir aileye mensup, kuyumculuk yapan bir genç. Şimdi her ne kadar 'Müslüman' olmuşlar, 'Türklüğü' seçmişlerse de, halk arasında 'Gavur' lakabıyla anılıyorlardı. Kızlarını 'Gavur'dan dönme birine veremezlerdi. İki gencin sevgisi mi? O devirlerde, o memleketlerde sevgi pek söz geçiremezdi insan beynine! Enişte tüm bunların farkındaydı. Sonunda, birçok erkeğin başaramadığını başarmış, memleketin en güzel ve asi kızını almıştı. Fakat oturmayan birşeyler vardı. Anladığım kadarıyla, 'Karısını seviyordu'. Kalabalık ve ona ihtiyacı olan ailesini geçindirmek zorunda olmasına rağmen, eşinin yıprandığını görmüş ailesinden ayrılmıştı. Eşi de bayağı dayanıklı çıkmıştı. Asi yapısından umulmayacak bir sabır göstermiş, o kalabalık aileyle birkaç yıl yaşayabilmişti. Balık etindeki kadın incelmış, 'çöp' gibi kalmıştı. O'da bunu görmüş ve daha fazla acı çekmesini istemişti.



Aradan geçen yıllarda durumları düzelmiş; çocukları olmuş, mal-mülk edinmişlerdi. Eee... artık eğlenmek hakkıydı eniştenin. O pavyon senin, bu eğlence benim yaşarken, teyzemin kızı evinden çıkmıyor, gezmeyi sevmediğini söylüyordu. Oysa genç kızken ne çok gezerdi... Kaçtığı bir şeyler vardı herhalde. Kocasının 'çapkınlığının' başkaları tarafından kendisine iletilmesini kaldıramıyacaktı belki de.

Oysa birçok erkek öyleydi. Ve birçok kadın da durumlarına üzülseler de, zamanla alışmışlardı herhalde; gezmelerinden geri kalmıyorlardı.

Yaklaşık bir on yıl kadar mahallesinde komşuluk yap(a)mamıştı teyze kızı. Kocasının bu durumuna da pek tepki vermemişti. Annemler yer yer engel olmasını istediklerinde "bikana kadar yaşasın, ben yapma desem daha çok yapacak " dediğini duymuştum.

Enişte gerçekten eşini kıskandırmak için mi yapmıştı, yoksa erkekliğin "şanıdan" mı, onu pek anlayamamıştım. Her ikisi de olabilirdi. Ancak eniştenin, eşinin boşvermişliği karşısında daha da ezildiğini farkedirdim.

Zamanla enişte durulmuş, çocukları büyümüş, paralar da suyunu çekmişti. Durumları fena değildi ama, çocukların okul mas

rafları artmış, kazanç azalmıştı.

Şimdi de teyze kızı geziyordu. Sevdiği iki ev kadınıyla, kendilerince üçlü oluşturuyor, şurası senin, burası benim geziyorlardı. Küçük yerde komşu-ev gezmeleri idi bunlar. Enişte eve geldiğinde, çoğu zaman eşi gezmede oluyordu. Eşine az gezmesini söylediğinde, "Eee artık sıra bende. Onca yıl sen o pavyon-bu eğlence gezerken, benim canım yok muydu? Sıra bende" diye dikleşiyordu. Bu sefer anneme şikayet ediyor, ondan yardım istiyordu. **O' da "yavrum, sen sıranı savdın, hiç duymadın mı atlılar iner, yayanlar biner demişler" diye cevap alınca, işi pişkinliğe vurur, "Sen böyle dersen, ben bunu zapdedemem" diye kıs kıs gülerdi.**

Allah'tan ki enişte gerçekten 'efendi' bir insandı. Alınganlığın dışında, eşine kötü davranışı olmazdı. Karı koca, birbirlerine kaba davranmazlar, ikisi de tarzlarında doğal bir kibarlık taşıyorlardı. En fazla birbirlerine küserlerdi. Bunu evlerine gittiğimde anlıyordum. Bir hafta-on gün kūs kalırlar, sonra hayatları normale dönerdi.

Bazen bana da açılır, yardımcı olmamı beklerdi enişte. Ben de, "Enişte hiç değilse senin gibi gezmiyor, kendi halinde eğleniyor, bir de sen geçmişini düşün bakalım" dediğimde, gene o

munis tarzıyla güler, "Ohoo, sen halimize iyice seviniyorsun, anlaşıldı" derdi.

İlk gençliğimde, zamanla bu tür "Erkek" yaşamlarının sönümleneceğini, insanlar bilinçlendikçe böyle yaşamayacaklarını düşünürdüm.

Aradan geçen yıllar, eğitilmiş, toplumu değiştirmeye-dönüştürmeye aday bir çok erkeğin de, bu tür benzer yaşamları, buna yakın hayatı sürdürdüklerini göstermişti.

Bencilliğin sınırı yoktu, hele de sadistlik noktasına gelmişse çok tehlikeli olabiliyordu. Oysa içimizdeki adalet duygusunu harekete geçirebilsek her şey ne kadar doğal halinde gidecekti.

İnsanlar, özellikle erkek egemen toplum, gerçekten kendisini sorgulamadığı sürece de bu örnekler devam edecek.

Arada sırada aklıma gelir ve yüzümde elimde olmadan bir tebessüm belirir. O azgın adamın, evin bir köşesine büzüşmüş kedi gibi oturuşunu, eşini beklediğini düşündükçe...■

*Zevalsiz : Yok olmayan, ortadan kalkmayan.

V. K. Tang -2-
İngilizce'den çeviri: TUNA

Batı ve Doğu

Aung San Suu Kyi'nin entelektüel gelişimindeki etkenleri, en iyi biçimde onun bilgece kaleme alınmış 'Sömürgecilik Sürecinde Burma ve Hindistan'da Entelektüel Yaşam' adlı makalesinde görebiliriz.

Suu Kyi'ye göre, Hindistan'da bağımsızlık hareketinden önce bir aydın hareketinin var olması, Hindistan'ı Burma'dan farklı kılmıştır. Hızla değişen bir toplumun taleplerini karşılamak ve yeni topluma yabancı güçlerin gelmesiyle meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı koymak amacıyla bu aydın hareket, Hindistan'ın geleneksel mirasını diriltmek için çeşitli yollar ve yöntemler aramışlardır. Yakın bir geçmişte bu harekete "Hindistan Rönesansı" adı verildi. Burmalılar ise, sömürgeciliğin saldırılarına karşı koymak amacıyla, hem Doğu hem de Batı değerlerini kaynaştırdılar., böylelikle olumsuzluklara karşı koyamadılar.

Suu Kyi'nin de vurguladığı gibi, Burma'da benzer bir geleneğin var olmaması, okumuş seçkinlerle, Burma gerçekliği arasında bir uçurumun doğmasına neden oldu. Nehru, Hindistan Rönesansını, "Orta

Aung San Suu Kyi:

'Korkudan özgürlüğe'

çağın sonlarına doğru düşmüş olduğu bitkinlikten ve sağduyusuz deneyim bataklığından kurtulması için geleneksel ve batılı düşüncelerin sentezini oluşturma yollarını arayan bir akım" şeklinde tanımlamıştı. Diğer yandan Burma'da "geçmişini yeniden değerlendirip, geleceğe yönelik uygulanabilir bir dü-

şünceyi üretmek için ciddi bir çaba yoktu". Aung San Suu Kyi'nin, Burma tarihindeki bu eksiklikten kaynaklanan uçurumu -mesela, uluslararası camianın dikkatine sunduğu Burmalı/Budist anlayışını öne çıkartarak-, hem düşünce hem de davranışlarıyla gidermeye çalıştığı görülüyor. Örneğin, Kralların On Görevi'nin karşılığı olarak 'demokrasiyi', Budistler'in yaşama olan saygısını da 'insan hakları' kelimeleriyle açıklıyor. Bir aile dostunun söylediği gibi, "O, kullandığı Burma diliyle halkının yüreğinde ve zihninde tıpkı babası gibi yer etti. İngilizcesiyle de dünyaya düşüncelerini ve eylemlerini anlatıyor".

Babasının Kızı

Aung San Suu Kyi, her şeyden önce tam anlamıyla bir 'babasının kızı'. Kendisinin de samimiyetle itiraf ettiği gibi siyasete girmesinde en önemli dürtü, kendisine kalan politik miras; "Babamın kızı olarak, olup bitenler için farklı bir biçimde tavır alamazdım. Ülkemdeki bu kriz, bir anlamda ulusal kurtuluş için ikinci savaş olarak da adlandırılabilir". Babası Ang San, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Burma milliyetçi hareketinin önderiydi. Burma'nın kurtuluşundan bir kaç gün önce düzenlenen bir suikaste öldürülmüştü. O'nun adı halk arasında büyük saygı görmektedir ve anısının etkisi hala yüksektir. Aung San Suu Kyi'nin siyasete girmesi 1988 yılında

hasta annesine bakması için Burma'ya dönmesiyle başladı. Politik kargaşanın başladığı yıllardı. Bir gösteride polisin ateş etmesi sonucu 200 kişi yaşamını yitirmişti. 1962 yılında, askeri cuntanın idareyi ele geçirmesiyle başlayan baskılar halkta rahatsızlık yaratmış, olaylar patlak vermişti.

Tarihsel bir rastlantı sonucu Aung San Suu Kyi, sömürgecilere karşı savaşmak, babasının kurmuş olduğu orduya karşı mücadele etmek için göreve çağırıldı. Fakat aynı ordunun, bugün kendi halkına karşı baskı uyguladığı da başka bir gerçek.

Bununla birlikte babasıyla ruhsal ve entellektüel bir saflık içerisinde birbirlerine hayli benziyorlar. **Bu da 'korkusuzluk ve daima hareket' biçiminde özetlenebilir. Bu konuda ki düşüncelerini, Mahatma Gandhi'nin bir sözüyle açıklıyor; "Bir birey ya da bir ulus için en büyük armağan, yalnızca beden değil, zihinlerde de korkusuz olmaktır".**

Seçim kampanyalarından birinde bir ordu subayı, O'nu ve beraberindekileri durdurarak kortejde yürüyenlere silah doğrultmuş ve yürümelerini için tehditlerde bulunmuştu. Suu Kyi, arkadaşlarını durdurarak kendisi öne çıkmış ve caddede yalnız yürümeye başlamıştı.

Subay son anda ateş açmaktan vazgeçmişti. Kitlesel tutuklamalara, resmi kayıp edilmelere ve yargısız infazlara karşı Suu Kyi, Gandhi'den

esinlenerek sivil itaatsizlik direnişini örgütledi.

20 Temmuz 1989' da tutuklandı. Temmuz 1995' de serbest bırakılmasından sonra yaptığı basın açıklamasında uzlaşmacı ve barışçı tavrını sürdürdü; "Son altı yıl tutuklu bulunduğum süre içerisinde, hiç kimseye hiçbir şekilde kırgın değilim".

Bir kadın

Eşine yazdığı bir mektupta şöyle diyor; "Kızgın güneşin altında, bir öküz arabasında ve teknelerde devam eden, günlerce süren son yolculuğum çok yorucuydu. Senin biricik Suu'yun hava koşullarına yorgun düştü. Senin anımsadığın narin zerafetimden hiçbirşey kalmadı. Şimdi dağlarda, ovalarda çamurlar içindeyim. Saçlarım dağınık ve fırça gibi, tozlar içinde soluyorum ve ter içinde yüzüyorum! Fakat tüm bu zorluklara karşın, buna değer diye hissediyorum. Burma halkı bu verimsizlikten, bu yolsuzluklardan, gücün bu derece kötü kullanılmasından daha iyi şeylere layık".

Burma'da siyasete girmeden önce, İngiltere - Oxford'da İngiliz eşi ve iki oğluyla birlikte büyük maddi sıkıntılar içerisinde yaşıyordu. Kocası doktora öğrencisiydi. Oxford'da bulunduğu süre içinde, yakın arkadaşı olan Ann Pasternak Slater, Suu Kyi'nin yaşadığı zorlu günleri şöyle anımsıyor; "Kütüphaneye her gittiğimde Suu'yu ellerinde ucuz sebze ve meyva poşetleriyle ayakta zor durur bir halde görüyordum. Öğleden

sonraları kendisini ziyaret ettiğimde, mutfakta ucuz Japon balık yemeklerini hazırlarken, dikiş makinası önünde büyük pencereler için perde dikerken ya da kendisine zarif giysiler hazırlarken karşılaşırdım".

Slater izlenimlerini şu sözlerle bitiriyor; "İçindeki potansiyel ve sevecenlik sosyal düzeyinden değil, manevi gücünden kamçılanıyordu. Hiçbir zaman iki yüzlü değildi. Kendini beğenmiş bir tavırdan hiç değildi. İçgüdüsel yakınmaları vardı. Yüzü acı doluydu, ama yakınındaki insanlara karşı esprilli ve yardımseverdi".

Süregelen gerçekler

Aung San Suu Kyi'nin siyasi başarısını yargılamak, Burma'da hala süren çalkantılardan dolayı henüz erken. Fakat buna karşın, *Korkudan Özgürlüğe* cesaret, özgürlük ve barış için; süregelen gerçeklere, merhametsiz, şiddet ve kaba güç kullananların karşılıklarına çıkıp korkusuzca yapılması gerekenlerin yolunu sunuyor. Bu gerçekler sonsuzdur.

Kaynak: Ethos Aylık Dergi (Kasım 96)

24 Nisanlar Olmasın

24 Nisan tarihi, bu ülkenin katliam, soykırım tarihinde bir dönemeç. Resmi ideoloji dışı kaynaklar, 24 Nisan 1915' i Ermeni soykırımının başlangıcı olarak değerlendirir. 24 Nisan gecesi, İstanbul'da Ermenilerin ileri gelenleri, Emniyet Müdürlüğü'nce toplatılıp, sürgüne gönderilir. Bunlar arasında, 7 Ayan Meclisi Üyesi ve Kırkor Zohrap'ın da bulunduğu 7 Ermeni Milletvekili de var. Sürgüne gönderilenler, 2432 (erkek) kişiyi bulur. Ermenilerin kalanları sürgüne gönderilmemiştir. Agos'un yazılarında Yervant Özun'un değerlendirmesine göre; "İstanbul'da bulunan dünya ülkelerinin ölçülerinin gözü önünde, 200 bin Ermeni sürgüne gönderilmemiş ancak, elit kesimin gönderilmesiyle yetinilmiştir".

Ancak, 27 Mayıs 1915' te resmen tehcir (sürgün) kararına göre, Çanakkale'den Erzurum'a tüm Ermeniler sürgüne gönderilerek, Anadolu'nun müslüman olmayanlardan arındırılması süreci başlar. Bu sürecin, ne kadar kanlı olduğu da, bugün artık iyi bilinmekte. Yervant Özun'un dediği gibi; "24 Nisan'ların bir daha, hiç bir coğrafyada olmayacağına inanmak istiyoruz"

Akşener'in Kardeşi Değiliz!

İçişleri Bakanı Meral Akşener'in Abdulah Öcalan'ı kast ederek, "Bir zibidi, bir

Ermeni dölü ortaya çıkıp kardeşlerimizi dağa çıkartıp bu ülkeyi bölebileceğini zannediyor" demesi tepkile-re yol açtı. İrkçiliği besleyen ve teşvik eden bu tavır, kabul edilebilir bir tavır değildir. Ardından Akşener'in "yanlış yaptım" deyip özür dilemesi de çok şeyi değiştirmede. Bu tür ırkçı söylemlerin, toplumumuzun bazı kesimlerinde Ermeni vatandaşlara yönelik saldırıya gerekçe olabileceğini görmek gerekir.

Etyen Mahçupyan, "Bir kamu görevlisinin bu denli seviyesizleşip kendini ve ülkesini aşağılaması kabul edilebilir mi?" diye sorarak tepkisini şöyle ifade eder;

"..Kürtlerin kaç tanesinin, kendisini Meral Akşener'in kardeşi olarak gördüğünü bilmiyorum: Ancak büyük çoğunluğunun bu beyana tiksinti ile baktığını tahmin etmek zor değil. Türkiye'de resmi siyasetin sadece düzeysiz değil, ahlaksız olduğunu da kabul etmek gerekir.

Akşener'in toprakların asli unsurlarından olan bir etnisiteye yani Ermeni'lere bakışı ise, düpedüz ahlaksız bir bakış. Bir etnik kimliğin hakaret olarak kullanılması; üstelik bu etnik kimliğe sahip olanlara "vatandaş" muamelesi yapılıyor gözükülmesi bu ahlaksız tutumu açıkça sergiliyor".

Etyen Mahçupyan'ın dediği gibi, Kürtlerin kendini M.Akşener'in kardeşi olarak görmediği de açıktır. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Azınlık Hakları Komisyonu, Bakan Akşener hakkında "Ermeni dölü" ifadesiyle halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçunu işlediği gerekçesiyle Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Diğer taraftan, İHD Genel Başkanı Akin Birdal, İçiş-

leri Bakanlığı önünde bir basın toplantısı yaparak, bakanın "Ermeni vatandaşlarımızı aşağıladığı gerekçesiyle" olayı kınadı. Değerli Ermeni yazar Migirdiç Margosyan'da, Akşener'e açık mektup yazarak sözlerini kınar ve "Bu ülkenin, sessiz çoğunluğu sizin sandığınız kadar aptal mı?" diye sorar. Haftalık Agos Gazetesi'nde çeşitli yazılarla olayın kabul edilemez olduğu yazılır.

Eyüp Saldırısı Mecliste

Eyüp Meryem Ana Ermeni Kilisesi'ne, geçen ay kimliği belirsiz kişilerce yapılan saldırı, TBMM'de Anap İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı aracılığıyla, İçişleri Bakanı Meral Akşener'e "Bu saldırıların önlenmesi için tedbir almayı düşünüp düşünmediklerini" soran bir yazılı önerge sundu. Akşener önergeyi cevaplarken "Azınlıkların güvenliği için gerekli tedbir alınmıştır" dedi. Türkiye Ermenileri Patrik'i Karekin 2, Bülent Akarcalı' ya gönderdiği cevabi yazıda, gönderdiği duyarlılık için teşekkür etti. Oysa, kiliseye saldırı bir kaç kez tekrarlandı.

AGOS Bir Yaşında

Haftalık Ermenice-Türkçe AGOS Gazetesi, bir yılını doldurdu. Kumkapı Kazaz Amira Salonu'nda, çalışanları, okurları ve dostlarıyla yaşgününü kutladı. ■

Prof. Sirarpi Der-Nersesyan; Ermeni araştırmacı kadın, 1896 yılında İstanbul'da doğdu. Bizans tarihi, kültür ve sanatı üzerine yaptığı araştırmalarla ünlendi. Bir çok ödül kazandı. Ermeni el yazmaları dalında değerli araştırmalarda bulundu. Ermeni kültürünün tanıtılması ve zenginleşmesine katkıda bulundu. Cambridge Üniversitesi tarafından yayınlanan Ermenistan ve Bizans İmparatorluğu adlı çalışması büyük yankılar uyandırdı. ABD'de hayata gözlerini yumdu.

YENİ BİR HAYAT MÜMKÜN!

K İ T A P

tehmina durrani
derebeyi efendim

belgesel roman



Varlık

KİMLİK BASKI

Derebeyi Efendim

Tehmina Durrani

Varlık Yayınları

İkinci Baskı

Belgesel Roman 1995

Çevirmen ; Filiz Nayır

Deniztekin

ZEYNEP Dara

Kitabın yazılışı bile başlı başına bir direniş, bir başkaldırı. Çünkü, Pakistan'ın toplumsal koşullarında, boşanan bir kadının kocası da ünlü bir derebeyi ve politikacı, üstelik babası da ünlü bir burjuva ise, yaşadıklarını yazması hiç de kolay değil. Tehmina, başka kadınları da kendi deneyimiyle uyarma ihtiyacı duyuyor.

Tehmina'nın öyküsü, okurken isyan ettiren, "ha gayret, tam olacaktı" ya da öfkeye kapılıp, "Yeter artık bu kadar eziyete, acıya katlanılmaz" dedirten yanı ile bir direnme, karşı koyuş, aynı zamanda yenilgi, zaaf, korku, acı, dehşet duygularını bir arada iç içe yaşayan ve çoğu kadının bildik, tanıdık, hissedilir düşünce ve duygularıydı.

Tehmina acısını, iyi bildiği şu kadınlara da adar; "Mustafa Khar'ın, fazlasıyla acı çeken ve haksız yere terk edilmenin aşağılayıcı duygusuna katlanan beş eski eşine adıyorum. Altıncı eş olarak, kendisinden bunun hesabını sormayı sorumluluk ve görev sayıyorum". (Sf.5)

Derebeyi Efendim, belgesel bir roman. Tehmina, kendi yaşadıklarını roman diliyle anlatır. Aynı zamanda, 70'li yılların Pakistan'ındaki politik arka planı da aktarır. Gelir düzeyi yüksek bir aileden gelen Tehmina, iyi okullarda eğitim görür. Ailedeki modern yanlarını, "Kadınların peçe takmaması, erkeklerin de içki içmesiydi. Bunun dışında

hepimiz, boşanmış kadınları lanetleyen ve ilimizdeki bütün hakları erkeklere veren bir kültürün tutsaklarıydık" diye anlatır.

İlk evliliğini 16 yaşında sevmediği bir adamla yapar ve bir kızı olur. Bu evliliğini sürdürürken, 20 yaşında, Pakistan'ın ünlü politikacılarından ve derebeyi olan Mustafa Khar'a aşık olur. Bu tutkusu uğruna, herşeyi göze alır. İlk kocasından boşandıktan sonra, Mustafa Khar'la altıncı eş olarak evlenir. Ancak evlenmeden önce, Mustafa'nın eski eşi Şeri'nin uyarılarına kulak asmaz, onun şiddete başvurabileceğine hiç inanmaz. Oysa, diğer hemcinslerinin deneyimlerini hesaba katmak yararlıdır.

Ancak, kendisi evlendikten kısa bir süre sonra, dayak yemeye başlar. Saygınlığını yitirme korkusu, kaygısıyla kimseye söyleyemez. Artık, kocasının her isteği kanun gücünde, sürekli itaat ister, her isteği bir emirdir. Ona tokat atmadığı gün kalmıyor adeta. Yemek gecikse, sıcak su olmazsa, giysileri buruşuksa... İktidar erkeğindir ve bunu her durumda ortaya koyar. Halk Partisi iktidardayken, General Ziya bir askerî darbeye onu düşürür ve lideri Bhutto ile hükümet üyelerinin tümü hapse koyulur. Pencap Aslanı Mustafa Khar da hapidedir. Ancak serbest bırakılır bırakılmaz İngiltere'nin yolunu tutar. Bu ara Bhutto tekrar tutuklanır.

Ailesinin yanında rahat edeceğini sanır Tehmina, ama dayaklar, baskılar devam eder. Karşı

koymayışını, ""Sessiz kalışım, onu kurtarmak için değil, susarak kendi kendimi koruyorum" diye açıklamaya çalışır. Oysa sessiz kalmanın sonu yoktur ve onu hiçbirseyden korumaz. Giderek sınırları yıpranır, derin bir ruhsal çöküntüye girer. Bir kısır döngüdür yaşadıkları. Herşeyin farkındadır, ama hayatını değiştirmek için kılını bile kıpırdatamaz. Mustafa'nın keyfi davranışlarının sonu yoktur. Tehmina'nın kız kardeşi Adile ile de ilişki kurar. Bu kez çok etkilenir.

Londra'da sürgünde yaşarken ve bunun için Mustafa Khar bir çok dalavere çevirirken, ülkede Bhutto iki yıl süren tutukluluktan sonra idam edilir. Tehmina buna çok üzülür.

Zaman zaman, karşı koymaya da başlar, On dört yıllık evliliği süresince, dört çocuk doğurur. Sessizce acı çeker, aldatılır, ırzına geçilir, tehdit edilir, buna karşılık bir kaç kez boşanma denemesinde bulunur. İki başarısız olur.

Çocuklarını yanına alarak evi terk ettiği ikin

ci denemede çok kararlıdır. Mustafa'nın arzularının simgesi olan saçlarını, kuaföre gidip keser. Upuzun saçlarını 14 yaşından beri kestirmemiş

ve Mustafa'nın kötü ruhunu kafasından atarcasına, kesilen saçlardan sonra rahatlar. Ancak, Mustafa bir dolu oyun oynar ve yine yuvaya dönüş...

Dokuz yıllık sürgün hayatının ardından, Pakistan'a dönmeye karar verirler. Mustafa Khar tutuklanıp hapse konur. Tehmina bu sürede, onun için mücadele eder ve politik görüşlerini savunur. Bu sürede kendine güveni gelen Tehmina, iyi bir politikacı olduğunu görür. Asya'da kadın politikacıların öne geçişini şöyle değerlendirir; "Genellikle Asya, özellikle de geri kal-

mış bölümü, soylarından gelen erkeklerin yarım kalmış savaşımalarını ele alma yeteneğine sahip cesur kadınların, gölgeden çıktıklarına tanık olmuştur. Çoğunlukla bunların iktidarı ele geçirmelerine yol açan, şiddet ve felakettir. İndra Gandhi, Corazon Aquina, Benazir Bhutto siyasi sa-

vaşa yitirdikleri kocalarının ya da babalarının adımlarına uydurmuşlardır ayaklarını. Mustafa'yı içeri kapattıkları için, ben de gölgeden çıkıyorum. Siyasi bir hayvan olmak üzereyim."

Hapiste kendisine özel görüşme olanakları sunulan Mustafa Khar, yeni ameliyattan çıkmış Tehmina'yı sevişmeye zorlar. Bunun üzerine kendini aşağılanmış hisseder ve tiksindir. Saygısını da kaybettiği kocasından bu kez, ülkesinde boşanmaya karar verir. Boşanma kararına kaşı çıkar Mustafa. Kendisini evli kalmaya zorlayamazdı. Ama varlıksız bırakıp, çocuklarını görüştürmüyebilirdi. Tehmina hayatında hiç çalışmamıştı. Para hep varolmuştu onun için, önce babasının, sonra ilk kocasının ve daha sonra Mustafa Khar'ın. Para erkek işiydi ona göre. Bu boşanma denemesi de başarısızlıkla sonuçlanır. On altı yıllık evliliğinin, bir cehennem azabından başka bir şey olmadığını görür ve bu kez cesaretini ve aklını toplar. Dördüncü ve son kez evi terk edip, boşanma kararı alır. Çocukları ve kendisi için uzun ve yorucu bir mücadeleye girer. Bu kez çok kararlı, artık bu evliliğin yürümeyeceğinden çok emin.

Bir yere gitmez, kendi ülkesinde bütün zorluklarla boğuşarak yeni bir hayat kurar. Tehmina, 40 yaşındadır ve "nihayet büyüyebildim ve her şeyi söylemekte özgürüm" diyebilmektedir. ■

DÜRSALİYE Bedir

Hadi diğerlerini anladık da, Prof.Dr. Necla Pur'a ne oluyor?

İlahiyet Fakültesi
Öğretim Üye-
leri ve İst-
anbul Müftülüğü
Uzmanla-
rı "Sosyal
Hayatta Ka-
dın" adlı yeni bir
kitap çıkarmış.

Kitapta "dört kadınla evlenmek, kadının birtakım ihtiyaçlarını gidermek için bir fırsattır. Çok kadınla evlilik hem erkeğin, hem de kadının değerini artırır. Kadının, kendisini kocası için hazır tutması gereken zaman da azalacak, kadın bu sayede kendisini geliştirebilecektir...." türünden vecizeler var. Bana ne diyecektim, ama erkek yazarlar arasında Prof.Dr. Necla Pur adını görünce geçemedim. Merak ettim, acaba Necla hanım profesörlüğünüzü kuma

larınıza mı borçlusunuz, yoksa bir kumanız olsaydı ordinaryüs profesör olur muydunuz?

Refakatçiler neden kadın?

Mart ayında babam hastalandı. Asık yüzlü hemşireleri, ortada görünmeyen doktorları ve rüşvet almadan kapıdan ziyaretçi geçirmeyen kapıcıları bir kez daha görmek nasip oldu.

Yeni bir şey dikkatimi çekti.

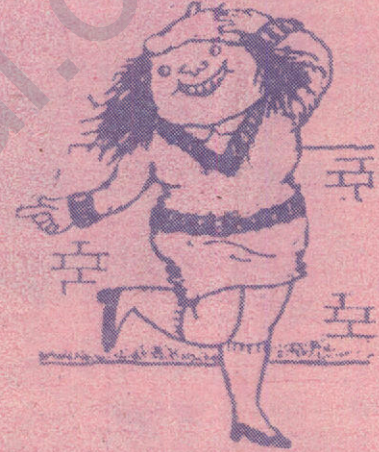
Hasta refakatçilerinin hepsi kadındı. Yani hasta-

ları anneleri, eşleri, kızları, kız kardeşleri, ablaları veya kadın akrabaları-arkadaşları bekliyordu.

Kocalar, abiler, erkek kardeşler, oğullar ve erkek akrabalar-arkadaşlar acaba neden hiç refakat etmiyor?

Biba'mıza kavuştuk...

"Post modern feminist kadın" dergisi naraları ile, gümbür gümbür gelen Biba Dergisi elime geçti.



Hemen ilk sayfalara bir röportaj konmuş. Hani şu tecavüzden sabıkalı Metin Kaçan'la yapılmış, bol bol methiyeler dizilerek....

Hayırlı olsun!

Keldaniler "Ermeni dölü Apo" dan daha tehlikeli!

Bence Sayın Meral Akşener yanılıyor; "bir Ermeni dölü çıkıp ülkeyi bölüyor" falan diyerek Apo'ya takılıp kaldı.

Rivayet muhtelif: "Keldaniler ülke ekonomisini ele geçirmek üzere planlar yapıyorlar"mış.

Öyle demeyin az maz ama kalkıp şu doğudaki sınır-uyuşturucu ticaretine el atsalar mesela....

Sayıları 70 binlere varan onca "görevliyi" neyle besleyeceksiniz?

Kadın programcı nezaretinde dayak

Geçtiğimiz hafta ekranda, canlı magazin yayınlarından birinde yeni bir dayak olayı yaşandı. Medyadaki tacizleri, ayrımcılığı ve şiddeti neredeyse kanıksadık, bunu da nalet okuyarak geçebiliydik. Ama programcı Sevda Demirel'in hemcinsine uygulanan şiddete duyarsız kalması bir yana adeta çanak tutmasına ne desek az!

LONDRA'DA GEÇEN AY

Nevbahar'ın pazar yerleri

Geçtiğimiz ay Londra'da üç kadın sanatçı, iki kadının işlettiği galeride sergi açtı. Sokak resimleri ile ünlü Nevbahar, kent ve taşra kültür karmasını, pazar yerlerinin doğallığı içinde yansıtan özgün bir sanatçı. Söylen-



mese belki daha makbul ya (ama burası da yeri ne de olmasa) özellikle erkek sanatçıların kıskandığı bir ressam.

Nilay Tezonar'ın küçük meryemi

Nevbahar'la birlikte sergi açan heykeltıraş Nilay Tezonar'ın çalışmalarını görünce "meryemin çocukluğu mu?" diyecek oldum ama, yanlışmışım! Kızıymış.

Sanatçı "42 yaşında doğurdum. şimdi beş yaşında. çalışmalarında hep o çıkıyor" diyor.

Gülay'ın nazar boncukları

Gülay Mustafa, Londra'da yaşayan Kıbrıs asıllı bir Türk sanatçı. Kafasını geleneklere takmış. Özellikle de geleneklerdeki kadın bakış açısına...

Son olarak Cafe Çema'da nazar boncuklarını ve sünneti anlatan çalışmalar sergiledi.■

Dipnot

Erkek kahvelerinin içinde bir galeri

Onlarca erkek kahvesi içinde "kadın kahvesi açacağım" diye tutturan Rabia Çınar sonunda, hayalindeki müşterileri bulamayınca ırkçılığa, cinsiyetçiliğe, ayrımcılığa karşı sıcak bir ortamda insanları sanatla buluşturup mutlu saatler geçirebileceği Galeri-Çema'yı yarattı.

Gülsün Mustafa'nın resimlerini sergilediği Galeri-Çema, Londra'da sergi açmak isteyen bütün sanatçılara kapısını açmış durumda. (0044 171 249 0213)



"Pazarıcı Kadınlar" 1977.

Nilay Tezonar'ın ve Nevbahar'ın çalışmalarını sergilediği Özten Zeki Gallery'i, Londra'nın sanat mafyasının merkezi sayılan South Kensington'da 8 yıldır sanatçıları ağırlıyor. Özten hanım küçük ama sevimli mi sevimli galerisine, Türkiye'den ve Kıbrıs'dan gelecek yeni sanatçıları bekliyor. (0044 171 225 1624 / 174 walton street london SW3 2JL)



Kadınlara kızlık soyadı; Meclis Adalet Komisyonu'nda kabul edilen yasa taslağına göre, kadınlar kızlık soyadlarını kocalarının soyadlarıyla birlikte kullanabilecekler. Taslak, Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilmesiyle yasallaşacak. Taslağa göre kızlık soyadı önde yer alacak.

Aile içi şiddetin önlenmesi; Ailenin Korunmasına Dair Yasa taslağına göre, aile içi şiddete maruz kalanların başvurularına gerek kalmadan, ihbar üzerine güvenlik görevlileri müdahalede bulunabilecek. Şiddet uygulayan erkeklerin evden uzaklaştırılarak, rehabilitasyon merkezlerinde tedavi edilmesini öngören taslakta, erkeğin bu süreçte eşine nafakasını ödemesi zorunlu tutuluyor.

Kadınlardan yeni bir dernek, KA-DER; Türkiye' de kadının siyasette eşit biçimde temsil edilebilmesi ve eşit şartlarda siyaset yapabilmesi amacıyla kurulan Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (KA-DER)' nin hedefi "2000 yılında Meclis'teki milletvekillerinden en az % 10'unun kadın olması".

İnsan Hakları Derneği; Azınlık Haklarını İzleme Komisyonu, İçişleri Bakanı Meral Akşener hakkında "ırk ayrımcılığı" yaptığı gerekçesiyle Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Kürtçe dil eğitimi yasak; Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı'nın Kürtçe dil kursu açmak için yaptığı başvuru, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından reddedildi. Vakfa gönderilen yazıda, "Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün, 17 Kasım 1989 tarihli, 0541 sayılı kararları nedeniyle kursun açılmasının mümkün olmadığı belirtildi. Vakıf Başkanı Yılmaz Çamlıbel, "Kürtçe'nin geliştirilmesi çalışmalarını içeren Vakıf Senedinin, mahkeme tarafından onaylandığını, bu kararın devlet anlayışıyla bağdaşmadığını" söyledi.

Kadın Eserleri Kütüphanesi 7 yaşında; 12 Nisan 1990'da İstanbul Belediyesi'nin desteğiyle kurulan, Türkiye'nin ilk kadın kütüphanesi nde %85'i türkçe olmak üzere, 6000 kitap bulunuyor.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ; 8 Mart nedeniyle yayınladığı bildiride, şiddete uğrayan

kadınlar için, danışma ve dayanışma merkezinin yanısıra, sığınak olarak da çalıştıklarını belirtti. Günde, şiddete uğrayan ortalama 60 kadının başvuruda bulunduğu belirtilen bildiride, şiddete maruz kalındığında ilk yapılacaklar tekrar hatırlatılmakta.

Kadın Sesine Yasak; Başbakan Erbakan, katıldığı devlet törenlerinde, kadın sesinin yer almadığı İstiklal Marşı'nın çalınması talimatını verdi. Bunun ilk uygulaması olarak da, katıldığı bir törende, koro yerine, erkekler tarafından seslendirilmiş Marş kasetini dinlettirdi.

Tomris Özden'in eşi için üzülmediğine mahkeme karar verdi; Barış savunucusu Tomris Özden, İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı davada, manevi tazminat istemi reddedildi. Gerekçesi oldukça ilginç, daha önce boşanma davası açtığı için kocasını sevmediği ileri sürülüyor. Mahkeme kimin kimi sevip sevmediğine karar verecek kadar, insanların hayatları üzerinde yetki sahibi görüyor.



Dokuma sektöründeki kadınlarla ilgili bir araştırma; Öz İplik İş Sendikası'nın Çanakkale Üniversitesi ile ortaklaşa gerçekleştirdiği bir araştırma 4 bin kadın arasında yapıldı. İstanbul, Adana, Antep, Niğde, İzmir, Yalova ve Kayseri'de dokuma sektöründe çalışan kadınlar arasında yapılan çalışmada; çalışan kadınların aile içi durumunu ve yaşama bakış açılarını göstermeyi hedefliyor. Çalışma Bakanı'ndan istekleri ise şunlar: "Emeklilik süresi düşürülsün, hafta sonu tatili ve yıllık izinler uygulansın. Gece vardiyası kaldırılсын, iş güvenliği artırılсын, doğum izni uzatılсын, işyerlerine kreş açılсын".

Alman Milletvekili Claudia Roth; Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller'le görüşmesi sırasında, "İki eşli bir bakanla aynı kabinede nasıl bir arada oluyorsunuz? Bir kadının, kendisinin çift eşli olduğunu açıklayan bir bakanla aynı kabinede yer alması kabul edilemez" diye konuştu. Çiller, bu soru üzerine, Alman Milletvekilini Türkiye'nin iç işlerine karışmakla suçladı.

DÜNYADAN KISA KISA ...

Genetik kopyalama ve feminizm; İsveçli Folklor ve Kadın Araştırmaları Profesörü Denise Malmberg, "Canlıların erkeksiz kopyalanması, feminizm açısından yeni bir boyut getirmiyor. Kadın ve erkek cinselliğini ayrı bir konu olarak algılıyor ve insanoğlunun, soyunun devamı açısından gerekli görüyorum. Kopyalama yönteminin bu bağlamda feminizmle ilgisi yok" dedi. "üremek için erkeklere ihtiyaç yok" tezine karşılık, "soyun devamı açısından, kadınların ve erkeklerin karşılıklı olarak birbirlerine gereksinim duyduklarını ve gen teknolojisindeki bu son gelişmenin feminizm açısından değerlendirilemeyeceğini" belirten Prof. Malmberg " hak, görev ve sorumluluklarda eşitlikten yana olduğunu söyledi.

Lahey' de ırkçı saldırı; Hollanda'nın Lahey kentinde, bir Türk ailesinin evinin kundaklanması sonucu beş çocuk ve anneleri hayatını kaybetti. Yangından beş çocuk da sağ olarak kurtarıldı.

Afganistan'da kız çocuklarına okul yasak; Taleban yönetimi, yeni eğitim döneminde sadece erkek çocuklarına, erkek öğretmenler tarafından eğitim verileceğini açıkladı.

Yabancıları İhbar Yasası; Fransa'da, göçmenlere karşı son derece katı kısıtlamalar ve kuralları getiren yasa taslağı, sol partiler ve insan hakları savunucuları tarafından protesto ediliyor. Avrupa

Parlamentosu tarafından da eleştirilen taslak, yabancı düşmanlığını ve ırkçılığı körükliyor.

Pakistan'da İnsan Hakları Raporu; Açıklanan rapora göre, yılda 300 kadın zina suçlamasıyla öldürülüyor, her üç saatte bir tecavüz olayı yaşanıyor. Kadınların % 80'i, ev içinde şiddet görüyor.

Amerika Dışişleri Bakanı Madeleine Albright; "Ben, 'Dünya sadece kadınlar tarafından yönetilse, savaşlar yok olurdu' diyenlerden değilim. Ancak, bu yüzyıl bize, demokrasinin, barışın akrabası olduğunu göstermiştir. Gerçek demokrasinin, kadınların tam katılımı olmaksızın gerçekleşmesi ise olanaksızdır" dedi.

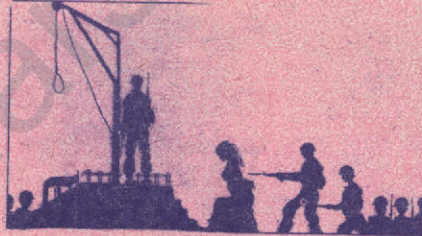
Vatikan'dan Doğum Kontrol Öğütleri; Vatikan-Katolik Kilisesi'nin öğretilerini ihlal ederek, doğum kontrol yöntemlerini kullanan evli çiftler, pişmanlıklarını belirtmeleri ve bir daha günah işlemeyeceklerine yemin etmeleri halinde, af edilme şansına sahip olabilecekler. Günah çıkarılması görevinde yer alan rahipler için yayınlanan el kitabında, Papa II.Jean Paul'un, doğum kontrol yöntemleri üzerindeki sıkı yasağı sürerken, izin verilen tek doğum kontrol yönteminin, kadınların hamile kalma olasılıklarının olduğu dönemlerde, eşlerinin onlardan uzak durmaları olduğu hatırlatılıyor. Bu konuda yayınlanan el kitabında, kadınlardan anlayışlı olmaları da isteniyor.■

LEYLA ARAMIZDA YAŞIYOR...

Leyla Qasım'ın yaşamı ve mücadelesi hakkındaki bilgilerimiz sınırlı, üstelik bazen de çelişkili. Ama şimdiye kadar genel kabul gören bilgiler dikkate almaya çalışıyoruz. 1950 yılında Kerkük'te dünyaya gelen Leyla, daha sonra ailesiyle birlikte Bağdat'a taşınır. Bağdat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğreniyken, politik mücadeleye katılır. Bunu Irak-KDP saflarında sürdürür. Dört arkadaşıyla birlikte Bağdat havaalanında bir uçak kaçırma girişimi sırasında yakalanır ve çıkarıldıkları mahkemede idamla yargılanırlar. Kısa bir süre sonra, 13 Mayıs 1974'te Leyla Qasım ve arkadaşlarının idam cezası infaz edilir.

Leyla Qasım'ın darağacına gönderilmesinin ardından 23 yıl geçti. Kürt kadınları için taşıdığı anlam, azalmıyor, aksine giderek çoğalıyor. Kadınların, kendilerini yeniden sorguladıkları, ezilmişliklerini iyice fark ettikleri, bunu aşmak için örgütlendikleri ya da örgütlülüklerini güçlendirdikleri bir dönemde Leyla'yı mücadele içindeki yeri ile değerlendirmek anlamlıdır.

Bu aynı zamanda tarihimize sahip çıkmak, mücadele içinde yer alan kadınların unutulup gitmesine engel olmaktır da. Sözlü bir tarih geleneğimiz var, bu da uçan söz misali kaybolup gidiyor, ya da



zamanla rivayete dönüşüyor.

Nerede olursak olalım, ortak yazgımız bizi yakınlaştırıyor. Bu anlamda, son beş yıldır gelenekselleşen "Leyla Qasım'ı anma" günleri ile bedenimize, tarihimize ve dolayısıyla geleceğimize sahip çıkmamızın bir örneğini de veriyoruz.

Leyla'nın kişiliği ve ön saflarda yer alan duruşu, politikada kadınların geri hizmette değil, her alanda yer alabileceğinin bir göstergesidir de. Gerçi son yıllarda, artan sayıda Kürt kadını politikanın her alanında ve özellikle karar mekanizmalarında yer almaya başladı.

Leyla, özel olarak kadın kurtuluş hareketinde yer almamıştı, erkekler de onun cesaretini daha çok ön plana çıkarmışlardı. Oysa biz, onun toplumsal olarak kadınlar için taşıdığı anlam üzerinde duruyoruz. Evden çıkmayı başarmış, küçük dünyaları yıkan tüm kadınlar zaten bu erkek egemen dünyada cesaretin en büyüğünü gösteriyorlar.

Leyla'lar hayatın her alanında varolmayı sürdürüyorlar. Destanlarda, stranlarda varolmayı da sürdürecekler...■

Aysel'in Anısına,

Beni anmak için bir araya gelmek isterseniz sakın hüznü birşey yapmayın. Birlikte bir lokantaya gidin, eğlenin, müzik dinleyin, oynayın" demiş, Aysel'in bu isteği doğrultusunda, ona layık bir anma günü düzenlemek için bir araya geldik.

Ve Aysel bugün de aramızda . Fotoğrafları duvarlarda. Ve kendisi içimizde, belleklerimizde, yüreklerimizde, anılarımızda, düşüncelerimizde... İçimizdeki bu Aysel'i anlatmak, Aysel'e bir söz, bir şarkı veya türkü söylemek, bir şiir okumak isteyen dostları, yakınları, sevenleri konuşacaklar. Aysel'in arkadaşı Trude, Audre Lorde'un "Kanserlin Günlüğü" adlı kitabından bir bölüm okuyacak. Aysel'e bir mektupta bahsettiği, ona okumak istediği bir bölüm.

"Geçen hafta bir tıp dergisinde, bir doktorun mektubunu okudum. Gerçekten mutlu olan bir insanın asla kansere yakalanamayacağını iddia ediyordu. İpsiz sapsız bir iddia olduğunu bildiğim halde, hatta bu 'hasta suçludur' yanıtı ile senelerdir uğraştığım halde, o mektup aniden, bir anlık da olsa, kendimi suçlu hisetmemen neden oldu. **Acaba gerçekten cehennemlerin en güzeli bu cehennemde yeterince mutlu olmama suçunu mu işlemiştim?**

'Hasta tümörünün sorumlusudur', 'Hasta tümöründen dolayı kendini suçlamalı, sorgula-

malıdır' iddiası, - sanki kanseri önlemek için gereken 'uygun' psikolojik tutuma sahip olmadığı için kendi kendini hasta etmiş gibi- ruhsal güç ve enerjimizi iyileşmemiz için kullanabiliriz düşüncesinin akıl ermez bir şekildi alt üst edilmesi, saptırılması demektir. Kanserli kadınların bir çoğu bu suçlamaların içinde buluverir kendini: 'Gördün mü? Ayıp değil mi, yahu? Önleyebilirdin. Biraz daha şöyle veya böyle olsaydın, şunu veya bunu yapsaydın...' .Bu 'Hasta olan/kansere yakalanan kendi suçludur' alemetinin bir uzantısıdır, ama bizi kuşatan ölümlere karşı tüm ruhsal, duygusal direnme ve korunma gücümüzü harekete geçirmekte hiçbir işe yaramaz. **'Mutlu olun!' emrini vermek, çevreyi dünyayı zehirsizlendirmekten ne kadar daha kolay!** Hayallere ve göz boyayıcı görünüşe aldanmak, yaşamın gerçeklerini görmemekte, tahlil etmemekte ısrar etmenin başka bir belirtisidir. Zehirlenmemiş, sağlıklı bir besin yerine, temiz hava yerine, yaşanılır, yaşanmaya değer bir dünyada, daha sağlıklı bir gelecek istemek yerine 'neşe ve sevinç' arayalım ha! Sanki 'mutlu olmak' bizi dünyamızdaki bu menfaatçılık çılgınlığının etkisinden kurtarabilecek!

Yani kadınların ve siyahların eşitliği için mücadele etmem, cinslerin ve ırkların eşitliğini savunmam bir hata mıydı? Sessiz edilgenliğimize, dünyamızı ve insanları yok eden mekanikleşmiş, insanlıktan çıkmış bir uygarlığın utanmazlığın, alaylı tavrına karşı koymam bir hata mıydı? Yani ben radyoaktif

enerjinin yayılmasına, ırkçılığa, kadına karşı zulüm ve şiddete, besinlerimizin zehirlenmesine, çevre kirlenmesine, çocuklarımızın cinsel ve ruhsal taciz ve tahribine karşı mücadele etmekle gerçekten en önemli ve acil sorumluluğumdan mı kaçtım: Mutlu olmaktan mı kaçtım?

Hala erkekler için daha çekici olsunlar diye minnacık kız çocuklarının apış aralarının dikildiği, kanserli kadınların erkekler için cazip kalsınlar diye daha büyük risklere itildiği, 12 yaşında masmus siyah oğlan çocukların üniformalı adamlar tarafından keyfi vurulduğu, saygın, efendi, ömür boyu alının teriyle ekmeğini kazanmış vatandaşların yaşlanınca çöp tenekelerinde yiyecek aramak zorunda bırakıldığı, bir çok kadının hunharca katledilmesinin gazetelerde bir satırlık bir habere dahi layık görülmediği bu dünyada acaba kim süreklî mutlu olabilir ki? Kim? Hangi canavar?"

Evet, biz de bir kardeşimizin, arkadaşımızın, kavgadaşımızın, gönüldaşımızın, yakınımızın, sevdiğimizizin, Ayselimizin yasını tutuyoruz.

TRUDE

P
O
S
t
a
K
u
t
u
S
u

KADIN GOZUYLE KADIN

"Kadınlar, ezilmeyi son derece hassas ve özgül bir alanda, evde yaşıyorlar. Kişisel alanla, siyasal alan birbirine karışıyor."

JULIET Mitchell

"Bir kadının, bir erkek gibi kariyer yapabileceğine inanıyorum. Tıpkı erkek meslektaşlarımız kadar iyi bir fizikçi olacağımıza inanıyorum."

MILEVA Maric Einstein

"Bazı kadınlar, evleriyle evlidirler. Bu, başka tür bir kılıftır."
ANNE Sexton

"Kadının alıştığı gibi, erkekler tarafından eğitilme ve yönetilme düşüncesini bırakmasını isterim. Onun, kendini güneşe, doğruluğun güneşine adanmış kızıl derili kız gibi olmasını isterim... Kendini uzlaşmadan, çıtkırıldımlıktan ve acizlikten kurtarmasını isterim. Çünkü, varlığının yoksulluğundan değil, olgunluğundan dolayı...yeterince iyi ve yeterince kuvvetli olmasını isterim."

MARGARET Fuller

Fahişeler, bizim siyasal suçlarımızdır, -etleri yüzünden hapse düşmüşlerdir. Bu yüzden, et oldukları için, kadın olarak hepimizin işlediği bir suç için içerdeler."

KATE Millet

"Kadınlar, kız kardeşlerim, hazırlanan savaşta uyuşuk kalmayın. Çünkü, kazanan, en fazla seven olacaktır! Kız kardeşlerim, vücudu satılıp, kalbi boğulan kişiler olmayın artık. Olmazsa benim gibi yapın, protesto edin ve ölün..."

ABE Constant

"Gerçekten sevebilen, alçak gönüllü, temiz kalpli, Tanrı'dan korkan, insanlığı seven kadınlar oy hakkı istemezler."

EMILY Dickinson

"Kadınlar, çiçek meyvaları, gönül açıcı manzara ya da gençliğin hoş gülümsemesiyle, yumuşak ruhlular kız başlarını zevkle ve duyarlılıkla çezebilirler. Ama, sanatın büyük alanları için, tarihten, mitolojiden ya da incilde geçen dramatik olaylardan sahnelerin canlandırılması için, yaşamın inişli çıkışlı tüm içeriğini kavrayacak erkeksi nitelik kadınlarda eksiktir. Bu... her zaman erkek işi kalacaktır."

CLARA Westhoff-Rilke

K A Y I P L A R I M I Z

Salih Bozışık	Abdulvahap	Beşir Akbulut	Yusuf Tunç	Hüseyin Aksoy	Ali Bekir	İsa Aydın	M.Emin Yılmaz
Hüseyin	Timurtaş	Ahmet Demir	Recai Aydın	Salih Aksoy	Cüneyt Aydınlar	Şükrü Güler	Mehmet Çelik
Morsümbül	Turan Demir	Abdulvahap Koçer	Ebubekir Aras	Ahmet Akbaş	Düzili Serin	Şehmuz Eroğlu	Mehmet Morgül
Hayrettin Eren	Mehmet Şah Atalay	Mahmut Koçer	Abdulgani Dağ	Şerifg Budak	Elif Seren	Abdubaki Birlik	Metin Yıldız
Mahmut Kaya	Hasan Avar	M.Mehdi Akdeniz	Şakir Öner	İzettin Acet	Erdoğan Ergün	Abdubaki Işık	Muhittin Olmaz
Cemil Karabayır	Şerif Avar	Ramazan Şarlı	Recep Çelik	Emin Kaynar	Fahri Bulut	Abdullatif Yağızay	Murat Züluf
Nurettin Yedigöl	M. Salih Akdeniz	Cemile Şarlı	Siddik Bingöl	Hüseyin Ulucan	Fidan Güngör	Abdullah Yağlı	Nedim Akyıl
Gürkan Mungan	Nusrettin Yerlikaya	Nazım Babaoğlu	Casım Çelik	Ali Gür	Hidir Işık	Abdurrahman Abak	Osman
Maksut Tepeli	Behçet Tutuş	Kudusi Adıgüzel	Ahmet Batur	Hidir Öztürk	Hacı Sait	Ali İhsan Dağlı	Buluttekin
Nurettin Öztürk	Bahri Şimşek	Mirza Ateş	Yılmaz Gümüş	Cezayir Orhan	Hasan Selim	Bülent Türkmen	Reşit Yıldız
Ömer Savun	Abdo Yamuk	Zeynel Kürsap	M. Emin Doğru	Selim Orhan	Hatun Serin	Bahri Kaya	Reşit Yılmaz
Hüseyin Demirtaş	A. Celil Aydoğan	Piro Ay	Fesih Avşar	Hasan Orhan	Kenan Bilgin	Beyir Sayın	Süleyman Abak
Abdullah Kurt	Ümit Taş	Mehmet Tanrıverdi	İlhan Beyaz	Halil Acar	Lütfiye Kaçar	Bedri Algan	Sabri Elçay
Adnan Bağca	İbrahim Akıl	Muharrem	Zeki Dağ	İsmail Akan	Mehmet Ateş	Cemil Aslan	Ramazan Ayhan
İbrahim Gündem	İhsan Uygun	Tanrıverdi	Ali Tekdağ	Hikmet Şahin	Mehmet Günkan	Düzgün Tekin	Süleyman Seyhan
Hüseyin Toraman	Şemdin Culas	M.Can Aysin	Abdullah Tekil	Mehmet Alkırın	Mehmet Can Aysin	Davut Altunkaynak	Ramazan Çelik
Haydar Altun	Abdul Samet Şahin	Ahmet Tekin	Ahmet Ocun	Hasan Tekin	Mehmet Selin	Eşref Bayram	Selahattin Akbulut
Yusuf Erişti	Ali Kırilangıç	Tahsin Çiçek	Enver Demir	Bayram Tekin	Nejat Çelebi	Edip Aksoy	Servet Bayram
Ayhan Efeoğlu	Aysel Malkoç	Ali İhsan Çiçek	Eyyüp Akdemir	Rahmi Tekin	Refik Yardımcı	Ender Toğcu	Seyhan Doğan
Durmuş Çaylak	Bahri Kağanaslan	Fahri Bulut	Abdüselam Şahin	A. Nasir Tekin	Sidik Bingöl	Fehmi Akyürek	Umut Kaya
Hasan Gülünay	Erdoğan Şakar	Ramazan Bulut	Şerafettin Ersoy	A. Hamdi Yardımcı	Salih Çalık	Fehmi Tosun	Yılmaz Özdemir
Mehmet Demir	Ferhat Tepe	Ekrem Bulut	Osman Akyal	Refik Yardımcı	Salih Aksoy	Hüseyin Aydemir	Yusuf Ertaş
Mehmet Ertak	Halit Özdemir	Mustafa Bulut	İzzettin Gültekin	Tuncay Yemen	Selahattin Talayhan	Hüseyin Bilen	Yusuf KeStop
Namık Erkek	Hikmet Şimşek	Ali Bulut	Kasım Ay	Hamza Aran	Selim Örhane	Hüseyin Kaya	Zübeyir Birlik
Soner Gül	Murat Aslan	Servet İpek	Turgut Yenisoy	Hüseyin Aran	Sinan Özkaya	Hasan Ocak	Zeki Alabalık
Ahmet Şahin	Nezir Tekçi	İkram İpek	Alaattin Yalçın	Mahmut Özer	Sinan Fidan	Hatice Şimşek	Ömer Kartal
Ebedir Yaşlı	Salih Demirkan	Seyithan Yolur	Mehmet Akgün	Ahmet Özdemir	Turgut Yenisoy	Haydar Yılmaz	İsmail Şahin
Muhsin Taş	Yüksel Alptekin	Abdullah Pişkin	İbrahim Gencer	İsmail Bahçeci	Yeter Serin	Kemal Birlik	İsmail Ece
Ahmet Çakıcı	Resul Şakar	Çayan Çiçek	Nazım Gülmez	Şakir Öner	Rıdvan Karakoç	Kervan İrmez	Ahmet Ata
Hüseyin Uğurlu	Fethi Yıldırım	Süheyla Karakaya	Eyüp Kaplandere	Şirin Serin	Ömer Söğüt	M. Emin Aslan	Hanifi Yaman
Ramazan Taşkaya	Fahrettin Tan	İsmail Ağaya	Safure Yıldırım	Ahmet Demiray	İlhan Haran	M. Nuri Ayta	M.Emin Fındık
Üzeyir Kurt	Mehmet Tunç	Mustafa Saygı	Abdullah Aksoy	Ahmet Demirel	İmam Uzun	M. Zafer Demirkan	Tekin Demir

K A Y I P L A R I M I Z